IOANNIS MILTONI
Angli

PRO POPVLO ANGLICANO

DEFENSIO,

Contra

CLAVDII ANONYMI, aliàs SALMASII,

DEFENSIONEM REGIAM.

LONDINI,
Typis DV GARDIANIS,
Anno Domini 1651.

BIBLIOTECA NAZIONALE
TORINO

PRÆFATIO.

TAmetsi vereor, si in defendendo Populo Anglicano tam sim profusus verborum, vacuus rerum, quàm est plerisque visus in defensione regiâ Salmasius, ne verbosissimi simul & ineptissimi defensoris nomen meritus esse videar, tamen cùm in mediocri quavis materia tractanda nemo sibi adeò properandum esse existimet, quin exordio saltem aliquo pro dignitate suscepti à se operis uti soleat, id ego in re omnium ferè maxima dicenda si non omittam, neque nimis astringam, spero equidem, duas propemodùm res, quas magnoperè vellem, assecuturum me esse; alteram, ut causæ huic nobilissimæ, & seculorum omnium memoriâ dignissimæ nulla ex parte, quantum in me est, desim; alteram, ut reprehensam in adversario futilitatem & redundantiam, devitasse tamen ipse nihilo minus judicer. Dicam enim res neque parvas neque vulga-

res, regem potentissimum, oppressis legibus, religione afflictâ, pro libidine regnantem, tandem à suo populo, qui servitutem longam servierat, bello victum; inde in custodiam traditum; & cùm nullam omnino meliùs de se sperandi materiam vel dictis vel factis praberet, à summo demùm regni Concilio capite damnatum; & pro ipsis Regia foribus securi percussum. Dicam etiam, quod ad levandos magna superstitione hominum animos multum contulerit, quo jure, prasertim apud nos, judicatum hoc atque peractum sit; meosque cives fortissimos & integerrimos, deque universis orbis terrarum civibus ac populis egregiè meritos ab improbissimis maledicorum, sive nostratium, sive exterorum calumniis, tum imprimis ab hujus inanissimi Sophista maledictis, qui pro duce & corypbao caterorum se gerit, facilè defendam. Qua enim ullius regis alto solio sedentis majestas unquam tanta eluxit, quanta tum Populi Anglicani effulgebat, cum excussâ illâ veteri superstitione, qua diu invaluerat, ipsum regem, seu potiùs de rege hostem, qui solus mortalium impunitatem sibi divino jure vendicabat, suis legibus irretitum judicio perfundere, & quo is quemcunque alium supplicio affecisset, eodem sontem ipsum afficere non vereretur. At quid

ego

ego hæc tanquam populi facta prædico? quæ ipsa per se penè vocem edunt, & præsentem ubique testantur Deum. Qui, quoties suæ sapientissimæ menti complacitum est, superbos & effranatos reges, supra humanum modum sese attollentes, solet deturbare, & totâ sæpè cum domo funditus evertit. Illius nos manifestò numine ad salutem & libertatem propè amissam subitò erecti, illum ducem secuti, & impressa passim divina vestigia venerantes, viam haud obscuram, sed illustrem, illius auspiciis commonstratam & patefactam ingressi sumus. Hæc ego omnia dignè satis explicare, & quod omnes fortasse gentes legant atque ætates, monumentis tradere, si diligentiâ solùm meâ, cujusmodicunque est, meis tantùm viribus sperem me posse, frustra sim. Quæ enim oratio tam augusta atque magnifica, quod tam excellens ingenium huic oneri subeundo par esse queat, ut cùm illustrium virorum aut civitatum res gestas vix reperiatur tot seculis qui luculentè possit scribere, opinetur quisquam hæc, non hominum, sed omnipotentis planè Dei gloriosè & mirabiliter facta ullis se verbis aut stylo assequi posse? Quod quidem munus ut susciperem, tametsi summi in republica nostrâ viri suâ authoritate perfecerunt, mihique hoc nego-

tium datum esse voluerunt, ut quæ illi, Deo ductore, magna cum gloria gessere, ea, quod certè proximum est, contra invidiam & obtrectationem, quas in res ferrum & apparatus belli nihil potest, alio genere armorum defenderem, quorum ego quidem judicium magno mihi ornamento esse existimo, me scilicet eorum suffragiis eum esse præ cæteris, qui hanc patriæ meæ fortissimis liberatoribus haud pœnitendam operam navarem, quin & ipse ab ineunte adolescentia iis eram studiis incensus, quæ me ad optima quæque si minùs facienda, at certè laudanda incitatum ferebant, his tamen diffisus adminiculis ad divinam opem recurro: Deumque Opt. Max. donorum omnium largitorem invoco, ut quàm prosperè quamque piè nostri illi ad libertatem clarissimi duces regios fastus, & dominatum impotentem acie fregerunt, dein memorabili tandem supplicio extinxerunt, quamque facili negotio nuper unus de multis ipsum regem veluti ab inferis resurgentem, inque illo libro post mortem edito novis argutiis, & verborum lenociniis populo se venditantem redarguit atque summovit, tam ego feliciter tamque verè declamatoris hujus exotici petulantiam & mendacia refellam atque discutiam. Qui alienigena cùm sit, & quamvis

vis id millies neget, Grammaticus, non eâ stipe contentus quam hoc nomine meretur, magnus ardelio esse maluit; non reipub. solùm immiscere se ausus, sed aliena: cum neque modestiam, neque judicium, neque aliud quicquam afferat, quod oporteret sanè tantum arbitrum, præter arrogantiam Grammaticam. Et sanè hæc quæ jam Latinè utcunque scripsit, si inter Anglos, & nostro sermone protulisset, vix esset, credo, qui de responso laborandum esse judicaret; sed partim trita, & refutationibus jam crebris explosa negligeret, partim tyrannica & fœda; vilissimo quovis mancipio vix ferenda, quamvis alioqui regias secutus ipse partes, aversaretur. Nunc cùm inter exteros, & nostrarum rerum penitùs ignaros grandi paginâ turgescat, sunt illi quidem qui res nostras perperam intelligunt, edocendi; hic suo more (quandoquidem tanta maledicendi aliis libidine fertur) suo inquam more ac modo erit tractandus. Quod siquis miretur fortè, cur ergò tam diu intactum & ovantem, nostroque omnium silentio inflatum volitare passi simus, de aliis sanè nescio, de me audacter possum dicere, non mihi verba aut argumenta, quibus causam tuerer tam bonam, diu quærenda aut investiganda fuisse, si otium & valetudinem (quæ quidem scri-

bendi laborem ferre possit) nactus essem. Quâ cum adhuc etiam tenui admodùm utar, carptim hæc cogor, & intercisis penè singulis horis vix attingere, quæ continenti stylo atque studio persequi debuissem. Vnde hoc si minùs dabitur, cives meos præstantissimos, patriæ conservatores digno laudum præconio celebrare, quorum immortalia facinora jam toto orbe claruerunt, defendere tamen, & ab hujus importuni literatoris insolentiâ, & professoriæ linguæ intemperiis vindicare haud mihi difficile futurum spero. Pessimè enim vel naturâ vel legibus comparatum foret, si arguta servitus, libertas muta esset; & haberent tyranni qui pro se dicerent, non haberent qui tyrannos debellare possunt: miserum esset, si hæc ipsa ratio, quo utimur Dei munere, non multo plura ad homines conservandos, liberandos, &, quantum natura fert, inter se æquandos, quàm ad opprimendos & sub unius imperio malè perdendos argumenta suppeditaret. Causam itaque pulcherrimam hac certâ fiduciâ læti aggrediamur; illinc fraudem, fallaciam, ignorantiam, atque barbariem; hinc lucem, veritatem, rationem, & seculorum omnium optimorum studia, atque doctrinam nobiscum stare.

Agè nunc jam, satis præfati, quoniam

cum

cum criticis res est, tam culti voluminis titulum imprimis videamus quid ait, Defensio regia pro Carolo I. ad Car. II. *Magnum sanè præstas, O quisquis es! patrem defendis ad filium; mirum ni causam obtineas. Verùm ego te falso aliàs sub nomine, nunc sub nullo latitantem, Salmasi, ad alia voco subsellia, ad alios judices, ubi tu illud euge & sophῶs, quod in palæstra tua literaria captare miserè soles, fortasse non audies. Sed cur ad regem filium defensio hæc regia? non opus est tortore, confitentem habemus reum;* Sumptibus *inquit* Regiis; *O te venalem oratorem & sumptuosum! Siccine defensionem pro Carolo patre, tuâ sententiâ, rege optimô, ad Carolum filium regem pauperrimum noluisti nisi sumptibus regiis? Sed veterator etiam haud irridiculus esse voluisti, qui* regiam defensionem *dixeris; non enim ampliùs tua quam vendidisti, sed legitimè jam* regia defensio *est; centenis nimirum Iacobæis emta, ingenti pretio ab egentissimo Rege: non enim ignota loquimur; novimus qui illos aureos domum attulit tuam, qui crumenam illam tessellis vitreis variatam, novimus qui te avaras manus porrigentem vidit, in speciem quidem ut Sacellanum Regis missum cum munere, re verâ ut ipsum munus am-*

plecterere; & unâ tantùm mercede acceptâ totum penè regis ærarium exinanires. Sed eccum ipsum, crepant fores, prodit histrio in proscenium.

Date operam & cum silentio animadvertite,

Vt pernoscatis quid sibi Eunuchus velit.

Nam quicquid est, præter solitum cothurnatus incedit. Horribilis nuper nuntius aures nostras atroci vulnere, sed magis mentes perculit, de parricidio apud Anglos in personâ regis sacrilegorum hominum nefariâ conspiratione admisso. *Profectò nuntius iste horribilis aut gladium multo longiorem eo quem strinxit Petrus habuerit oportet, aut aures istæ auritissimæ fuerint, quas tam longinquo vulnere perculerit: nam aures non stolidas ne offendisse quidem potuit. Ecqua enim vobis fit injuria, ecquis vestrûm læditur, si nos hostes & perduelles nostros, sive plebejos, sive nobiles, sive reges morte multamus? At ista mitte, Salmasi, quæ ad te nihil attinent: ego enim de te etiam* horribilem *habeo quem apportem* nuntium; *quique omnium Grammaticorum & Criticorum aures, modò teretes habent & doctas, atrociori vulnere si non perculerit, mirabor*; de parricidio *apud Hollandos* in persona *Aristarchi,* nefariâ *Salmasii audaciâ* admisso

misso: *te magnum scilicet Criticum* sumptibus regiis *conductum, ut defensionem regiam scriberes, non solùm putidissimo exordio, præficarum funebribus nugis & naniis simillimo nullius, non fatui, mentem miseratione permovisse, sed primâ statim clausulâ risum penè legentibus multiplici barbarismo concitâsse. Quid enim, quæso, est* parricidium in persona regis admittere, *quid* in persona regis? *quæ unquam latinitas sic locuta est? nisi aliquem nobis forte Pseudophilippum narras, qui personam regis indutus, nescio quid parricidii apud Anglos patraverit; quod verbum verius opinione tua ex ore tibi excidisse puto. Tyrannus enim, quasi histrionalis quidam rex, larva tantùm & persona regis, non verus rex est. Cæterùm ob hujusmodi noxas Gallico-latinas, quibus passim scates, non tam mihi, neque enim est otium, quàm ipsis tuis Grammatistis pœnas dabis; quibus ego te deridendum & vapulandum propino. Hoc multo atrocius; quod à summis magistratibus nostris de rege statutum est, id* sacrilegorum hominum nefariâ conspiratione *admissum ais. Tune furcifer potentissimi nuper regni, nunc reipub. eo potentioris acta & consulta sic nominas? quorum de factis ne Rex quidem ullus ut quicquam gravius pronuntia-*

ret, aut ſcriptum ederet, adduci adhuc potuit. Meritò itaque ampliſſimi Ordines Hollandiæ, liberatorum olim patriæ vera progenies, defenſionem hanc tyrannicam, populorum omnium libertati peſtilentiſſimam edicto ſuo tenebris damnarunt; cujus & ipſum authorem omnis libera Civitas ſuis prohibere finibus, aut ejicere deberet: eaque præcipuè quæ tam ingratum tamque tetrum reipub. hoſtem ſuo ſtipendio alit; cujus ille reipub. haud ſecùs atque noſtræ, fundamenta ipſa atque cauſas oppugnat; necnon utramque unâ & eâdem operâ labefactare & ſubruere conatur; præſtantiſſimoſque illic Libertatis Vindices noſtrorum ſub nomine maledictis proſcindit. Reputate jam vobiſcum Illuſtriſſimi Fœderatorum Ordines, & cum animis veſtris cogitate, quis hunc regiæ poteſtatis aſſertorem ad ſcribendum impulerit, quis nuper apud vos regiè ſe gerere incœperit, quæ conſilia, qui conatus, quæ turbæ deniqne per Hollandiam ſecutæ ſint, quæ nunc eſſent, quàm vobis parata ſervitus, novuſque dominus erat, atque illa veſtra tot annorum armis atque laboribus vindicata libertas, quàm propè extincta apud vos nunc foret, niſi opportuniſſimâ nuper temerarii juvenis ..orte reſpiraſſet. Sed pergit iſte noſter ampullari, & mira-

mirabiles tragœdias fingere , Quoſcunque infandus hic *parricidialis nimirum barbariſmi Salmaſiani* rumor attigit,haud ſecus ac ſi fulmine afflati eſſent derepentè his arrectæque horrore comæ & vox faucibus hæſit. *Quod nunc primitùs auditum diſcant Phyſici , comas fulmine arrectas . Verùm quis hoc neſcit , viles & imbelles animos, magni cujuſpiam facinoris vel rumore obſtupeſcere ; quodque priùs fuerunt , tum ſe maximè ſtipites indicare . Alii* lacrymas non tenuerunt, *mulierculæ credo aulicæ,aut ſiqui his molliores ; inter quos & ipſe Salmaſius novâ quâdam metamorphoſi Salmacis factus eſt ; & fonte hoc ſuo lacrymarum fictitio, & nocte parato viriles animos emollire conatur. Moneo itaque & cavere jubeo*

— infamis ne quem malè fortibus undis
Salmacis enervet.

— ne vir cum venerit, exeat inde
Semivir , & tactis ſubitò molleſcat in undis.

Fortiùs verò *inquit* animati (*nam fortes puto & animoſos ne nominare quidem niſi putidè poteſt*) *tantâ* indignationis flammâ exarſerunt , ut vix ſe caperent. *Furioſos illos non flocci facimus* ; *verâ fortitudine ſuique compote iſtos minaces pellere , & in fugam*

vertere consuevimus. Nemo certè non diras imprecatus est tanti sceleris authoribus. *Vox tamen, ut tu modò ajebas,* faucibus hæsit; *atque hæsisset utinam in hunc usque diem, si de nostris duntaxat perfugis hoc vis intelligi, quod nos etiam pro comperto habemus, nihil illis frequentius in ore esse, quàm diras & imprecationes omnibus bonis abominandas quidem, non tamen metuendas. De aliis credibile vix est, cum supplicii de rege sumti fama illuc pervenisset, repertum in libero præsertim populo fuisse ullum, tam ad servitutem natum, qui nos dicto læderet, aut factum nostrum crimini daret; imò potiùs omnes bonos omnia bona dixisse; quinetiam Deo gratias egisse, qui exemplum justitiæ tam illustre & excelsum ediderit, quodque cæteris regibus tam salutari documento esse possit. Istos itaque* feros ac ferreos cædem *nescio cujus* miserabilem, ac mirabilem *plorantes, cum suo tinnulo oratore,* post regium in orbe nomen natum notumque, *frigidissimo, etiam atque etiam plorare jubemus. At quis interim è ludo ferè puer, aut è cœnobio quovis fraterculus casum hunc regis non multo disertiùs, imo Latiniùs hoc oratore regio declamitasset? Verùm ego ineptior sim, si infantiam hujus & deliramenta hunc in modum toto*

volumine accuratè perſequar; quod tamen libens facerem, (quoniam ſuperbiâ & faſtidiô, ut ferunt, ſupra modum turget) ni mole tantùm libri inconcinnâ atque inconditâ ſe protegeret, & veluti miles ille Terentianus poſt principia lateret: callido ſanè conſilio, ut defeſſus ſingula notando etiam acerrimus quiſque, tædio priùs conficeretur, quàm omnia redargueret. Nunc ejus quoddam ſpecimen dare hac veluti proluſione duntaxat volui; & cordatis lectoribus à principio ſtatim deguſtandum hominem præbere, ut in hac pagina unius promulſide experiamur quàm lautè nos & luculenter cæteris ferculis excepturus ſit; quantas ineptias atque infantias toto opère congeſſerit, qui tam denſas, ubi minimè decuit, in ipſa fronte collocavit. Exinde multa garrientem, & ſcombris concionantem facilè prætereo; ad noſtras autem res quod attinet, haud dubitamus quin ea, quæ authoritate Parlamenti ſcripta publicè & declarata ſunt, apud omnes bonos & prudentes exteros plus ponderis habitura ſint, quàm unius impudentiſſimi homuncionis calumniæ & mendacia; qui ab exulibus noſtris, patriæ hoſtibus, pretio conductus, quolibet eorum dictante quibus operam ſuam locaverat, aut rumuſculum ſpargen-

te,

te, falsissima quæque corradere, & in chartam conjicere non dubitavit. Vtque planè intelligant omnes quàm non illi religio sit, quidlibet scribere, verum an falsum, pium an impium, haud alius mihi testis adhibendus erit, quàm ipse Salmasius. Scribit is in Apparatu contra primatum Papæ, maximas esse causas cur Ecclesia redire ab episcopatu debeat ad Apostolicam *presbyterorum* institutionem; longè majus ex episcopatu introductum in ecclesiam esse malum, quàm illa schismata quæ priùs metuebantur: Pestem illam quæ ex eo ecclesias invasit, totum ecclesiæ corpus miserabili tyrannide pessumdedisse; imo ipsos reges ac principes sub jugum misisse; Majorem in ecclesiam utilitatem redundaturam Hierarchiâ totâ extinctâ, quàm solo capite Papâ, *p.* 169. Posse episcopatum cum Papatu tolli cum summo bono ecclesiæ; sublato episcopatu ruere ipsum Papatum, super illo utpote fundatum, *p.* 171. Cur removeri debeat in illis regnis quæ jam Papatui renunciârunt proprias habere causas. Cur ibi episcopatus retineatur se non videre; non integram videri reformationem quæ hac in parte imperfecta sit; nihil afferri posse rationis aut causæ probabilis cur sublato Papatu retineri debeat aut posit episcopatus, *p.* 179. *Hæc & multò plura cùm ante annos*

nos quatuor scripserit, tantâ nunc vanitate & impudentiâ est, ut Parlamentum Angliæ graviter incusare hoc loco audeat, quòd episcopatum non solùm senatu ejiciendum, sed etiam penitùs abjiciendum censuerint. *Quid? quòd ipsum etiam episcopatum suadet atque defendit, iisdem usus argumentis & rationibus, quas libro illo priore magno impetu confutaverat*; necessarios *nempe* fuisse episcopos, & omnino retinendos, ne mille pestiferæ sectæ & hæreses in Anglia pullularent. *O vafrum & versipellem! adeone te etiam in sacris non puduit desultorem agere, propè dixeram, ecclesiam prodere; cujus tu ideò sanctissima instituta tanto strepitu asseruisse videris, ut quoties tibi commodum esset, eo majore cum infamia ea ipsa ludificari atque subvertere posses. Neminem hoc latet, cum regni Ordines, Ecclesiæ nostræ, ad exemplum cæterarum, reformandæ studio flagrantes, episcopatum funditùs tollere statuissent, primò regem intercessisse, dein bellum nobis eâ potissimùm causâ intulisse; quòd ipsi tandem in perniciem vertit. I nunc & te defensorem regium esse gloriare, qui ut regem gnaviter defendas, susceptam à temetipso ecclesiæ causam nunc palàm prodis atque oppugnas: cujus gravissimâ quidem censurâ esses notandus. De*

forma

forma autem reipub. nostræ, quoniam tu Professor triobolaris & extraneus remotis capsulis atque scriniis tuis nugarum refertissimis, quas meliùs in ordinem redigere poteras, in aliena republ. satagere & odiosus esse mavis, sic breviter tibi, vel cuivis potiùs te prudentiori respondeo; eam formam esse quam nostra tempora atque dissidia ferunt; non qualis optanda esset, sed qualem obstinata improborum civium discordia esse patitur. Quæ autem Respubl. factionibus laborat, atque armis se tuetur, si sanæ & integræ tantùm partis rationem habet, cæteros sive plebejos sive optimates præterit aut excludit, satis profectò æqua est; quamvis regem & proceres, suis ipsa malis edocta, ampliùs nolit. Concilium *autem illud* supremum *quòd insectaris, atque etiam* Concilii Præsidem, *næ tu ridiculus es; Concilium enim illud, quod somnias, non est supremum, sed Parlamenti authoritate ad certum duntaxat tempus constitutum, quadraginta virorum ex suo ferè numero, quorum quilibet cæterorum suffragiis præses esse potest. Semper autem hoc usitatissimum fuit, ut Parlamentum, qui noster Senatus est, delectos ex suorum numero pauciores, quoties visum erat, constitueret: iis unum in locum ubivis conveniendi,*

niendi, & veluti minoris cujusdam habendi Senatûs potestas delata est. Iisdem res sæpè gravissimæ, quo celeriùs & majori cum silentio transigerentur, commissæ atque creditæ; Classis, exercitus, ærarii cura aut procuratio, quævis denique pacis aut belli munia. Hoc sive concilium nominetur, sive quid aliud, verbo fortè novum, re antiquum est; & sine quo nulla omninò Respubl. rectè administrari potest. De regis autem supplicio, & rerum apud nos conversione mitte vociferari, mitte virus illud tuum acerbitatis evomere; donec ista quâ lege, quô jure, quô judiciô *facta sint, te licet repugnante, singulis capitibus ostendam, & pedem conferam. Si tamen instas* quô jure, quâ lege, *eâ, inquam, lege quam Deus ipse & natura sanxit, ut omnia quæ reipubl. salutaria essent, legitima & justa haberentur. Sic olim sapientes tui similibus responderunt*. Leges per tot annos ratas refixisse *nos criminaris; bonasne an malas non dicis, nec si diceres audiendus esses, nam nostræ leges Ole quid ad te? Vtinam plures refixissent tum leges tum legulejos: rectiùs sanè & rei Christianæ & populo consuluissent. Frendes quòd* hæc, Manii, terræ filii, vix domi nobiles, vix suis noti licere sibi crediderint. *Meminisses quæ*

te

te non solùm libri sacri, sed etiam Lyricus doceat:

— Valet ima summis
Mutare, & insignem attenuat Deus
Obscura promens. —

Sic etiam habeto; eorum quos tu vix nobiles esse ais, alios nulli vestrarum partium vel generis nobilitate cedere; alios ex se natos per industriam atque virtutem ad veram nobilitatem iter affectare, & cum nobilissimis quibusque posse conferri; se autem malle filios terræ *dici, modò sua, & domi strenuè facere, quàm sine terrâ & lare fumos vendendo, quod tu facis, homo nihili & stramineus eques, in aliena terra dominorum nutu & stipendio famem tolerare: ab ista, mihi crede, peregrinatione ad agnatos potiùs & gentiles deducendus, nisi hoc unum saperes, quod frivolas quasdam prælectiones & nugamenta scis tantâ mercede apud exteros effutire. Reprehendis quòd magistratus nostri* colluviem omnium Sectarum recipiant; *quid ni recipiant? quos ecclesiæ est è cœtu fidelium ejicere, non magistratuum è civitate pellere; siquidem in leges civiles non peccant. Primò homines ut tutò ac liberè sine vi atque injuriis vitam agerent, convenere in civitatem; ut sanctè & religiosè, in Ecclesiam;*

clesiam; illa leges, hæc disciplinam habet suam, planè diversam: Hinc toto orbe Christiano per tot annos bellum ex bello seritur, quòd Magistratus & Ecclesia inter se officia confundunt. Quapropter & Papisticam minimè toleramus; neque enim eam tam esse religionem intelligimus, quàm obtentu religionis tyrannidem pontificiam civilis potentiæ spoliis ornatam, quæ contra ipsum Christi institutum ad se rapuit. Independentes, *quales à te solo finguntur, nulli apud nos unquam visi; præter eos duntaxat qui cùm classes & synodos supra Ecclesiam quamque singularem esse non agnoscant, eas omnes velut Hierarchiæ particulas quasdam, aut certè truncum ipsum, eradicandas esse tecum sentiunt. Hinc nomen Independentium apud Vulgus obtinuit. Quod restat video te id agere, ut regum omnium & Monarcharum non invidiam solùm, sed etiam bellum atrocissimum in nos concites. Olim Rex Mithridates, quamvis causâ dissimili, omnes reges in Romanos concitabat, eadem propè calumniatus; Romanis consilium esse, omnia regna subvertere, iis nulla humana neque divina obstare, à principio nihil nisi partum armis habuisse, latrones, regnorum maximè hostes: Hæc Mithridates regi Arsaci: te*

verò

verò in illa tua exedra infantissimè rhetoricantem qua fiducia provexit, ut ad bellum hortando, & licet nolis videri, classicum canendo, *ullum vel inter pueros regem commovere te posse animum induceres, isto præsertim ore tam exili & rancidulo, ut ne mures quidem Homericos, te buccinatore, bellum unquam ranunculis illaturos fuisse credam. Tantum abest ut metuam quid tu belli nobis aut periculi, homo ignavissime, apud exteros reges istâ tuâ rabidâ & insulsâ facundiâ conflare possis: qui ad illos, ac si* regum capita *quasi* pilas habeamus, de coronis quasi trocho ludamus, sceptra imperialia non pluris faciamus quàm bacula morionum capitata, *lusoriè sanè nos defers. At tu interea, stultissimum caput, morionis ipse baculo dignissimus es, qui reges ac principes tam puerilibus argumentis ad bellum suaderi putes. Omnes deinde populos inclamas, dicto audientes tuo, sat scio, minimè futuros. Hibernorum etiam conscceleratam illam ac barbaram colluviem regiis partibus in auxilium vocas. Quod unicum indicio esse potest quàm scelestus sis & vacors, quàm omnes penè mortales impietate, audaciâ, & furore superes, qui devotæ gentis fidem atque opem implorare non dubitas, cujus ab impiâ societate tot civium*

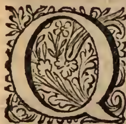
vium innocentissimorum sanguine perfusâ etiam rex ipse aut abhorruit semper, aut abhorrere se simulavit. Et quam ille perfidiam, quam ille crudelitatem occultare, quantum potuit, atque ab se longè amovere summo studio contendit, eam tu, bipedum nequissime, quo minùs ultrò atque palàm suscipias, neque Deum neque homines vereris. Agedum; Hibernis igitur fautoribus ac sociis ad defensionem regis jam te accinge. Caves imprimis quod cauto mehercule opus erat, nequis te Tullio fortasse aut Demostheni omnem eloquentiæ laudem præreptum ire suspicaretur; & prædicis, oratorio more non tibi agendum videri. *Næ tu haud stultè sapis, id quod non potes, non videtur tibi esse agendum; oratoriè autem ut tu ageres quis, qui te satis novit, unquam exspectavit? qui nihil elaboratè, nihil distinctè, nihil quod sapiat, in lucam emittere aut soles aut potes, sed veluti Crispinus alter aut Tzetzes ille graculus, modò ut multum scribas, quàm rectè non laboras; neque si labores, valeas.* Agetur, *inquis*, hæc causa toto orbe audiente, & quasi ad judicandum sedente. *Id adeò nobis pergratum est, ut adversarium non cerebrosum & imperitum, qualis tu es, sed cordatum & intelligentem dari jam nobis optemus. Per-*

orans

erans planè tragicus es, imo Ajax ipse Lorarius: Horum ego injustitiam, impietatem, perfidiam, crudelitatem proclamabo cœlo & terræ, ipsosque authores convictos posteris tradam, reosque peragam. *O Flosculos! Tune igitur sine sale, sine genio proclamator & rabula, bonis authoribus divexandis tantùm aut transcribendis natus, quicquam de tuo quod vivat producere te putas posse? quem unà cum scriptis tuis futilissimis abreptum ætas, mihi crede, proxima oblivioni mandabit. Nisi si defensio hæc regia suo fortasse responso aliquid debitura est, si neglecta jam pridem & consopita, in manus iterum sumatur. Idque ego ab Illustrissimis Hollandiæ Ordinibus peterem, ut eam è fisco protinus dimissam, neque enim Thesaurus est, pervagari, quò velit, sinant. Si enim quâ vanitate, inscitiâ, falsitate referta sit, planum omnibus fecero, quò latiùs excurrit, eò arctiùs, meâ quidem sententiâ, supprimitur. Iam nos quemadmodum* reos peragat, *videamus.*

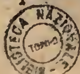

CAP. I.

QVoniam tibi vano homini & ventoſo multum hinc forſitan ſuperbiæ Salmaſi, multum ſpiritûs acceſſit, magnæ ſcilicet Britanniæ regem fidei defenſorem eſſe, te verò regis, ego quidem & illum regi titulum, & hunc tibi jure pari ac meritô concedam: cum ſanè rex fidem, tu regem ſic defenderis, ut cauſam uterque ſuam evertiſſe potiùs videatur. Quod cum paſſim infrà, tum hoc primô capite oſtendam. Dixeras tu quidem præfationis paginâ duodecimâ *Ornari pigmentis rhetoricis tam bonam & juſtam cauſam non debere: nam ſimpliciter rem, ut geſta eſt, narrare, regem defendere eſt.* Quando igitur toto hoc capite in quo narrationem illam ſimplicem futuram pollicitus eras, neque rem ſimpliciter, ut geſta eſt, narras, neque non pigmentis, quantum in eo genere conſequi potes rhetoricis ornas, profectò vel tuo judicio ſi ſtandum eſſet, cauſa regia neque bona neque juſta erit. Quanquam hoc cave tibi ſumas quod dat nemo, poſſe te quic-

B quam

quam rhetoricè narrare; qui neque oratoris, neque historici, immò ne caussidici quidem partes narrando sustinere potes; sed quasi circulator quispiam, arte circumforaneâ, magnam de re in procemio, velut in posterum diem, exspectationem concitabas, non tam ut rem promissam tum demùm narrares, quàm ut pigmenta illa misera, & ampullas fuco refertas lectoribus quàm plurimis divenderes. Nam *de facto dicturus tot novitatum monstris te circundari ac terreri sentis, ut quid primum exequaris, quid deinde, quid postremò, nescias.* Hoccine est simpliciter narrare? Dicam quod res est, tot tuorum ipse mendaciorum monstris, primùm terreri te sentis, deinde tot nugis, tot ineptiis levissimum illud caput non *circundari* solùm, sed circumagi, *ut quid primùm, quid deinde, quid postremò* dicendum ullo tempore sit, non modò nunc *nescias*, sed nunquam antea non nesciveris. *Inter difficultates quæ occurrunt ad exprimendam tam incredibilis flagitii immanitatem hoc unum facile dictu suppetit, quod iterum iterúmque repeti debet,* nempe *Solem ipsum atrocius factum nunquam adspexisse alterum.* Multa Sol aspexit, bone magister, quæ Bernardus non vidit. Solem autem iterum atque iterum repetas licebit, id tu quidem prudenter feceris, quod non nostra flagitia, sed defensionis

ſionis tuæ frigus vehementiſſimè poſtulabit. *Regum*, inquis, *origo cum Sole novo cœpit.* Dii te, Damaſippe, deæque ſolſtitio donent, quo te calfacias, qui ne pedem ſine *Sole*; nequis fortaſſe te umbraticum doctorem eſſe dicat. At hercle etiam in tenebris es, qui jus patrium à regio non diſtinguis: & cùm reges Patriæ Patres nominaveris, eâ ſtatim metaphorâ perſuaſiſſe credis, ut quicquid de patre non negaverim, id continuò de rege verum eſſe concedam. Pater & rex diverſiſſima ſunt. Pater nos genuit; at non rex nos, ſed nos regem creavimus. Patrem natura dedit populo, regem ipſe populus dedit ſibi; non ergò propter regem populus, ſed propter populum rex eſt; ferimus patrem, moroſum etjam & durum, ferimus & regem; ſed ne patrem quidem ferimus tyrannum. Pater ſi filium interficit, capite pœnas dabit: cur non item rex eâdem juſtiſſimâ lege tenebitur, ſi populum, id eſt filios ſuos, perdiderit, præſertim cum pater, ut ne pater ſit, efficere non poſſit, rex facilè poſſit, ut neque pater ſit, neque rex. Quod ſi *de facti qualitate*, quod aîs, *inde* æſtimandum eſt, tibi dico, peregrine, & rebus noſtris alieniſſime, teſtis oculatus & indigena tibi dico; nos regem neque *bonum*, neque *juſtum*, neque *clementem*, neque *religioſum*, neque *pium*, neque *pacificum*; ſed hoſtem prope decennalem, nec parentem patriæ,

ſed vaſtatorem *de medio ſuſtuliſſe. Solet hoc fieri*, fateris, inficias enim ire non audes, *ſed non à reformatis, regi reformato*. Siquidem reformatus is dici poteſt, qui ſcriptis ad Papam literis, Sanctiſſimum appellaverat Patrem, qui Papiſtis æquior ſemper quàm Orthodoxis fuit. Talis cùm fuerit, ne ſuæ quidem familiæ primus à reformatis eſt *de medio* ſublatus. Quid? ejus avia Maria nonne à reformatis exuta regno ſolum vertere coacta eſt, ſupplicio demùm capitis affecta, ne Scotis quidem reformatis ægrè ferentibus? imò ſi operam contuliſſe dicam, haud mentiar. In tanta autem regum *reformatorum* paucitate, nihil hujuſmodi accidiſſe, ut eorum aliquis morte plecteretur, non eſt quod miremur. Licere autem regem nequam, ſive tyrannum regno pellere, vel ſupplicio quovis, prout meritus erit, punire, (etiam ſummorum ſententiâ Theologorum, qui ipſi reformandæ eccleſiæ authores fuere) aude tu modò negare. Concedis quàm plurimos reges non ſiccâ morte periiſſe, hunc *gladio*, illum *veneno*, alium ſqualore *carceris*, aut *laqueo*. Omnium tamen hoc tibi miſerrimum videtur, & monſtri quiddam ſimile, regem in judicium adduci, *cauſam capitis dicere coactum, condemnatum, ſecuri percuſſum*. Dic mihi, homo inſipientiſſime, annon humanius, annon æquius, annon ad leges omnium

civita-

civitatum accomodatius est, cujuscunque criminis reum in judicio sistere, sui defendendi copiam facere, lege condemnatum ad mortem haud immeritam ducere, ita ut damnato vel pœnitendi, vel se colligendi spatium detur, quàm statim ut prehensus est, indictâ causâ pecudis in modum mactare? Quotusquisque est reorum qui, si optio detur, non illo potiùs quàm hoc modo puniri se maluerit? Quæ ratio igitur animadvertendi in civem moderatior est habita, cur non eadem in regem quoque moderatior, & vel ipsi regi acceptior fuisse existimanda est. Tu secretò, & sine arbitris extinctum regem malebas, vel ut exempli tam boni salubritate omnis memoria careret, vel ut facti tam præclari conscientia defugisse lucem, aut leges atque ipsam justitiam minimè sibi amicam habuisse videretur. Exaggeras deinde rem, quòd neque per tumultum aut factionem optimatium, aut rebellium furorem, sive militum sive populi; non odio, non metu, non studio dominandi, non cœco animi impetu, sed consilio & ratione meditatum diu facinus peregerint. O meritò quidem te ex jurisconsulto Grammaticum! qui ab accidentibus causæ, ut loquuntur, quæ per se nihil valent, vituperationes instituis, cum nondum docueris illud facinus in vitio an in laude ponendum sit? Iam vide quàm in te facilè incurram.

Si pulchrum & decorum fuit, eò magis laudandi quod nullis affectibus occupati, solius honestatis causâ fecerint; si arduum & grave, quòd non cœco impetu, sed consilio & ratione. Quanquam ego hæc divino potiùs instinctu gesta esse crediderim; quoties memoriâ repeto; quàm inopinato animorum ardore, quanto consensu totus exercitus, cui magna pars populi se adjunxerat, ab omnibus penè regni provinciis unâ voce regem ipsum suorum omnium malorum authorem ad supplicium deposcebat. Quicquid erat, sive magistratum sive populum spectes, nulli unquam excelsiore animo, &, quod etiam adversarii fatentur, sedatiore, tam egregium facinus & vel heroicis ætatibus dignum aggressi sunt: quo non leges tantùm & judicia, dehinc mortalibus ex æquo restituta, sed ipsam justitiam nobilitarunt, séque ipsâ illustriorem dehinc, séque ipsâ majorem post hoc insigne judicium reddidere. Iam tertiam prope hujus capitis paginam exantlavimus, nec tamen illa simplex narratio, quam promisit, usquam apparet. Queritur nos docere, *quoties rex molestè & odiosè regnat, impunè posse regno exui: ab hac*, inquit, *doctrina inducti, si mille rebus meliorem regem habuissent, non ei vitam conservassent.* Spectate hominis acumen; nam istuc aveo ex te scire, quo pacto hoc sequitur, nisi tu nobis

nobis concesseris, nostro rege mille rebus meliorem molestè & odiosè regnare; unde in eum deductus es locum, ut hunc quem defendis, iis regibus qui molestè & odiosè regnant mille rebus deteriorem facias; id est tyrannorum omnium fortasse immanissimum. Macti estote reges tam strenuo defensore. Nunc narrare incipit: *Torserunt eum variis crucibus.* Dic quibus: *De carcere in carcerem traduxerunt.* Nec injuriâ, quippe ex tyranno hostem bello captum. *Custodiis sæpè mutatis:* ne ipsæ mutarent fidem. *Libertatis interdum spe ostensâ, interdum & restitutionis per pactionem.* Vide quàm non antea meditatum nobis fuerit, quàm non *tempora & modos* diu captavimus regis abdicandi. Quas res ab eo tum propemodùm victore multo antè postulavimus, quæ nisi concederentur, nulla libertas, nulla salus populo speranda erat, easdem à captivo suppliciter, haud semel, imò ter & amplius petivimus; toties repulsam accepimus. Cum nulla de rege spes reliqua esset, fit Parlamenti consultum illud nobile, nequa deinceps ad regem postulata mitterentur; non ex quo is tyrannus esse, sed ex quo insanabilis esse cœpit. Postea tamen quidam ex Senatorum numero nova sibi consilia capientes, & idoneum tempus nacti, conditiones iterum regi ferendas decernunt; pari sanè scelere atque dementiâ

ac Romanus olim Senatus, reclamante Marco Tullio & cum eo bonis omnibus, legatos decrevit ad Antonium: pari etiam eventu, nisi Deo immortali visum aliter fuisset, illos in servitutem tradere, nos in libertatem vindicare. Nam cùm rex nihilo plus quàm antea concessisset, quod ad firmam pacem & compositionem reverà spectaret, illi tamen satisfactum sibi à Rege esse statuunt. Pars itaque sanior, cùm se remque Publicam prodi videret, fidem fortissimi, & semper reipubl. fidissimi exercitûs implorat. In quo mihi quidem hoc solùm occurrit quod nolim dicere, nostras legiones rectiora sensisse quàm patres conscriptos: & salutem reipubl. armis attulisse, quam illi suis suffragiis propè damnaverant. Multa deinde flebiliter narrat, verùm tam inscitè, ut luctum emendicare, non commovere videatur. Dolet, quòd *eo modo, quo nullus unquam rex supplicium capitis passus sit*: cùm sæpiùs affirmaverit, nullum unquam regem supplicium capitis omnino esse passum. Tune, fatue, modum cum modo conferre soles, ubi factum cum facto quod conferas non habes? *Supplicium*, inquit, *capitis passus est ut latro, ut sicarius, ut parricida, ut proditor, ut tyrannus*. Hoccine est regem defendere, an sententiam de rege ferre, eà sanè quæ à nobis lata est, multò severiorem? quis te tam subitò pellexit

pellexit ut nobiscum pronuntiares? Queritur *personatos carnifices regi caput amputasse.* Quid hoc homine facias? quęstus est supra *de parricidio in persona regis admisso*, nunc in persona carnificis admissum queritur. Quid reliqua percurram, partim fallissima, partim frivola *de pugnis & calcibus* militum gregariorum, & licentiâ *spectandi cadaveris quatuor solidis taxatâ*, quæ frigidissimi literatoris inscitiam & pusillitatem animi clamitant; legentem certè neminem pilo tristiorem reddere possunt: satius mehercule fuisset Carolo filio, quemvis ex eo balatronum grege conduxisse, qui ad coronam in triviis elegidia cantant, quàm oratorem hunc, luctificabilem dicam, an perridiculum deplorando patris infortunio adhibuisse; tam insipidum & insulsum, ut ne ex lacrymis quidem ejus mica salis exiguissima possit exprimi. Narrare jam desiit; & quid deinde agat, dictu sanè difficile est; adeò lutulentus & enormis fluit; nunc fremit, nunc oscitat, nullum quidlibet garriendi modum sibi statuit, vel decies eadem repetendi, quæ ne semel quidem dicta non sordescerent. Et certè nescio, an blateronis cujuspiam extemporales quælibet nugæ, quas ille uno pede stans versiculis fortè effuderit, non digniores multo sint quæ chartâ illinantur; adeò indignissimas esse reor quibus seriò respondeatur.

Prætereo quòd regem *religionis protectorem* laudat, qui ecclesiæ bellum intulit, ut episcopos religionis hostes & tyrannos in ecclesia retineret. *Puritatem autem religionis* quî potuit is conservare, ab impurissimis episcoporum traditionibus & cæremoniis ipse sub jugum missus? *Sectarum* verò, quibus tu *sacrilegos suos cœtus tenendi licentiam* ais *dari*, quam ipsa Hollandia non dat, errores velim enumeres: interim nemo te magis sacrilegus, qui perpetuò maledicendi pessimam omnium licentiam tibi sumis. *Non poterant graviùs rempubl. lædere quàm ejus dominum tollendo.* Disce verna, disce mastigia, nisi dominum tollis, tollis rempublicam: privata res est, non publica quæ dominum habet. *At pastores facinus eorum abominantes cum summa injustitia persequuntur.* Pastores illos ne quis fortè nesciat quales sint, breviter dicam; iidem sunt qui regi resistendum armis esse, & verbo & scriptis docuerunt; qui omnes tanquam Merozum indesinenter execrari non destiterunt, quotquot huic bello aut arma, aut pecuniam, aut vires non suppeditassent; quod illi non contra regem, sed contra tyrannum Saule quovis aut Achabo, imo Nerone ipso Neroniorem susceptum esse in concionibus sacris vaticinabantur. Sublatis episcopis & sacerdotibus quos Pluralistarum & non residentium nomine insectari vehementissimè

tiſſimè ſolebant, in eorum ampliſſima ſacerdotia, hic bina, ille trina, quàm ocyſſimè irruebant: unde ſuos greges quàm turpiter negligant paſtores iſti meritò egregii, nemo non videt: nullus pudor, nulla numinis reverentia dementes cupiditate & furiatos cohibere potuit, donec peſſimo ecclesiæ publico eâdem ipſi infamiâ flagrarent, quam paulò antè ſacerdotibus inuſſerant. Nunc quòd avaritia eorum nondum ſatiata eſt, quòd, inquies, ambitione animus turbas concire, pacem odiſſe conſuevit, in Magiſtratus qui nunc ſunt, id quod priùs in regem fecerant, ſeditioſè concionari non deſinunt; regem ſcilicet pium crudeliter ſublatum; quem modò ipſi diris omnibus devotum, omni authoritate regiâ ſpoliandum, & bello ſacro perſequendum, in manus Parlamento, quaſi divinitùs, tradiderant; ſectas ſcilicet non exſtirpari, quod certè à magiſtratibus poſtulare perabſurdum eſt, qui avaritiam & ambitionem, quæ duæ in eccleſia hæreſes pernicioſiſſimæ ſunt, ex ipſorum ordine paſtorum ac tribu, nullo adhuc modo aut ratione exſtirpare valuerunt. Quas illi ſectas apud nos inſectantur, obſcuras eſſe ſcio, quas ipſi ſequuntur, famoſas, & eccleſiæ Dei longè pericuoſiores; quarum principes Simon ille Magus & Diotrephes fuere. Hos tamen, nequiſſimi cùm ſint, adeò non perſequimur, ut factioſis, & res

novas quotidie molientibus nimium indulgeamus. Offendit jam te Gallum & errabundum, quod Angli *suis molossis*, quæ tua canina facundia est, *ferociores*, nullam *legitimi successoris & hæredis* regni, nullam *natu minimi*, nullam *reginæ Bohemiæ* rationem habuerint. Tute respondebis tibi, non ego. *Vbi reipub. forma mutatur ex monarchica in aliam, non datur successio inter differentis regiminis curatores.* Apparat; de primatu. *Minima*, inquis, *regni pars* hæc omnia *per tria regna* effecit: & digni quidem, si hoc verum esset, quibus in cæteros imperium sit viris in fœminas. *Isti sunt, qui regimen regni antiquum in alium qui à pluribus tyrannis teneatur, mutare præsumpserunt*; rectè quidem illi & feliciter, quos tu reprehendere non potes, quin simul fœdissimè barbarus & solœcus sis, non moribus solùm, sed syntaxi etiam, grammaticorum opprobrium. *Angli maculam hanc nunquam deleverint.* Immò tu, licèt omnium literatorum litura ipse sis, & verè macula, Anglorum tamen famam & sempiternam gloriam nunquam valueris commaculare. Qui tantâ animi magnitudine, quantâ omni memoriâ vix audita est, non hostes tantùm armatos, sed hostiles intus, id est superstitiosas vulgi opiniones eluctati atque supergressi, Liberatorum cognomen posthac per omnes gentes

gentes in commune sibi pepererunt: populariter id ausi, quod apud alias nationes heroïcæ tantùm virtutis esse existimatur. *Reformati & antiqui christiani* quid hac in parte fecerint, aut facturi essent, tum respondebimus, cùm de jure tecum suo loco agetur; ne tuo vitio laboremus, qui gerrones omnes & Battos loquacitate vincis. Quæris quid sis in nostra causa *Iesuitis* responsurus. Tuas res age transfuga, pudeat te facinorum tuorum, quando ecclesiam tui pudet; qui primatum Papæ, & episcopos tam jactanter modò & ferociter adortus, nunc episcoporum assecla factus es. Fateris *aliquos reformatorum*, quos nòn nominas (ego tamen nominabo quoniam tu eos *Iesuitis longè pejores esse* ais, Lutherum nempe, Zwinglium, Calvinum, Bucerum, Paræum cum aliis multis) docuisse, *amovendum esse* tyrannum: *quis autem sit tyrannus ad judicium sapientium & doctorum se retulisse. Isti verò qui? an sapientes, an docti, an virtute nobiles, an nobilitate illustres.* Liceat, quæso, populo, qui servitutis jugum in cervicibus grave sentit, tam sapienti esse, tam docto, tamque nobili, ut sciat quid tyranno suo faciendum sit, etiamsi neque exteros, neque grammaticos sciscitatum mittat. Tyrannum autem fuisse hunc non Angliæ solùm & Scotiæ Parlamenta cùm verbis tum factis disertissimis

declaraverunt, ſed totus ferè utriuſque regni populus aſſentitus eſt; donec epiſcoporum technis & fraudibus in duas poſtea factiones diſceſſit. Quid ſi Deus, quemadmodum eos qui lucis evangelicæ participes fiant, ita eos qui decreta ejus in reges hujus mundi potentiſſimos exequantur, non multos ſapientes aut doctos, non multos potentes, non multos nobiles eſſe voluit? ut per eos qui non ſunt aboleret eos qui ſunt; ut ne glorietur caro coram eo. Tu quis es qui oblatras? an doctus? qui ſpicilegia, qui lexica & gloſſaria ad ſenectutem uſque triviſſe potiùs videris, quàm authores bonos cum judicio aut fructu perlegiſſe? unde nil præter codices, & varias lectiones, & luxatum & mendoſum, crepas; doctrinæ ſolidioris ne guttulam quidem hauſiſſe te oſtendis. An tu ſapiens? qui de minutiis minutiſſimis rixari & mendicorum bella gerere ſoles, qui nunc aſtronomis, nunc medicis in ſua arte credendis imperitus ipſe & rudis convitia dicis; qui, ſiquis tibi voculæ unius aut literulæ in exemplari quovis abs te reſtitutæ gloriolam præripere conaretur, igni & aquâ, ſi poſſes, illi interdiceres? Et tamen ſtomacharis, & tamen ringeris, quòd omnes te Grammaticum appellant. Hamondum nuper regis hujus Sacellanum imprimis dilectiſſimum in libro quodam nugatorio nebulonem palàm appellas, quòd

quòd is te grammaticum appellavisset: idem, credo; esses ipsi regi convitium facturus, & defensionem hanc totam retractaturus, si Sacellani sui de te judicium approbasse audivisses. Iam vide quàm te Anglorum unus, quos tu *fanaticos*, *indoctos*, *obscuros*, *improbos* vocitare audes, contemnam & ludibrio habeam, (nam nationem ipsam Anglicanam de te quicquam publicè cogitare curculiunculo, indignissimum esset) qui sursum, deorsum, quoquoversum versatus & volutatus, nihil nisi grammaticus es: immo ac si deo cuilibet votum ipso Mida stultius nuncupasses, quicquid attrectas, nisi cùm solœcismos facis, Grammatica est. Quisquis igitur *de face illa plebis*, quam tu exagitas, (illos enim verè optimates nostros, quorum sapientiam, virtutem, & nobilitatem facta inclyta satis testantur, non sic dehonestabo, ut te illis, aut tibi illos componere velim) quisquis, inquam, de fæce illa plebis hoc tantummodò sibi persuaserit, non esse se regibus natum, sed Deo & patriæ, multò sanè te doctior, multò sapientior, multò probior, & ad omnem vitam utilior existimandus erit. Nam doctus ille sine literis, tu literatus sine doctrina; qui tot linguas calles; tot volumina percurris, tot scribis, & tamen pecus es.

Cap. II.

QVod argumentum pro se *indubitatum* esse, superiore capite perorans dixerat Salmasius, *rem ita se habere ut creditur, cùm omnes unanimiter idem de ea sentiant*; quod tamen is *de facto* falsissimè affirmabat, id ego nunc de jure regio disceptaturus, potero in ipsum verissimè affirmare. Cùm enim regem definiat, *cujus suprema est in regno potestas, nulli alii nisi Deo obnoxia, cui quod libet licet, qui legibus solutus est*, siquidem id definiri dicendum est, quod infinitum in terris ponitur, evincam ego contrà non meis tantùm, sed vel ipsius testimoniis, & rationibus, nullam gentem aut populum, qui quidem ullo numero sit, nam omnem penetrare barbariem necesse non est; nullam, inquam, gentem istiusmodi jura aut potestatem regi concessisse, *ut legibus solutus esset, ut quod libet liceret, ut omnes judicaret, à nemine judicaretur*; nec verò ullum cujuscunque gentis tam servili ingenio exstitisse puto, præter unum Salmasium, qui tyrannorum immania quæque flagitia regum jura esse asseverarit. Eorum plerique apud nos, qui regi maximè favebant, ab hac tam turpi sententia semper abhorruere, quinetiam ipse, nondum pretio corruptus, his de rebus longè aliter sen-

fiſſe aliis jampridem ſcriptis facilè deprehenditur. Adeò ut hæc non ab homine libero in libra civitate, nedum in Repub. nobiliſſima, & Batavorum Academia celeberrima, ſed in ergaſtulo quovis aut cataſta, tam ſervili vernilitate ſcripta eſſe videantur. Etenim, ſi quicquid regi libet, id jure regio licitum erit, quod teterrimus ille Antoninus Caracalla ab Iulia noverca per inceſtum edoctus non ſtatim auſus eſt credere, nemo profectò eſt aut unquam fuit, qui tyrannus dici debeat. Cùm enim divina omnia atque humana jura violavit, nihilo tamen minùs rex, jure regio inſons erit. Quid enim peccavit homo æquiſſimus? jure ſuo uſus eſt in ſuos. Nihil rex tam horrendum, tam crudele, tamque furioſum committere in ſuos poteſt, quod præter jus regium fieri quiſpiam poſſit queri aut expoſtulare. Hoc *tu jus regium à jure gentium, vel potiùs naturali originem habere* ſtatuis bellua? Quid enim hominem te dicam, qui in omne hominum genus, adeò iniquus & inhumanus es; quique omnem gentem humanam Deo ſimillimam ſic deprimere atque projicere conaris, ut quos nunc ſuperſtitio, nunc ſcelus aut ignavia quorundam, aut denique perfidia tam feros atque immites dominos gentibus impoſuit, eos à natura matre mitiſſimâ comparatos atque impoſitos eſſe doceas. Quâ tu nefariâ doctri-

doctrinâ multo jam ferociores factos, non ſolùm ad proterendos omnes mortales, & poſthac miſeriorem in modum conculcandos immittis, ſed jure naturali, jure regio, ipſis etiam populi legibus in populum armare, quo nihil ſimul ſtultius & ſceleratius eſſe poteſt, contendis. Dignus profectò qui contra atque olim Dionyſius ex grammatico tyrannus ipſe ſis; non quo tibi in alium quemvis detur illa regia licentia malè faciendi, ſed illa altera malè pereundi: quâ ſolâ, ut incluſus ille Capreis Tiberius, à temetipſo perditus quotidie te ſentias perire. Verùm jus illud regium paulò accuratiùs quale ſit conſideremus. *Sic Oriens totus*, inquis, *judicavit, ſic Occidens*. Non reponam tibi quod Ariſtoteles & Marcus Cicero, authores, ſi qui alii, cordatiſſimi, ille in Politicis, hic in oratione de Provinciis ſcripſit Gentes Aſiaticas facilè ſervitutem pati, Iudæos autem & Syros ſervituti natos fuiſſe: fateor paucos ferè libertatem velle, aut eâ poſſe uti, ſolos nempe ſapientes, & magnanimos; pars longè maxima juſtos dominos mavult, ſed tamen juſtos; injuſtos & intolerabiles ferendi neque Deus unquam univerſo generi humano tam infenſus fuit, neque ullus unquam populus tam ab omni ſpe & conſilio derelictus, ut neceſſitatem hanc atque legem omnium duriſſimam in ſe atque in ſuos liberos ultro ſtatueret.

Pro-

Profers imprimis *verba regis in Ecclesiaste sapientiâ clari.* Nos itaque ad legem Dei provocamus, de rege posteriùs videbimus; cujus exinde sententiam rectiùs intelligemus. Audiatur ipse Deus, Deut. 17. *Cùm ingressus fueris in terram, quam Iehova Deus dat tibi, & dices statuam super me Regem sicut omnes gentes quæ sunt circa me*: Quod ego omnes velim etiam atque etiam animadvertant, teste hîc ipso Deo, penes populos omnes ac nationes arbitrium semper fuisse, vel eâ, quæ placeret, formâ reipubl. utendi, vel hanc in aliam mutandi: de Hebræis disertè hoc dicit Deus, de reliquis haud abnuit: deinde formam reipub. monarchiâ perfectiorem, ut sunt res humanæ, suique populi magis ex usu deo visam esse: cùm hanc ipse formam instituerit; monarchiam non nisi serò petentibus, idque ægrè concederet. Sin regem planè vellent, ut ostenderet Deus id se liberum Populo reliquisse, ab uno an à pluribus respubl. administraretur, modò justè, regi etiam futuro leges constituit, quibus cautum erat, ut *ne multiplicet sibi equos, ne uxores, ne divitias*; ut intelligeret nihil sibi in alios licere, qui nihil de se statuere extra legem potuit. Iussus itaque est *omnia legis illius præcepta*, etiam suâ manu perscribere; perscripta *observare*; *ne efferatur animus ejus præ fratribus suis.* Ex quo perspicuum est,

est,regem æquè ac populum istis legibus astrictum fuisse. In hanc fermè sententiam scripsit Iosephus, legum suæ gentis interpres idoneus, in sua repub. versatissimus, mille aliis tenebrionibus Rabbinis anteponendus. Antiquitat. lib. 4. Ἀριστοκρατία μὲν οὖν κράτιστον, &c. *Optimum est*, inquit, *optimatium regimen; nec vos alium reipub. statum requiratis; satis enim est Deum habere præsidem. Attamen si tanta vos regis cupido ceperit, plus legibus & Deo tribuat is, quàm suæ sapientiæ; prohibeatur autem, si potentior fieri studet, quàm rebus vestris expedit.* Hæc & plura Iosephus in istum Deuteronomii locum. Alter Philo Iudæus, gravis autor, Iosephi coætaneus, legis Mosaïcæ studiosissimus, in quam universam diffusâ commentatione scripsit, cum in libro de creatione Principis hoc caput legis interpretatur, non alio pacto regem legibus solvit, atque hostis quilibet solutus legibus dici possit, τοὺς ἐπὶ λύμῃ καὶ ζημίᾳ τῶν ὑπηκόων, &c. *qui*, inquit, *ad perniciem & detrimentum populi magnam sibi acquirunt potentiam, non reges sed hostes appellandi sunt; ea facientes, quæ hostes nullâ pace reconciliandi faciunt; nam qui per speciem gubernandi faciunt injuriam, apertis hostibus pejores sunt; hos enim facile est propulsare, illorum autem malitia haud facilè detegitur.* Detecti igitur quid obstat quo minùs

nùs hostium loco habendi sint? Sic libro secundo Allegoriarum Legis, *rex & tyrannus contraria sunt*; & deinde, *rex non imperat tantùm, sed paret*. Vera sunt ista, dicet aliquis; regem oportet quidem leges, ut qui maximè, observare; verùm si secùs fecerit, quâ lege puniendus? eâdem, inquam, lege quâ cæteri; exceptiones enim nullas reperio. Sed nec de Sacerdotibus, sed nec de infimis quidem magistratibus puniendis lex ulla scribitur; qui omnes, cùm de iis puniendis nulla lex scripta sit, pari certè jure & ratione possent impunitatem scelerum omnium sibi vendicare; quam tamen neque eorum quispiam vendicavit, neque ullum iis arbitror idcirco esse daturum. Hactenus ex ipsa Dei lege didicimus regem legibus obtemperare debuisse; nec se præ cæteris efferre, qui etiam fratres ejus sunt. Nunc an quid aliud Ecclesiastes moneat videamus. Cap. 8. ver. 1. &c. *Mandatum regis observa; vel propter juramentum Dei, ne perturbatè à facie ejus abito, ne persistito in re mala, nam quicquid volet faciet.; Vbi verbum regis, ibi Dominatio, & quis dicat ei quid facis?* Satis constat Ecclesiastem hoc in loco non synedrio magno, non senatui, sed privato cuique præcepta dare. Iubet mandata sua observare, vel propter juramentum Dei; at quis jurat regi, nisi rex vicissim in leges divinas atque patrias juratus sit? Sic Reubenitæ &

Gaditæ obedientiam suam Iehosuæ pollicentur, Ios. 1. *Vt dicto audientes Mosi fuimus, ita erimus tibi, modò ut Deus tecum sit, quemadmodum fuit cum Mose.* Conditionem vides expressam; Alioquin ipsum audi Ecclesiasten, cap. 9. *Verba sapientum submissa potiùs audienda esse, quàm clamorem dominantis inter stolidos.* Quid porrò monet? *Ne persistito in re mala, nam quicquid volet faciet*, in malos nimirum faciet authoritate legum armatus, nam leniter, aut severè agere, prout volet, potest. Nihil hic tyrannicum sonat, nihil quod vir bonus extimescat. *Vbi verbum regis ibi dominatio, & quis dicat ei quid facis?* Et tamen legimus qui regi dixerit non solum quid fecisti, sed etiam stultè fecisti. Sam. 13. At Samuel extraordinarius. Tuum tibi regero, licet infrà dictum pag. 49. *quid*, inquis, *extraordinarium in Saule & Davide?* itidem ego, quid, inquam, in Samuele? Propheta fuit: sunt & illi hodie, qui ejus exemplo faciunt; ex voluntate enim Dei vel *expressâ* vel *tacitâ* agunt: quod etiam ipse infrà concedis, pag. 50. Prudenter igitur Ecclesiastes hoc in loco monet privatos, ne cum rege contendant: nam etiam cum divite, cum potenti quovis, ut plurimùm, damnosa contentio est. Quid ergo? an optimates, an omnes reliqui magistratus, an populus universus quoties delirare libet regi, ne

ne hiſcere quidem audebunt? an ſtolido, impio, furenti, bonis omnibus perniciem machinanti non obſtabunt, non obviam ibunt, ne divina omnia atque humana pervertere occupet, ne rapinis, ne incendiis, ne cædibus per omnes regni fines graſſetur ita *legibus ſolutus, ut quod libet liceat?* O de Cappadocis eques cataſtis! quem omnis libera natio (ſi unquam poſt hoc in natione libera pedem ponere audebis) aut in ultimas terras veluti portentum exportandum ejicere, aut ſervitutis candidatum dedere in piſtrinum debebit, eâ lege atque omine, ut ſi te inde exemerit, ipſa ſub aliquo tyranno, eóque ſtultiſſimo, pro te molat. Quid enim poterit dici, aut ab aliis dictum peti tam truculentum, aut ridiculum, quod in te non cadat? Perge modò: *Iſraëlitæ regem à Deo petentes eodem jure ſe ab eo gubernari velle dixerunt, quo omnes aliæ nationes, quæ hoc regimine uterentur. At Orientis reges ſummo jure, & poteſtate non circumſcriptâ regnabant, Teſte Virgilio:*

— Regem non ſic Ægyptus & ingens
Lydia, nec populi Parthorum, & Medus
Hydaſpes
Obſervant. —

Primùm quid noſtrâ refert qualem ſibi regem Iſraëlitæ voluerint, præſertim Deo irato, non ſolùm quòd regem vellent ad exem-
plum

plum gentium, & non ſuæ legis, ſed planè quod vellent regem? Deinde regem injuſtum, aut legibus ſolutum petiviſſe credibile non eſt, qui Samuelis filios legibus obſtrictos ferre non potuerunt, & ab eorum tantùm avaritiâ ad regem confugerunt. Poſtremò quod ex Virgilio recitas, non probat reges Orientis *abſolutâ poteſtate* regnaſſe; Apes enim illæ Virgilianæ, quæ vel Ægyptiis & Medis obſervantiores regum ſunt, teſte tamen eodem Poëta,

— Magnis agitant ſub legibus ævum. —

Non ergò ſub regibus omni lege ſolutis. At vide quàm tibi minimè velim malè; cum plerique te nebulonem eſſe judicent, oſtendam te perſonam tantùm nebulonis mutuam ſumpſiſſe. In Apparatu ad primatum Papæ doctores quoſdam Tridentinos exemplo Apium uſos ais, ut monarchiam Papæ probarent: ab his tu pari malitiâ hoc mutuum cepiſti. Quod illis itaque reſpondiſti cùm probus eſſes, jam factus nebulo tute reſpondebis tibi, tuaque tibi manu perſonam nebulonis detrahes. *Apium reſpub. eſt*; *atque ita Phyſici appellant: Regem habent, ſed innocuum*; *ductor eſt potiùs quàm tyrannus, non verberat, non vellicat, non necat apes ſubditas.* Minimè igitur mirum, ſi ita obſervant. Iſtas mehercùle apes malâ ave tibi tactio erat; Tridentinæ enim licet ſint, fucum te eſſe in-

indicant. Aristoteles autem, rerum politicarum scriptor diligentissimus, monarchiæ genus Asiaticæ, quod & barbaricum vocat, κτ̀ νόμον, id est, secundùm legem fuisse affirmat. Pol. 3. immò cum monarchiæ quinque species enumeret, quatuor secundùm legem, & suffragante populo fuisse scribit, tyrannicas autem, quòd iis tanta potestas, volente licet populo, data erat; regnum verò Laconicum maximè regnum videri, quòd non omnia penès regem erant. Quinta, quam is παμβασιλείαν vocat, & ad quam solam id refert, quod tu regum omnium jus esse scribis, ut ad libitum regnent, ubinam gentium, aut quo tempore unquam obtinuerit non dicit: nec aliam ob caussam fecisse mentionem ejus videtur, quàm ut absurdam, injustam, & maximè tyrannicam esse demonstraret, Samuelem ais, cùm eos ab eligendo rege deterreret, *jus illis regium* exposuisse, Vnde haustum, à lege Dei? at illa lex jus regium, ut vidimus, longè aliud exhibuit: an ab ipso Deo per Samuelem loquente? at improbavit, vituperavit, vitio dedit: non igitur jus regium divinitùs datum, sed morem regnandi pravissimum, superbiâ regum & dominandi libidine arreptum exposuit propheta; nec quid debebant reges, sed quid volebant facere; rationem enim regis populo indicavit, sicut antea rationem sacerdotum Elia-

darum eodem verbo (quod tu p. 33. Hebraico etiam solœcismo משפט vocas) suprà indicaverat C. 2. *ratio sacerdotum istorum cum populo hæc erat, v.* 13. impia videlicet, odiosa, & tyrannica : ratio itaque illa nequaquam jus erat sed injuria. Sic etiam patres antiqui hunc locum exposuerunt; unus mihi erit multorum instar, Sulpitius Severus, Hieronymi æqualis, eique charus, & Augustini judicio vir doctrinâ & sapientiâ pollens. Is in *historia* sacra Samuelem ait dominationem regiam, & superba imperia populo exponere. Sanè jus regium non est dominatio & superbia ; sed jus atque imperium regium, teste Sallustio, conservandæ libertatis atque augendæ reipub. caussâ datum, in superbiam dominationémque se convertit. Idem Theologi omnes Orthodoxi, idem Iurisconsulti, idem Rabbini plerique, ut ex Sichardo didicisse potuisti, de explicatione hujus loci sentiunt; ne Rabbinorum enim quisquam jus regis absolutum isto loco tractari dixit. Ipse infrà cap. 5. pag. 106. *non Alexandrinum Clementem solùm, sed omnes hîc* quereris *errare*, te unum ex omnibus rem acu tetigisse : Iam verò cujus vel impudentiæ est vel socordiæ, contra omnes, præsertim orthodoxos, mores regum ab ipso Deo damnatissimos in jus regium convertere ; & honestâ juris præscriptione defendere : cum jus tamen

men illud in rapinis, injuriis, violentiis, contumeliis sæpiùs consistere fatearis. An quisquam sic *sui juris* unquam fuit, ut rapere, agere, prosternere, permiscere omnia sibi liceret? an Latini, quòd affirmas, hæc *suo jure ab aliquo fieri unquam dixerunt?* Dixerat apud Sallustium C. Memmius tribunus Plebis, in superbiam & impunita flagitia nobilitatis invectus, *impunè qualibet facere, id est, regem esse*; Arrisit hoc tibi, & statim in lucro ponis, nequicquam sanè, si paulùm evigilaveris. An jus hic regium asseruit? annon plebis ignaviam potiùs increpuit, quæ nobiles impunè dominari sineret, eósque mores regios jam rursus pateretur, quos jure suo majores illorum cum rege ipso finibus expulerant. Marcum Tullium saltem consuluisses; is te & Sallustium, & Samuelem etiam rectiùs interpretari docuisset. Qui pro C. Rabirio *nemo*, inquit, *nostrûm ignorat consuetudinem regiam*; *regum sunt hæc imperia, animadverte & dicto pare*; aliáque hujusmodi ex poëtis ibidem recitat, quæ non jus, sed *consuetudinem regiam* vocat, eáque legere & spectare nos ait debere, non *ut delectemur solùm, sed ut cavere etiam & effugere discamus*. Vides quàm te malè multaverit Sallustius, quem tyrannis inimicissimum, juris tyrannici patronum attulisse te putabas. Nutare, mihi crede, & suum sibi occasum accelerare

lerare jus regium videtur,dum ruentis in modum tenuissima quæque sic arripit, seque sustinere iis testibus atq; exemplis conatur, quæ tardiùs fortassè alioqui ruiturum vehementiùs proturbant. *Summum*, inquis, *jus, summa injuria est, id in regibus maximè locum habet; qui cùm summo jure utuntur, ea faciunt in quibus Samuel dicit jus regis esse positum.* Miserum jus; quod tu jam ad extrema perductus, nisi per summam injuriam defendere ulteriùs non potes! Summum jus id dicitur, cùm quis formulas legum sectatur, singulis penè literis immoratur, æquitatem non servat; aut scriptum jus callidè nimis & malitiosè interpretatur, ex quo illud proverbium Cicero ortum esse ait. Cùm autem jus omne de fonte justitiæ manare certum sit, impius sis necesse est, qui *regem injustum esse, iniquum, violentum, raptorem esse, & quales esse solebant* qui pessimi erant, jus regis esse dicis, idque *prophetam populo insinuasse.* Quod enim jus summum aut remissum, scriptum aut non scriptum ad maleficia perpetranda esse potest? Id ne tibi de aliis concedere, de rege pernegare in mentem veniat, habeo quem tibi opponam, & puto regem, qui istiusmodi jus regium & sibi & Deo invisum esse profitetur: Psal. 94. *an consociaretur tibi solium ærumnarum, formantis molestiam per statutum.* Noli igitur Deo hanc atrocissimam inju-

injuriam facere, quasi is regum pravitates & nefaria facinora jus esse regium doceret, qui etiam hoc nomine societatem cum improbis regibus se detestari docet, quòd molestiam & ærumnas omnes populo juris regii titulo creare soleant. Noli Prophetam Dei falsò insimulare; quem, tu dum juris regii isto loco doctorem habere putas, non verum nobis affers Samuelem; sed, ut venefica illa, inanem umbram evocas; quamvis & illum ab inferis Samuelem non adeò mendacem fuisse credam, quin illud quod tu jus regium vocas, impotentiam potiùs tyrannicam dicturus fuisset. Ius datum sceleri legimus, tuque *licentiâ jure concessâ reges minùs bonos uti consuevisse* ais. At jus hoc ad perniciem humanæ generis abs te introductum non esse à Deo datum probavimus; restat, ut sit à Diabolo; quod infrà clariùs liquebit. *Hæc*, inquis, *licentia dat posse*, *si velis*; & authorem hujus juris habere Ciceronem præ te fers. Nunquam ægrè facio ut testimonia tua recitem, tuis enim ipse testibus conficere te soles. Audi igitur verba Ciceronis in 4tâ Philip. *Quæ causa justior est belli gerendi, quàm servitutis depulsio? in qua etiamsi non sit molestus dominus, tamen est miserrimum posse si velit.* posse vi scilicet; nam de jure si loqueretur, repugnantia diceret, & ex justa belli causâ injustam faceret. Non est igitur

jus regium quod tu deſcribis, ſed injuria, ſed vis, & violentia regum. Tranſis ab regia licentia ad privatam: *licet privato mentiri, licet ingrato eſſe.* Licet & regibus; quid inde efficis? licebit ergò regibus impunè rapere, occidere, ſtuprare? Quid intereſt ad injuriæ gravitatem? rex an latro; an aliunde hoſtis populum occidat, diripiat, in ſervitutem agat, eodem certè jure, & hunc & illum humanæ ſocietatis inimicum, & peſtem propulſare, atque ulciſci debemus; immo regem eò juſtius quòd is tot beneficiis & honoribus noſtris auctus commiſſam ſibi ſub juramento publicam ſalutem prodat. Concedis poſtremò *leges dari à Moſe ſecundùm quas rex ille quandoque eligendus imperare debebat, quamvis diverſas ab illo jure quod Samuel propoſuit.* Quod cum aſſertione tua dupliciter pugnat; cùm enim regem legibus omnino ſolutum poſueris, nunc obſtrictum dicis: dein jus juri contrarium ponis Moſis & Samuelis, quod eſt abſurdum. At *ſervi*, inquit Propheta, *vos eritis regi.* Vt ſervos fuiſſe non abnuerim, non jure tamen regio ſervi fuerunt, ſed regum fortaſſe plurimorum uſurpatione & injuſtitiâ. Illam enim petitionem obſtinatam non jure regio, ſed ſuo merito in pænam illis ceſſuram prophetа præmonuit. At verò ſi regi legibus ſoluto quicquid libet licuerit, profectò rex lon-

longè plus quàm dominus erit, populus infra omnium servorum infimos plus quàm infimus. Servus enim vel alienigena legem Dei vindicem injuriosum in dominum habebat; populus universus, libera nimirum gens, vindicem in terris neminem, nullam legem habebit, quò læsus, afflictus & spoliatus confugiat: à servitute regum Ægyptiorum ideo liberatus, ut uni ex fratribus suis duriore, si libeat, servitute opprimendus traderetur. Quod cum neque divinæ legi, nec rationi consentaneum sit, dubium nemini esse potest, quin propheta mores enarraverit, non jus regum, neque mores prorsus regum omnium, sed plurimorum. Descendis ad Rabbinos, duosque adducis eâdem, quâ priùs, infelicitate: nam caput illud de rege in quo R. Ioses jus regium ajebat contineri, Deuteronomii esse, non Samuelis, manifestum est. Samuelis enim ad terrorem duntaxat populo injiciendum pertinere rectissimè quidem & contra te dixit R. Iudas. Perniciosum enim est id jus nominari atque doceri quod injustitia planè est, nisi abusivè forsitan jus nominetur. Quo etiam pertinet versus 18. *Et exclamabitis die illa propter regem vestrum, sed non exaudiet vos Iehovah*; obstinatos nimirum ista pœna manebat, qui regem nolente Deo dari sibi voluerunt. Quanquam ista verba non prohibent, quo

minus & vota & quidvis aliud tentare potuerint. Si enim clamare ad Deum contra regem populo licebat, licebat procul dubio omnem etiam aliam inire rationem honestam sese à tyrannide expediendi. Quis enim quovis malo cum premitur, sic ad Deum clamat ut cætera omnia quæ officii sunt sui negligat, ad otiosas tantùm preces devolutus? Verum utcunque sit, quid hoc ad jus regium, quid ad jus nostrum? qui regem nec invito Deo unquam petivimus, nec ipso dante accepimus, sed jure gentium usi, nec jubente Deo nec vetante, nostris legibus constituimus. Quæ cum ita se habeant, non video quamobrem nobis laudi atque virtuti tribuendum non sit, regem abjecisse; quandoquidem Israëlitis crimini est datum regem petisse. Quòd etiam res ipsa comprobavit; nos enim qui regem, cùm haberemus, deprecati sumus, tandem exauditos Deus liberavit; illos, qui cùm non haberent, à Deo efflagitabant, servire jussit; donec Babylone redeuntes ad pristinum reipub. statum reversi sunt. Ludum Talmudicum deinde aperis; quin & hoc sinistro augurio tentatum. Dum enim regem non judicari cupis ostendere; ostendis ex Codice Sanhedrim *regem nec judicari nec judicare*; quod cum petitione istius populi pugnat, qui ideo regem petebant, ut judicaret: id frustra resarcire studes; intelligi

telligi nempe id de regibus Post-babylonicis debere. At ecce tibi Maimonides, qui *hanc inter reges Israëlitas & Iudæos differentiam ponit: Davidis enim posteros judicare & judicari*; Israëliticis neutrum concedit. Occurris tibi, tecum enim litigas, aut cum Rabbinis tuis; meam rem agis. Hoc *primis in regibus locum non habuisse*, quia dictum est v. 17. *vos eritis ei servi*; consuetudine scilicet non jure; aut, si jure pœnas petendi regis, quamvis non sub hoc fortè vel sub illo, at sub plerisque luebant, quod nos non attingit. Tibi verò adversario opus non est, adeò semper tibi adversaris. Narras enim pro me, ut primò Aristobulus, pòst Iannæus cognomento Alexander, jus illud regium, non à synedrio juris custode, & interprete acceperint, sed paulatim sibi assumpserint, & senatu renitente usurpaverint: quorum in gratiam bella illa fabula de primoribus synedrii *à Gabriele exanimatis* adinventa est, jusque hoc magnificum, quo niti maximè videris, *regem* scil. *non judicari*, ex illa fabula plusquam anili, utpote rabbinicâ, conflatum esse fateris. Reges autem Hebræorum *judicari posse, atque etiam ad verbera damnari* fusè docet Sichardus ex libris Rabbinicis, cui tu hæc omnia debes, & tamen obstrepere non erubescis. Quinimò legimus ipsum Saulem cum filio Ionathane sortis judi-

cium atque etiam capitale ſubiiſſe ſuoque ipſum edicto paruiſſe. Vzzias quoque à ſacerdotibus templo deturbatus, lepræ judicio, tanquam unus è populo, ſe ſubmiſit, rexque eſſe deſiit. Quid ſi templo excedere, quid ſi magiſtratu abire, & ſeorſim habitare noluiſſet, jus illud regium legibus ſolutum ſibi aſſeruiſſet, an paſſuros fuiſſe cenſes Iudæos, & ſacerdotes templum contaminari, leges violari, populum univerſum contagione periclitari? In leproſum ergò regem vigebunt leges, in tyrannum nihil poterunt? Ecquis tam demens, aut ſtultus eſt, ut exiſtimet, cùm rex morboſus ne populum contagione lædat, cautum atque proviſum legibus ſit, ſi rex impius, iniquus, crudelis populum deripiat, excruciet, occidat, rempubl. funditùs evertat, nullum his malis longè gravioribus remedium legibus repertum eſſe? Verùm *exemplum ulliũs regis afferri non poteſt, qui judicium capitis ſubierit in jus vocatus*. Ad illud Sichardus haud abſurdè reſpondet, perinde eſſe, ac ſi quis ad hunc modum diſſereret. Cæſar nunquam citatus eſt coram Electore; ergò ſi Palatinus diem Cæſari dixerit, non tenetur Cæſar in judicio reſpondere. Cum tamen doceat Bulla aurea Carolum IV. ſe & ſucceſſores ſuos huic cognitioni ſubjeciſſe. Quid in corrupto populi ſtatu regibus adeò indultum fuiſſe miramur, ubi tot privati aut opi-
bus

bus suis aut gratiâ impunitatem vel gravissimorum scelerum assequuntur. Illud autem ἀνυπεύθυνον, id est, *à nemine pendere, nulli mortalium rationem reddere*, quod tu regiæ Majestatis maximè proprium esse ais, Aristoteles Polit. 4. c. 10. maximè tyrannicum, & in libera natione minimè ferendum esse affirmat. Tu verò Antonium tyrannum immanissimum, Romanæ reipubl. eversorem, idoneum sanè authorem producis, non esse justum reposci à Rege factorum suorum rationem: & tamen Herodem cædis reum ad causam dicendam in Parthos proficiscens accersivit ad se Antonius: & animadversurus etjam in regem fuisse creditur, nisi rex eum auro corrupisset. Ita ab eodem fonte profluxit regiæ potestatis Antoniana assertio, & tua *regia defensio*. At non sine ratione, inquis, *nam reges ab alio non habent quod regnant, sed soli Deo acceptum referunt*. Dic sodes quinam? nam istiusmodi reges exstitisse unquàm, nego. Primus enim Saul, nisi populus refragante etiam Deo regem voluisset, nunquam rex fuisset; & quamvis rex renuntiatus esset Mispæ, vixit tamen penè privatus, armentum patris secutus, donec Gilgale rex à populo secundùm creatus est. Quid David? quamvis unctus à Deo, nonne iterum unctus est ab Iudæis Chebrone, deinde ab omnibus Hebræis, pacto tamen prius fœdere?

2 Sam. 5. 1 Chron. 11. fœdus autem obligat reges, & intra certos fines continet. Sedit Salomon, inquis, *ſuper ſolium Domini & cunctis placuit*, 1 Paralip. 29. ergo & placuiſſe populo aliquid erat. Conſtituit Iehojadas regem Ioaſum, fœdus tamen eodem tempore pepigit inter regem & populum. 2 Reg. 11. Hos reges, necnon & reliquos Davidis poſteros & à Deo & à populo conſtitutos fateor; cæteros omnes, ubicunque gentium, à populo tantùm conſtitutos eſſe affirmo; tu oſtende conſtitutos eſſe à Deo; niſi eâ ſolùm ratione quâ omnia cùm maxima tùm minima à Deo fieri & conſtitui dicuntur. Solium itaque Davidis peculiari quodam jure ſolium Iehovæ dicitur; ſolium aliorum regum non alio, atque cætera omnia, Iehovæ ſunt. Quod tu ex eodem capite didiciſſe potuiſti. v. 11, 12. *tua ſunt omnia in cœlo & in terra, tuum eſt, Iehova, regnum, Divitiæ & gloria à facie tua ſunt, vis & potentia*, &c. Diciturque hoc toties, non ut intumeſcant reges, ſed ut moneantur, quamvis Deos ſe eſſe putent, Deum tamen ſupra ſe eſſe, cui debent omnia. Vnde illa Eſſenorum & Poëtarum doctrina, reges *non ſine Deo, & ab Iove eſſe* facilè intelligitur; omnes enim homines à Deo itidem ſumus, Deique genus. Ius igitur hoc univerſum Dei, non tollit jus populi; quo minùs omnes cæteri

reges,

reges, non à Deo nominati, regnum suum soli populo acceptum referant; cui propterea rationem reddere tenentur. Quod, quanquam Vulgus assentari regibus solet, ipsi tamen reges sive boni, ut Homericus ille Sarpedon, sive mali, ut illi apud Lyricum tyranni, agnoscunt:

Γλαῦκε τίη δὴ νῶι τετιμήμεσθα μάλιστα, &c.
Glauce cur nos maximo honore afficimur
In Lycia, omnes autem nos tanquam Deos
intuentur.

Ipse sibi respondet; quia virtute cæteris prælucemus: quare fortiter pugnemus, inquit, ne Lycii nobis ignaviam objiciant: quâ voce & honores regios à populo acceptos, & bellicæ administrationis rationem populo reddendam esse innuit. Mali autem reges, ut metum populo incutiant, Deum imperii regii authorem palàm prædicant: tacitis autem votis nullum numen præter Fortunam venerantur. Iuxta illud Horatii.

Te Dacus asper, te profugi Scythæ,
Regumque matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni,
Injurioso ne pede proruras
Stantem columnam, neu populus frequens
Ad arma cessantes, ad arma
Concitet, imperiumque frangat. t

Si ergò reges hodie per Deum regnant, e iam populi per Deum in libertatem se vindicant, quandoquidē omnia à Deo & per Deum fiunt.

Vtrumque etiam æquè testatur Scriptura, & reges per eum regnare, & per eum solio deji-ci; cùm tamen id utrumque longè sæpius à populo fieri perspiciamus, quàm à Deo. Ius itaque populi pariter ac regis, quicquid est, à Deo est. Populus ubicunque sine Deo manifestò regem creavit, potest eodem jure suo regem rejicere. Tyrannum sanè tollere quàm constituere divinius est; plusque Dei cernitur in populo queties injustum abdicat regem, quàm in rege qui innocentem opprimit populum. Imo reges noxios Deo authore judicat populus: hoc enim ipso honore dilectos suos decoravit Deus, Psal. 149. ut Christum regem suum laudibus celebrantes, gentium reges, quales sub euangelio sunt omnes tyranni, *vinculis coercerent, inque eos jus scriptum exercerent*, qui jure omni scripto atque legibus solutos se esse gloriantur. Ne quis tam stolidè, ne quis tam impiè credat tanti esse apud Deum reges, ferè mortalium ignavissimos, ut eorum nutu orbis terrarum totus pendeat & gubernetur, eorum ut gratiâ, præque illis, divinum, ut ita dicam, hominum genus eodem quo bruta & vilissima quæque animalia loco atque numero habendum sit. Age nunc, ne nihil enim agas, M. Aurelium, quasi tyrannis faventem, in medium profers; at satius tibi fuit Marcum Aurelium non attigisse. Ille an Deum de

principibus solùm judicare dixerit, nescio. Xiphilinus certè quem citas de αὐταρχίᾳ loquitur; περὶ αὐταρχίας ὁ Θεὸς μόνος κρίνειν δύναται, αὐταρχίαν autem monarchiæ synonymum illic esse non assentior; eoque minùs quo sæpius præcedentia lego; nam quî cohæreat, aut quid sibi velit aliena illa sententia subito insititia, qui legerit miretur; præsertim cum Marcus Aurelius Imperatorum optimus, non aliter cum populo egerit, ut Capitolinus tradit, quàm est actum sub civitate libera; jus autem populi quin supremum tunc fuerit nemo dubitat. Idem Thraseam, Helvidium, Catonem, Dionem, Brutum tyrannicidas omnes, aut istam gloriam æmulantes coluisse, sibique reipublicæ formam proposuisse in qua æquis legibus, parique jure omnia administrarentur, in primo libro de vita sua profitetur: in quarto, non se, sed legem, dominum esse. Agnovit etiam omnia Senatûs populique esse: nos, inquit, adeò nihil proprium habemus, ut in vestris ædibus habitemus. Hæc Xiphilinus. Tantum abfuit ut quicquam jure regio sibi arrogaret. Moriens, filium suum regnaturum eâ lege Romanis commendavit, si dignus esset: jus itaque illud regnandi absolutum atque fictitium, tanquam à Deo per manus traditum, illam denique αὐταρχίαν præ se non tulit. *Plena* tamen *omnia Græcorum & Latinorum monumenta esse*, ais: at

at nuſquam viſa ; *plena Iudæorum*, & tamen addis *Iudæos in pleriſque regiæ poteſtati minùs æquos fuiſſe* : imò Græcos & Latinos multò minùs Tyrannis æquos & reperiſti & reperies ; multo minus Iudæos, ſi liber ille Samuelis in quo is, 1 Sam. 10. jus regni deſcripſerat, exſtaret ; quem librum Doctores Hebræorum à regibus diſcerptum aut combuſtum eſſe tradiderunt, quo impuniùs tyrannidem in ſuos exercerent. Circumſpice jam, numquid captare poſſis : occurrit tibi rex David poſtremò torquendus, Pſal. 17. *à facie tua judicium meum prodeat* : ergò, inquit Barnachmoni, *nullus judicat regem niſi* [illegible]: Et tamen ſimilius veri videtur, Davidem hæc ſcripſiſſe, cùm à Saule vexatus, ne Ionathanis quidem judicium, quamvis jam tum unctus à Deo, detrectabat ; *ſi eſt in me iniquitas, tu me affice morte*, inquit, 1 Samuel. 20. deinde ut quivis alius ab hominibus falsò accuſatus, ad judicium Dei provocat ; id ſequentia declarant, *tui oculi vident quæ recta ſunt, cùm exploraveris cor meum*, &c. quid hoc ad judicium regium, aut forenſe ? Sanè jus regium illi maximè labefactant atque deſtruunt, qui fundamentis tam fallacibus niti, atque exædificari produnt. En tritum illud tandem, & aulicorum noſtratium argumentum palmarium. *Tibi ſoli peccavi*, Pſal. 51. 6. quaſi verò rex David in mœrore

rore & lacrymis pœnitentiam agens, ſordidatus & ſqualidus in terra jacens, miſericordiam à Deo ſuppliciter petens, quicquam de jure regio cogitaverit hæc loquutus; cùm ſe vix jure mancipii dignum eſſe arbitraretur. An omnem Dei populum, fratres ſuos uſque adeò præ ſe contempſit, ut cædibus, adulteriis, rapinis peccare in eos non ſe poſſe cenſeret? abſit à rege tam ſancto tanta ſuperbia, tamque fœda ignoratio vel ſui vel proximi. *Tibi* igitur *ſoli peccavi* proculdubio intelligendum eſt, tibi præcipuè. Vtcunque ſit, profectò verba pſallentis, & ſententiæ affectibus plenæ haudquaquam ſunt ad jus explicandum accommodatæ, aut eò trahendæ. At *non eſt in jus vocatus, nec coram ſynedrio cauſam capitis dixit.* Eſto; quî enim potuit id reſciri, quod adeò ſine arbitris, & ſecretò peractum fuit, ut per aliquot fortaſſe annos (cujuſmodi aulæ arcana ſunt) vix unus aut alter conſcius fuiſſe videatur. 2 Sam. 12. *Tu hoc clam feciſti.* Deinde quid ſi in privatis etiam puniendis ceſſaret ſynedrium? an quis inde pùniendos non eſſe argumentabitur? Sed ratio obſcura non eſt; ipſe ſe condemnaverat. v. 5. *reus capitis vir ille qui fecit hoc*; cui ſtatim ſubjicit propheta, *tu vir ille es*; prophetæ etiam judicio capitis reus. Veruntamen Deus pro ſuo jure atque in Davidem eximiâ clementiâ, & peccato abſolvit regem, & ipſa mortis ſententiâ, quam

quam is in ſemetipſum pronuntiaverat. v.13. *non es moriturus.* Nunc in advocatum neſcio quem ſanguinarium debaccharis, & in eo totus es ut per orationem ejus refellas: de qua ipſe viderit; ego quod propoſitum mihi eſt, id ago ut quàm pauciſſimis abſolvam. Quædam tamen præterire non poſſum; primùm; inſignes repugnantias tuas: qui p. 30. hæc habes: *Iſraelitæ non deprecantur injuſtum regem, violentum, raptorem, & quales eſſe ſolerent qui peſſimi.* At p. 42. Advocatum vellicas quòd Iſraelitas tyrannum petiſſe arguerat. *An de fumo,* inquis, *in flammam ire præcipites maluerunt, id eſt ſævitiam peſſimorum tyrannorum experiri potiùs quàm judices malos pati quibus jam aſſueverant.* Illic Hebræos maluiſſe ais tyrannos quàm judices, hîc judices maluiſſe quàm tyrannos; & *nihil minus quàm tyrannum voluiſſe.* De tuo igitur reſpondebit tibi advocatus, juxta enim te omnis rex jure regio tyrannus eſt. Quod ſequitur bene habet, *authoritatem in populo maximam tunc fuiſſe, quòd judices repudiarunt, regem optarunt.* Memineris, cum hoc ego à te repoſcam. Negas *Deum iratum Iſraëlitis regem tanquam tyrannum aut pœnam attribuiſſe, ſed ut rem ſalutarem & bonam.* Quod tamen facilè refellitur. Cur enim exclamarent propter regem illum quem elegerant, niſi quòd res mala erat im-

imperium regium; non quidem per se, sed quòd plerunque, sicut Propheta hîc monet, in superbiam & dominationem se convertit. Si adhuc non satisfacio, agnosce jam tua, syngrapham agnosce tuam & erubesce; Apparat: ad primatum, *Iratus Deus regem illis dedit offensus eorum peccatis, quòd Deum habere regem renuissent. Ita Ecclesia quasi in pœnam ejus delicti, quòd à puro Dei cultu desciverat, in unius mortalis monarchæ plusquam regium dominatum data est.* Tua igitur similitudo si sibi constat, aut dedit Deus regem Israelitis in pœnam, & tanquam rem malam, aut dedit Papam ecclesiæ in bonum, & tanquam rem bonam. Quid hoc homine levius, quid insanius? Quis huic in re minimâ fidem habeat, qui tantis in rebus quid afferat, & mox neget, nihil pensi habet. Affirmas. p. 29. *regem legibus solutum esse apud omnes Gentes; sic Oriens judicavit, sic Occidens*. At? p. 43. *omnes reges Orientis κτ̀ νόμον & legitimos fuisse; immò Ægypti reges in maximis minimisque rebus legibus obstrictos*, cùm initio capitis hoc te probaturum pollicitus sis, omnes reges *solutos legibus* esse, *leges dare, non accipere*. Equidem non irascor tibi; aut enim insanis, aut stas à nobis. Hoc certè oppugnare est, non defendere, hoc regem est ludos facere. Sin minùs, Catullianum profectò illud in te aptissimè quadrat, sed inversum;

ſum; nam quantò quis unquam optimus poëta fuit, tantò tu peſſimus omnium patronus. Certè niſi ſtupor ille quo advocatum eſſe *demerſum* ais, te potiùs obcœcavit, jam tute *obrutuiſſe* te ſenties. Nunc *omnibus quoque gentium regibus leges datas fuiſſe* fateris; *non tamen ut iis tenerentur, judiciorum metu & pœnæ capitis.* Quod nequedum ex ſcriptura, neque ex ullo authore fide digno oſtendiſti. Tu igitur paucis accipe: leges civiles iis dare qui legibus non tenentur, ſtultum & ridiculum eſt; omnes alios punire, uni duntaxat omnium ſcelerum impunitatem dare, cùm lex neminem excipiat, iniquiſſimum eſt. Quæ duo in ſapientes legumlatores minimè cadunt, multò minùs in Deum. Vt omnes autem videant te nullo modo ex Hebræorum ſcriptis id probare, quod probandum hoc capite ſuſceperas, eſſe ex magiſtris tuâ ſponte confiteris, *qui negant alium ſuis majoribus regem agnoſcendum fuiſſe præter Deum, datum autem in pœnam fuiſſe.* Quorum ego in ſententiam pedibus eo. Non decet enim, neque dignum eſt regem eſſe, niſi qui cæteris omnibus longè antecellit; ubi multi ſunt æquales, ut ſunt in omni civitate plurimi, imperium ex æquo atque per vices dandum eſſe arbitror: æquali, aut plerumque deteriori, ac ſæpiſſimè ſtulto ſervire omnes, quis non indigniſſimum putet? Nec *ad-*

ad commendationem regalis imperii plus *facit*, quòd Christus à regibus originem duxit, quàm facit ad pessimorum regum commendationem, Christum eos habuisse nepotem. *Rex est Messias*: agnoscimus, gaudemus, & quàm citissimè veniat oramus; dignus enim est, nec ei quisquam similis aut secundus; interim regia gubernatio commissa indignis & immerentibus, ut plerumque fieri solet, plus mali quàm boni attulisse humano generi rectè existimatur. Nec continuò sequitur omnes reges tyrannos esse. Verùm ita esto: do tibi hoc, nè me nimis tenacem putes; utere tu jam dato. *Hæc duo sequuntur*, inquis, *Deus ipse rex fuerit tyrannorum dicendus, & quidem tyrannus ipse maximus*. Horum alterum si non sequitur, sequitur profectò illud quod toto libro tuo semper ferè sequitur, te non scripturæ solùm, sed tibimet perpetuò contradicere, ut qui proximâ periodô suprà dixeras, *unum Deum regem esse omnium rerum, quas & ipse creavit*. Creavit autem & tyrannos & Dæmonas; eorum itaque rex vel tua ipsius sententia. In alterum despuimus, & blasphemum illud tibi os obturatum volumus, qui Deum affirmes tyrannum esse maximum, si tyrannorum, quod ipse sæpius dicis, rex & dominus dicatur. Sed nec rem regiam multò plus adjuvas, dum ostendis, Mosen etiam cum *summa*

poteſtate regem fuiſſe. Nam fuerit ſanè, vel quivis alius, dummodò is ſit qui res noſtras, quemadmodum Moſes, *ad Deum referre* poſſit. Exod. 18. 19. Verùm neque Moſi, quamquam is Dei quaſi ſodalis fuit, licuit in Dei populo quicquid libuit facere. Quid enim ille? *Venit ad me hic populus*, inquit, *ad conſulendum Deum*; non ergo ad mandata Moſis accipienda. Tum ſuſcipit Iethro, *eſto tu pro hoc populo erga Deum, & commonefacias eos de legibus Dei.* Et Moſes Deut. 4. 5. *docui vos ſtatuta & judicia, quemadmodum præcepit mihi Deus.* Vnde *fidelis* dicitur *in tota domo Dei.* Num. 12. Rex itaque Iehova tum populi fuit; Moſes veluti interpres tantùm Iehovæ regis. Impium igitur & ſacrilegum te eſſe oportet, qui ſummam hanc poteſtatem à Deo ad hominem injuſſus auſis transferre, quam ipſe Moſes non ſummam ſed vicariam tantùm & intermediam ſub præſenti numine obtinuit. Accedit etiam cumulus ad improbitatem tuam, quòd Moſen hîc ſummâ poteſtate regem fuiſſe dicas; cùm in apparatu ad primatum, p. 230. *Eum in commune cum* LXX *ſenioribus populum rexiſſe; & primùm populi non dominum fuiſſe* dixeris. Si igitur rex fuit, ut erat certè, & regum optimus, idque ſicut ipſe ais, cum *poteſtate planè ſummâ & regiâ*, nec tamen dominus, neque ſolus populum regebat, vel

te authore, necessariò sequitur reges, quamvis summâ potestate præditos, jure tamen regio atque summo, non esse dominos. neque solos populum regere debere; quantò minùs ad libitum suum. Iam verò qua impudentia Dei mandatum ementiris, *de rege statim atque ingressi essent terram sanctam sibi constituendo*. Deut. 17. supprimis enim veteratoriè quod præcedit, *si dixeris, statuam super me regem*; tuque memento quid à te jam reposcam; cùm dixeris p. 42. *liberrima tunc potestate populus erat præditus.* Nunc iterum fanaticus an profanus esse velis, ipse videris. *Deus*, inquis, *cùm tanto antè determinaverit regium regimen instituendum tanquam optimum populi illius regendi statum, quomodo hæc conciliabuntur? Propheta repugnavit, Deus sic egit cum propheta, ut quasi nollet.* Videt se illaqueatum, videt se impeditum: Iam attendite quantâ cum malitiâ adversus prophetam, impietate adversus Deum expedire se quærat: *cogitandum in his est*, inquit, *Samuelem esse cujus filii populum tunc judicabant, eos populus repudiabat ob corrupta judicia*; *Samuel igitur noluit filios suos à populo rejici*; *Deus ut gratificaretur prophetæ suo, innuit non valdè sibi placere, quod populus desideraret.* Dic uno verbo improbe, quod per ambages dicis; Samuel populo fucum fecit, Samueli Deus. Non ad-

advocatus ergò, ſed tu *ceritus* ille & *lymphaticus* es, qui modò ut regem honores, nil Deum revereris. Iſne tibi Samuel videtur, qui ſaluti aut charitati patriæ filiorum avaritiam & ambitionem præpoſuerit, qui populo recta & ſalutaria petenti, tam callido conſilio, tamque vafro illuſerit, falſa pro veris docuerit? Iſne tibi Deus, qui in re tam turpi cuivis gratificaretur, aut cum populo ſimulatè ageret? Aut ergò jus regium non erat quod Propheta populo expoſuit, aut jus illud, teſte Deo & Propheta, malum, moleſtum violentum, inutile, ſumptuoſum reipub. erat; aut denique, quod nefas eſt dicere, & Deus & Propheta populo verba dare voluerunt. Paſsim enim teſtatur Deus valdè ſibi diſpliciuſſe quòd regem petiſſent. ver. 7. *Non te ſed me ſpreverunt ne regnem ſuper ipſos, ſecundùm illa facta quibus dereliquerunt me & coluerunt Deos alienos:* ac ſi ſpecies quædam idololatriæ videretur regem petere, qui adorari ſe, & honores propè divinos tribui ſibi poſtulat. Sanè qui ſupra omnes leges terrenum ſibi dominum imponit, propè eſt ut ſibi Deum ſtatuat alienum; Deum utique haud ſæpe rationabilem, ſed profligatâ ſæpiùs ratione brutum & belluinum. Sic 1 Sam. 10. 19. *Vos ſpreviſtis Deum veſtrum qui ipſe ſervat vos ab omnibus malis, & anguſtiis veſtris, cùm dixiſtis ei, regem præpones nobis.* &

cap. 19.

cap. 12. 12. Vos regem petiſtis, *cùm Iehova ſit rex veſter.* & ver. 17. *Videte malum veſtrum magnum eſſe coram Iehova petendo vobis regem.* Et contemptim Hoſea de rege, 13. 10. 11. *Vbi rex tuus, ubinam eſt? ſervet te jam in civitatibus tuis. Vbi vindices tui? quoniam dixiſti, da mihi regem & proceres: dedi tibi regem in ira mea.* Hinc Gedeon ille Heros rege major, *Non dominabor in vos, neque filius meus in vos dominabitur, ſed dominabitur in vos Iehova,* Iud. 8. planè ac ſi ſimul docuiſſet, non hominis eſſe dominari in homines, ſed ſolius Dei. Hinc Hebræorum rempublicam, in qua Deus principatum ſolus tenuit, θεοκρατίαν vocat Ioſephus contra Apionem Grammaticum Ægyptium & maledicum tui ſimilem. Populus denique reſipiſcens apud Iſaiam 26. 13. calamitoſum hoc ſibi fuiſſe queritur, quòd alios præter Deum dominos habuerat. Indicio ſunt hæc omnia regem irato Deo Iſraëlitis fuiſſe datum. In hiſtoria tyranni Abimelechi quis eſt cui non riſum moveas? de quo dicitur, cum is partim ſaxo à muliere, partim armigeri gladio interfectus fuerit, *reddidit Deus malum Abimelechi. Hæc,* inquis, *hiſtoria potentiſſimè adſtruit Deum ſolum regum judicem eſſe & vindicem*; imò tyrannorum, nebulonum, nothorum, ſi hoc valebit: quicunque per fas aut nefas tyrannidem occupa-

verit, is jus regium ſtatim in populum adeptus erit, pœnas effugit, confeſtim arma magiſtratui de manibus fluent, muſſare deinceps populus non audebit. Verùm quid ſi magnus aliquis latro hoc modo in bello periiſſet, an Deus ergo ſolus latronum vindex? Quid ſi carnificis manu lege damnatus, an ideo minùs illi Deus malum reddidiſſet? Ne judices quidem eorum unquam legiſti lege poſtulatos; tamen *in optimatum ſtatu vel principem, ſi quid committat, poſſe ac debere judicari*, ultrò fateris *pag.* 47: cùr non item tyrannus in regno? quia Deus reddidit malum Abimelechi. At reddidit quoque mulier illa, reddidit etiam armiger, in quos ille ambos jus regium habere præ ſe tulit. Quid ſi reddidiſſet magiſtratus, annon is idcircò Dei gladium gerit, ut malum malis reddat? Ab hoc *potentiſſimo* de morte Abimelechi argumento ad verborum contumelias more ſuo ſe convertit; nil niſi *cœnum* & *lutum* ore funditat; cum eorum quæ promiſit ſe probaturum, nihil vel ex ſacris libris, vel ex Rabbinicis probaverit. Nam neque regem legibus ſolutum eſſe, nec cur puniri, ſi delinquat, ſolus mortalium non debeat, quicquam oſtendit. Immò ſuis ipſe teſtibus ſe induit, & ſententiam ſuæ contrariam eſſe veriorem ſuomet ipſe opere demonſtrat. Cumque argumentis parùm proficiat, criminationibus

atro-

atrocissimis omnium in nos odium excitare conatur, quasi rege optimo & innocentissimo crudeliter sublato. *An Solomon*, inquit, *melior Rex Carolo primo fuit?* Sunt, ut verùm fatear, qui patrem ejus Iacobum cum Solomone comparare non dubitarunt,& natalibus quidem anteferre. Solomon Davidis filius; is primò Saulis musicus erat; Iacobus Darlii comitis filius, qui Davidem musicum, reginæ uxoris thalamos nocte ingressum, cum ostio pessulum obdidisse deprehendit, haud multò pòst interfecit, ut narrat Buchananus. Natalibus ergo illustrior Iacobus, & secundus Solomon sæpe dictus, quamvis Davidis musici filius an fuerit, dubium sit. At Carolum conferre cum Solomone quî tibi in mentem venire potuerit non video. Quem enim tu Carolum tot laudibus tollis, ejus pervicaciam, avaritiam, crudelitatem, & sævum in omnes pios atque bonos dominatum, ejus bella, incendia, rapinas, & miserorum civium cædes innumeras, dum hæc scribo, Carolus ipse filius in illa publicæ pœnitentiæ sedecula apud Scotos coram populo confitetur atque deplorat: immò tuum illud regium jus ejurat. Verùm si Parallelis tantoperè delectaris, Carolum cum Solomone conferamus. Solomon à meritissimo *fratris* supplicio *regnum auspicatus est*; Carolus à patris funere; non dico à nece,

 quam-

quamvis indicia veneni omnia in corpore patris mortui conspecta sint; ita enim suspicio in Bucchingamio constitit; quem tamen Carolus, & regis interfectorem & sui patris, non solùm in comitiis omni culpâ exemit, sed ne omninò res ea Senatus cognitioni subjiceretur, comitia dissolvit. Solomon *gravissimis tributis populum pressit*: at ille in templum Dei, & ædificia publica impendit, Carolus in luxum. Solomon à plurimis uxoribus ad Idolorum cultum pellectus est, hic ab una. Pellectus in fraudem Solomon, pellexisse alios non legitur; hic alios, non solùm uberrimis corruptæ Ecclesiæ præmiis pellexit, sed etiam edictis & canonibus ecclesiasticis coëgit, ut invisi reformatis omnibus altaria statuerent, & pictos in pariete crucifixos altaribus imminentes adorarent. At non est ideo *Solomon à populo capitis damnatus*. Nec inde, inquam, sequitur damnari à populo non debuisse; multa enim incidere potuerunt, cur id tum expedire populo non videretur. Populus certè quid sui juris esset haud multo pòst & verbis & factis patefecit: cùm Solomonis filium decem tribus expulerunt; & nisi maturè se in fugam conjecisset, etiam lapidibus regem tantummodò minacem obruituros fuisse credibile est.

CAP. III.

CVm ſatis jam diſputatum atque concluſum ſit, reges Moſaïcos ex præſcripto Dei omnibus obſtrictos legibus pariter cum populo fuiſſe, nullas legum exceptiones perſcriptas inveniri, ut reges *quod vellent, impunè poſſent*, aut ut *à populo puniri ne poſſint, Deum* proinde *vindictam de his tribunali ſuo reſervaſſe* falſiſsimum eſſe, ſine authore, ſine ratione dictum, videamus an id ſuadeat Euangelium, quod diſſuaſit lex, non imperavit: videamus an Euangelium, divinum illud libertatis præconium, nos in ſervitutem addicat regibus & tyrannis, quorum ab impotenti imperio etiam ſervitutis cujuſdam magiſtra lex vetus populum Dei liberavit. Primùm argumentum ducis à perſona Chriſti, quem quis neſcit non privati ſolùm, ſed etiam ſervi perſonam ideò ſumpſiſſe, ut nos liberi eſſemus: Neque hoc de interna tantùm libertate intelligendum eſt, non de civili; quàm enim aliena ſunt iſta quæ Maria, mater Chriſti, ejus in adventu cecinit, *ſuperbos diſſipavit cogitatione cordis ipſorum; detraxit dynaſtas è thronis, humiles evexit*, ſi adventus ejus tyrannos potius in ſolio ſtabiliret, Chriſtianos omnes eorum ſævisſimo imperio ſubjiceret. Ipſe ſub tyrannis naſcendo,

serviendo, patiendo omnem honestam libertatem nobis acquisivit: ut posse servitutem, si necesse est, æquo animo pati, sic posse ad libertatem honestè aspirare non abstulit Christus, sed majorem in modum dedit. Hinc Paulus 1 Cor. 7. non de euangelica solùm, sed de civili libertate sic statuit. *Servus vocatus es? ne sit tibi cura; sin autem potes liber fieri, potiùs utere; pretio empti estis, ne estote servi hominum.* Frustra igitur ab exemplo Christi ad servitutem nos hortaris, qui suæ servitutis pretio libertatem nobis etiam civilem confirmavit. Et formam quidem servi nostrâ vice suscepit, animum verò liberatoris nunquam non retinuit: unde jus regium quid sit, longè aliter docuisse ostendam, atque tu doces; qui non regii, sed tyrannici juris, idque in republica novus professor, si qua gens tyrannum sive hæreditarium, sive adventitium, sive fortuitum sortita erit, eam non solùm necessitate, sed etiam religione servam esse statuis. Tuis autem, ut soleo, in te utar testimoniis. Interrogavit Petrum Christus, cùm ab eo coactores quidam Galilæi didrachma exigebant, Matth. 17. à quibus acciperent reges terræ tributa, sive censum, à filiis suis, an ab alienis? respondet ei Petrus, ab alienis. ergo, inquit Christus, *liberi sunt filii; sed ne offendamus illos, da iis pro me & pro te.* Variè hic locus interpretes exer-

exercet, cuinam persolverentur hæc didrachma, alii sacerdotibus in Sanctuarium, alii Cæsari: ego quidem Herodi persoluta, interverso Sanctuarii reditu, sentio fuisse. Varia enim ab Herode & filiis ejus exacta tributa, ab Agrippa tandem remissa narrat Iosephus. Hoc autem tributum per se exiguum, multis aliis adjunctum, grave erat, gravia autem fuerint oportet de quibus hîc Christus loquitur, alioqui, in republica etiam, pauperes capite censi fuerunt. Hinc itaque Christus Herodis injustitiam arguendi, cujus sub ditione erat, occasionem cepit. Qui, cum cæteri reges terræ (siquidem patriæ parentes dici se cupiant) non filiis, id est civibus suis, sed alienis, bello nempe subactis graviora tributa imperare soleant, hic contra non alienos, sed filios opprimeret. Vtcunque sit, sive filios hîc, cives regum proprios, sive filios Dei, id est fideles & in universum christianos intelligi concedas, ut intelligit Augustinus, certissimum est, si filius fuit Petrus, & proinde liber, nos etiam authore Christo liberos esse: vel ut cives, vel ut christianos: non esse ergo juris regii à filiis & liberis tributa graviora exigere. Testatur enim Christus persolvisse se, non quod deberet, sed ne illos offendendo qui exigebant, negotium sibi privatus exhiberet: cum officium ac munus longissimè diversum in

illo vitæ ſuæ curriculo explendum ſibi eſſet. Dum igitur negat Chriſtus jus regium eſſe, graviora vectigalia liberis imponere, certè ſpoliare, diripere, occidere, excruciare proprios cives, & præſertim chriſtianos, jus eſſe regium multò evidentiùs negat. Hunc in modum de jure regio cum & alias diſputaſſe videatur, venire in ſuſpicionem quibuſdam cœpit, non ſe tyrannorum licentiam pro jure regio habere. Non enim de nihilo erat quòd Phariſæi interrogatione hujuſmodi animum ejus tentarent, quòd de jure regio percontaturi, eum neminem curare, non reſpicere perſonam hominum dixerint; neque de nihilo, quòd is propoſita ſibi iſtiuſmodi quæſtione iraſceretur, Matth. 22. An te quiſpiam ſi inſidiosè aggredi, ſi loquentem captare vellet, ſi elicere ex te quod fraudi futurum tibi ſit, de jure regio ſub rege interrogaret? an tu cuipiam de iſtoc interroganti iraſcerere? non opinor. Vel hinc ergo perſpicias, non id eum de jure regio ſenſiſſe quod regibus gratum erat. Idem ex reſponſo ejus apertiſſimè colligitur, quo ille percontatores amandare à ſe potiùs quàm docere videtur. Poſcit numiſma cenſus; *cujus*, inquit, *imago iſta eſt? Cæſaris. Reddite ergo Cæſari quæ ſunt Cæſaris, quæ Dei ſunt Deo.* Immò quæ populi ſunt populo reddenda eſſe quis neſcit? Reddite omnibus quod de-

debetis, inquit Paulus, Rom. 13. non ergo Cæſari omnia. Libertas noſtra non Cæſaris, verùm ab ipſo Deo natale nobis donum eſt; eam Cæſari cuivis reddere, quam ab eo non accepimus, turpiſsimum eſſet, & humana origine indigniſsimum. Si enim os hominis, & vultum aſpiciens interogaret quiſquam, cujus iſta imago eſſet, annon facilè quivis reſponderet Dei eſſe? Cum igitur Dei ſimus, id eſt verè liberi, ob eamque cauſam ſoli Deo reddendi, profectò Cæſari nos, id eſt homini, & præſertim injuſto, improbo, tyranno in ſervitutem tradere ſine piaculo, & quidem maximo ſacrilegio non poſſumus. Interim quæ Cæſaris ſint, quæ Dei, in medio relinquit. Quòd ſi idem erat hoc numiſma quod didrachmum illud Deo pendi ſolitum, ut certè poſtea ſub Veſpaſiano fuit, tum ſanè controverſiam non minuit Chriſtus, ſed implicavit: cum impoſsibile ſit Deo & Cæſari idem ſimul reddere. At enim oſtendit quæ Cæſaris eſſent; numiſma nempe illud Cæſaris imagine ſignatum. Quid igitur inde lucraris præter denarium vel Cæſari vel tibi? Aut enim Cæſari Chriſtus præter denarium illud nihil dedit, cætera omnia nobis aſſeruit; aut ſi quicquid pecuniæ Cæſaris nomine inſcriptum eſſet, id Cæſari dedit, contrarius jam ſibi, noſtra ferè omnia Cæſari dabit, qui duo modò didrachma regi-

bus non se ex debito persolvere, & suo & Petri nomine professus est. Ratio denique infirma est quâ niteris; non enim principis effigiem habet moneta ut principis esse, sed ut probam se esse moneat; utque se principis nomine insignitam ne quis audeat adulterare. Sin autem ad jus regium inscriptio tantum valeret, reges profectò nostras omnium facultates, uti essent suæ, sola nominis inscriptione statim perficerent; aut si nostra omnia jam sua sunt, quod tuum dogma est, non idcirco Cæsari numisma illud reddendum erat, quia Cæsaris nomen aut imaginem prætulit, sed quia Cæsaris jam antea jure erat, nulla licet imagine signatum. Ex quo manifestum est, Christum hoc in loco non tam nos officii nostri erga reges aut Cæsares ita perplexè atque ambiguè admonere voluisse, quàm Pharisæos hypocritas improbitatis & malitiæ arguere. Quid? rursus cum ei nuntiarent Pharisæi, Herodem ejus vitæ insidias parare, an humile aut demissum ab eo responsum tyranno reddendum tulerunt? Immò *ite*, inquit, *& dicite vulpi illi*; innuens reges non jure regio sed vulpino civibus suis insidiari. Atqui *sub tyranno supplicium mortis subire sustinuit*. Enimverò qui potuit nisi sub tyranno? *supplicium sub tyranno passus est*; ergo ad injustissima quævis juris regii testis & assertor: egregius

tu quidem officiorum ratiocinator es. Verùm Christus quamvis nostri liberandi, non sub jugum mittendi causâ servum se fecerit, tamen ad hunc modum se gessit; nec juri quicquam regio præter æquum & bonum concessit. Nunc ad præcepta ejus hac de re aliquando veniamus. Zebedæi filios maximam in regno Christi, quod mox in terris futurum somniabant, dignitatem affectantes, sic Christus corripuit, ut omnes simul christianos commonefaceret quale jus magistratûs & imperii civilis apud eos constitui voluerit. *Scitis*, inquit, *principes gentium in eas dominari, & magnates authoritatem exercere in eas, verùm non ita erit inter vos. Sed quicunque volet inter vos magnus fieri, esto vester minister; & quicunque volet inter vos primus esse, esto vester servus?* Hæc tu nisi mente captus tecum facere credidisses? hisne te argumentis vincere, ut reges nostros rerum dominos existimemus? Tales in bello hostes nobis contingant, qui in castra hostium (quanquam & armatos vincere sat scimus) uti tu soles, cœci atque inermes tanquam in suos incidant: ita semper quod tibi maximè adversatur, id demens veluti firmissimum causæ tuæ subsidium comparare consuevisti. Petebant Israëlitæ regem, *ut habebant omnes ista gentes*: dissuasit Deus multis verbis, quæ Christus hîc summatim comple-

xus eſt, *ſcitis principes gentium in eas dominari*: petentibus tamen iis dedit regem Deus, quamvis iratus: Chriſtus, ne peteret omnino chriſtianus populus, more gentium dominaturum, adhibitâ cautione antevertit; *inter vos non ita erit*. Quid hoc clarius dici potuit? non inter vos iſta regum ſuperba Dominatio, tametſi ſpecioſo titulo Euergetæ & benefici vocentur; ſed qui magnus inter vos fieri vult; quis autem principe major, *eſto veſter miniſter*: & qui primus ſive *princeps* (Luc. 22.) *eſto veſter ſervus*. Non erravit itaque advocatus ille quem inſectaris, ſed authorem habuit Chriſtum, ſi regem chriſtianum populi miniſtrum eſſe dixit, uti eſt certè omnis bonus magiſtratus. Rex autem inter chriſtianos aut omninò non erit, aut erit ſervus omnium: ſi planè vult eſſe Dominus, eſſe ſimul chriſtianus non poteſt. Quin & Moſes, legis quodammodò ſervilis inſtitutor, non populo ſuperbè dominabatur, ſed onus ipſe populi ferebat; ferebat in ſinu populum, ut nutritius lactentem. Num. 11. nutritius autem ſervus eſt. Plato non Dominos ſed ſervatores & adjutores populi appellandos eſſe magiſtratus docuit; Populum non ſervos, ſed altores magiſtratuum, ut qui alimenta & ſtipendia magiſtratibus etiam regibus præbeant. Eoſdem Ariſtoteles cuſtodes & miniſtros legum vocat, Plato

& miniſtros & ſervos. Miniſtros Dei Apoſtolus quidem appellat, quod tamen nequaquam obſtat quò minùs ſint & legum & populi; tam leges enim quàm magiſtratus propter populum ſunt. Et tamen hanc tu *Fanaticorum Angliæ Moloſſorum opinionem* eſſe clamitas. Moloſſos eſſe Anglos certè non putarem, niſi quòd tu illos, hybrida, latratu tam degeneri oblatras; Lupi, ſi diis placet, Sancti Dominus: Lupus nimirum ſanctus queritur Moloſſos eſſe fanaticos. Germanus olim, cujus ille Lupus Trecaſsinus collega fuit, inceſto apud nos regi Vortigerno authoritate ſuâ regnum abrogavit. Sanctus itaque Lupus talem te Lupi non ſancti, ſed famelici cujuſpiam & latrunculi Dominum, illo apud Martialem viperarum Domino viliorem, aſpernatur: qui & latrantem ipſe domi, ut ferunt, Lyciſcam habes, quæ tibi miſerè dominatur; cujus partim impulſu etiam ſcripſiſſe hæc diceris; unde mirum non eſt velle te regiam dominationem aliis obtrudere, qui fœmineum ipſe domi dominatum ferre tam ſerviliter aſſuevisti. Sis itaque Lupi Dominus, ſit Lupa tui Domina, ſis Lupus ipſe, ſis Lycanthropus, moloſſis mehercule Anglicanis ludibrium debes. Verùm lupos venari nunc non eſt otium; ſylvis itaque egreſsi, in viam regiam redeamus. Qui contra omnem in eccleſia

primatum nuper ſcripſiſti, nunc *Petrum Apoſtolicæ coronæ principem appellas*. Quis tibi authoritate tam fluxâ homunculo fidem habeat? Quid Petrus? *ſubjecti eſtote omni humanæ ordinationi propter Dominum, ſive regi ut ſupereminenti, ſive præſidibus, ut qui per eum mittantur, ad ultionem quidem facinoroſorum, laudem verò benefacientium; quoniam ita eſt voluntas Dei*. Scripſit hæc Petrus non ſolùm privatis, ſed etiam advenis per minorem ferè Aſiam diſperſis, atque diſpalatis; qui in iis ubi degebant locis nullius juris præterquam hoſpitalis capaces erant. An tu incolas, liberos, nobiles, indigenarum conventus, comitia, parlamenta idem in ſua patria, quod ſparſos & pregrinos in aliena decere putas? an idem privatos decere in ſua, quod ſenatores & magiſtratus, ſine quibus ne reges quidem eſſe poſſunt? fac tamen indigenas fuiſſe, fac non privatos, ſed Senatum ipſum Romanum, cui hæc ſcripta ſunt. Quid inde aſſequeris? cùm nullum præceptum cui ratio aliqua adjuncta eſt, quenquam ultra illam præcepti rationem obligare aut ſoleat aut poſſit. *Eſtote ſubjecti*, ὑποτάγητε, id eſt, ſi vim verbi ſpectes, ſubordinati, ſeu legitimè ſubjecti, ἡ γὰρ τάξις νόμος, inquit Ariſtoteles, lex eſt ordo. *Subjecti eſtote propter Dominum*. Quamobrem? quia cùm rex, tum præſes conſtituitur à Deo ad ultionem

tionem facinoroſorum, laudem benefacientium. *Quoniam ita voluntas eſt Dei.* Videlicet ut talibus obſequamur, quales hic deſcribuntur; de aliis nullum hic verbum. Vides quam optimè hujus præcepti conſtet ratio; addit. v. 16. *ut liberi*, non ergo ut mancipia. Quid ſi verſâ vice ad crucem & perniciem bonorum, ad impunitatem & laudem & præmia facinoroſorum regnent? an in perpetuum ſubjecti erimus non privati ſolùm, ſed primores, ſed magiſtratus omnes, ipſe denique Senatus? Annon humana ordinatio dicitur? cur ergo poteſtas humana, ad conſtituendum quod hominibus bonum & ſalubre eſt, valebit, ad tollendum quod iiſdem malum & exitioſum eſt, non valebit? At qui rex ille cui ſubjecti eſſe jubentur, erat Romæ eâ tempeſtate Nero tyrannus; ergo tyrannis etiam ſubjecti eſſe debemus. At inquam, & dubium hoc eſt, Nero an Claudius tunc temporis rerum potiretur, & illi qui ſubjecti eſſe jubentur, advenæ, diſperſi, privati, non conſules, non prætores, non Senatus Romanus erant. Nunc Paulum adeamus, (quoniam tu quod nobis de regibus licere non vis, id tibi de Apoſtolis licere autumas, ut principatum Petro modò des, modò eripias:) Paulus hæc ad Romanos, c. 13. *omnis anima poteſtatibus ſupereminentibus ſubjecta eſto, non eſt enim poteſtas*

niſi

nisi à Deo, quæ autem sunt potestates à Deo sunt ordinatæ: Romanis hæc scribit, non,ut Petrus, advenis, dispersis, sed privatis tamen potißimùm, & plebejis; ita etiam scribit, ut totam reipub. administrandæ rationem, originem; finem luculentißimè doceat. Quo magis obedientiæ quoque nostræ vera ac distincta ratio, ab omni servitute disjuncta eluceret. *Omnis anima*, hoc est quisque homo *subjectus esto*. Quid sibi Apostolus proponat hoc capite satis explanavit Chrysostomus, ποιεῖ τοῦτο δεικνὺς, &c. *facit hoc*, inquit, *ut ostendat Christum leges suas non ad hoc induxisse ut communem politiam everteret, sed ut in melius statueret*. Non ergo ut Neronem, aut tyrannum quemvis alium supra omnem legem & pœnam constituendo, crudelißimum unius imperium in omnes mortales constabiliret. *Vtq; simul doceret superflua & inutilia bella non esse suscipienda*, non ergo bella damnat contra tyrannum, hostem patriæ intestinum, atque adeò periculoſißimum suscepta. *Pervulgatus tunc erat hominum sermo traducens apostolos tanquam seditiosos, & novatores quasi omnia ad evertendum leges communes & facerent & dicerent*; *his nunc ora obstruit*.Non ergo tyrannorũ defensiones conscripserunt apostoli, quod tu facis, sed ea fecerunt, ea docuerunt, quæ suspecta omnibus tyrannis defensione apud illos potiùs, & inter-

terpretatione quadam egebant. Propositum Apostolo quid fuerit ex Chrysostomo vidimus; nunc verba scrutemur. *Omnis anima potestatibus supereminentibus subjecta esto*, quæ tamen istæ sint non statuit: non enim jura atque instituta omnium nationum abolere, unius libidini omnia permittere in animo erat. Certè optimus quisque imperator authoritatem legum & Senatûs authoritate suâ longè superiorem semper agnovit. Idem apud omnes nationes non barbaras jus semper sanctissimum fuit. Vnde Pindarus apud Herodotum νόμον πάντων βασιλέα legem omnium regem esse dixit; Orpheus in hymnis non mortalium solùm, sed immortalium etjam regem appellat.

Ἀθανάτων καλέω καὶ θνητῶν ἁγνὸν ἄνακτα
Οὐράνιον νόμον. ———

Reddit rationem. Αὐτὸς γὰρ μόνος ζώων οἴηκα κρατύνει. *Lex enim sola viventium gubernaculum tenet.* Plato in legibus τὸ κρατοῦν ἐν τῇ πόλει, id quod in civitate plurimum debet posse, legem esse ait. In epistolis eam maximè rempub. laudat, ubi lex, & domina & rex hominum, non homines tyranni legum sunt. Eâdem Aristotelis sententia in Politicis, eadem Ciceronis in legibus, ita leges præesse magistratibus, ut magistratus præsunt populo. Cùm itaq; sapientissimorum virorum judicio prudentissimarum civitatum institutis lex

semper

ſemper poteſtas ſumma atque ſuprema habita ſit, nec euangelii doctrina cum ratione aut cum jure gentium pugnet, is utique poteſtatibus ſupereminentibus veriſſimè ſubjectus erit, qui legibus & magiſtratibus juxta leges Rempubl. gubernantibus ex animo pareat. Non ergo ſolùm populo ſubjectionem hanc, ſed regibus etiam præcipit; qui ſupra leges nequàquam ſunt. *Non eſt enim poteſtas niſi à Deo*; id eſt nulla reipubl. forma, nulla homines regendi legitima ratio. Antiquiſſimæ etiam leges ad authorem Deum olim referebantur; eſt enim lex, ut Cicero in Philip. 12. nihil aliud niſi recta & à numine Deorum tracta ratio, imperans honeſta, prohibens contraria. A Deo igitur eſt magiſtratuum inſtitutio, ut eorum adminiſtratione gens humana ſub legibus viveret: hanc autem vel illam adminiſtrationis formam, hos vel illos magiſtratus eligendi optio procul dubio penes liberas hominum nationes ſemper fuit. Hinc Petrus & regem & præſides *ἀνθρωπίνην κτίσιν*, humanam creationem vocat; & Hoſea. c. 8. *conſtituunt reges, at non ex me; præficiunt principes quos non agnoſco*. In iſta enim ſola Hebræorum republ. ubi Deum variis modis conſulere poterant, de regis nominatione ad Deum referri ex lege oportebat: cæteræ gentes mandatum â Deo nullum iſtiuſmodi accepimus.

Ali-

Aliquando aut ipſa regiminis forma ſi vitioſa ſit, aut illi qui poteſtatem obtinent, & ab hominibus,& à diabolo ſunt, Luc.4. *Tibi dabo poteſtatem hanc omnem, nam mihi tradita eſt, & cui volo do illam.* Hinc princeps hujus mundi dicitur, & Apocal.13. dedit Beſtiæ Draco potentiam ſuam, & thronum ſuum, & poteſtatem magnam. Propterea neceſſe eſt hîc intelligi non poteſtates quaſcunque, ſed legitimas, prout etiam infrà deſcribuntur; neceſſe eſt intelligi poteſtates ipſas, non ſemper eos qui imperium obtinent. Hinc dilucidè Chryſoſtomus, *Quid ais?* inquit, *omnis ergo princeps à Deo conſtitutus eſt? non dico: non enim de quovis principe, ſed de ipſa re loquitur Apoſtolus; non dicit, non princeps niſi à Deo, ſed non eſt poteſtas.* Hæc Chryſoſtomus. *Quæ autem poteſtates ſunt, à Deo ſunt ordinatæ.* Legitimas ergo vult hîc intelligi Apoſtolus; malum enim & vitium, cùm ataxia ſit, non eſt ut poſſit ordinari, & eſſe ſimul vitioſum. Hoc enim duo ſimul contraria ponit, taxin & ataxian. *Quæ autem ſunt*, ita interpretaris ac ſi diceretur, *quæ nunc ſunt*; quo faciliùs probare poſſis etiam Neroni, qui, ut opinaris, tunc *imperavit*, Romanos obtemperare debuiſſe; noſtrâ ſanè bonâ veniâ: quàm enim voles de Anglicanâ repub. malè ſentias, in ea tamen Anglos acquieſcere debere, quoniam *nunc eſt*, & *à Deo ordi-*

ordinatur, ut Neronis olim imperium, neceſſe habebis concedere. Neque enim Nero minùs quàm Tiberius *artibus matris imperium nihil ad ſe pertinens* occupaverat, ne legitimè partum fuiſſe reſpondeas. Quo ſceleratior & doctrinæ retractator ipſe tuæ, Romanos poteſtati quæ tunc fuit ſubjectos eſſe vis, Anglos poteſtati quæ nunc eſt, ſubjectos eſſe non vis. Verùm nullæ in hoc orbe terrarum res duæ magis è regione adverſæ ſibi ſunt, quàm tu nequiſsimus nequiſsimo ſemper ferè adverſus es tibi. Quid autem facies miſer? acumine hoc tuo regem adoleſcentem planè perdidiſti; ab ipſa enim tua ſententia extorquebo ut fatearis, hanc poteſtatem in Anglia, quæ nunc eſt, à Deo ordinatam eſſe; atque omnes proinde Anglos intra ejuſdem reipublicæ fines eidem poteſtati ſubjectos eſſe debere. Attendite igitur Critici, & manus abſtinete, Salmaſii nova hæc emendatio eſt, in epiſtola ad Romanos; non quæ ſunt poteſtates, *ſed quæ nunc exiſtunt* reddi debere adinvenit; ut Neroni tyranno tunc ſcilicet imperanti ſubjectos eſſe omnes oportuiſſe demonſtraret. At ô bone, *ληκύθιον ἀπώλεσας*; ut regem modò, ita nunc interpretamentum hoc tam bellum perdidiſti. Quam tu epiſtolam ſub Nerone ſcriptam eſſe ais, ſub Claudio ſcripta eſt principe ſimplici, & non malo: hoc viri docti certiſsimis argu-

mentis compertum habent; quinquennium etiam Neronis laudatiſſimum fuit, unde argumentum hoc toties inculcatum, quod multis in ore eſt, multis impoſuit, tyranno parendum eſſe, eo quod Paulus hortatus eſt Romanos ut Neroni eſſent ſubjecti, callidum indocti cujuſpiam commentum eſſe reperitur. *Qui obſiſtit poteſtati*, ſcilicet legitimæ, *Dei ordinationi obſiſtit*. Aſtringit etiam reges præceptum hoc, qui legibus & Senatui obſiſtunt. At verò qui poteſtati vitioſæ, aut poteſtatis non vitioſæ corruptori & everſori obſiſtit, an is Dei ordinationi obſiſtit? ſanus, credo, non dixeris. Tollit omnem dubitationem ſequens verſiculus, de legitima tantùm poteſtate Apoſtolum hîc loqui. Definiendo enim explicat, nequis errare, & opiniones hinc ſtolidas aucupari poſſit, qui ſint magiſtratus poteſtatis hujus miniſtri, & quam ob cauſam ſubjectos eſſe nos hortetur; *Magiſtratus non ſunt timori bonis operibus, ſed malis; boni à poteſtate hac laudem adipiſcentur; Magiſtratus miniſter eſt Dei noſtro bono datus; non fruſtra gladium gerit, vindex ad iram ei qui malum facit*. Quis negat, quis recuſat, niſi improbus, quin hujuſmodi poteſtati aut poteſtatis adminiſtro libens ſe ſubjiciat? non ſolùm ad vitandam *iram* & offenſionem, aut pœnæ metu, ſed etiam *propter conſcientiam*. Sine magiſtratibus enim, & ci-

vili

vili gubernatione, nulla reſpublica, nulla ſocietas humana, nulla vita eſſe poteſt. Quæ autem poteſtas, qui magiſtratus contraria his facit, neque illa neque hic à Deo propriè ordinatus eſt. Vnde neque tali vel poteſtati, vel magiſtratui ſubjectio debetur aut præcipitur, neque nos prudenter obſiſtere prohibemur: non enim poteſtati, non magiſtratui obſiſtemus, qui hîc optimè depingitur, ſed prædoni, ſed tyranno, ſed hoſti; qui ſi magiſtratus tamen dicendus erit, eò duntaxat quòd habet poteſtatem, quòd ad pœnam noſtram ordinari à Deo videri poteſt, etiam diabolus hoc modo magiſtratus erit. Sanè unius rei una vera definitio eſt: ſi ergò Paulus hîc magiſtratum definit, quod quidem accuratè facit, eâdem definitione, iiſdem verbis tyrannum, rem maximè contrariam, definire non potuit. Vnde quem ipſe magiſtratum definivit atque deſcripſit, ei duntaxat ſubjectos nos eſſe voluiſſe, non ejus contrario tyranno certiſſimè colligitur. *Propter hoc tributa ſolvitis*; rationem adjungit ad præceptum; unde Chryſoſtomus, *Cur*, inquit, *vectigalia regi damus. Annon tanquam nobis proſpicienti, curæ ac tuitionis mercedem ſolventes? atqui nihil illi ſolviſſemus, niſi ab initio utilem nobis talem eſſe præfecturam cognoviſſemus.* Quapropter illud repetam quod ſuprà dixi; quandoquidem
ſub-

ſubjectio hæc non ſimpliciter, ſed cum adjuncta ratione à nobis requiritur, illa profectò ratio quæ adjungitur, ſubjectionis noſtræ vera norma erit: Cum iſta ratione non ſubjecti, rebelles; ſine iſta ratione ſubjecti, ſervi erimus & ſocordes. *At Angli*, inquis, *nihil minùs quàm liberi, quia mali, quia flagitioſi.* Nolo ego Gallorum vitia commemorare, quamvis ſub regibus ſint; neque Anglorum nimis excuſare; dico tamen illa eſſe flagitia, quæ ſub regibus tanquam in Ægypto didicerunt; neque dum in deſerto; licet Dei ſub imperio, dediſcere ſtatim potuerunt. Spes eſt tamen de pleriſque bona; ut ne ſanctiſſimos hîc optimoſque viros & veritatis ſtudioſiſſimos collaudare incipiam; quorum apud nos non minorem credo eſſe numerum, quàm ubi tu maximum eſſe exiſtimas. At *jugum Anglis durum imponitur.* Quid ſi illis, qui jugum cæteris civibus imponere ſtudebant? Quid ſi ſuo deinde merito ſubactis? nam cæteri puto non moleſte ferunt, exhauſto civilibus bellis ærario, ſumptibus propriis ſuam ſe tolerare libertatem. Relabitur jam ad Rabbinos nugivendos. Regem legibus adſtrictum eſſe negat, ex iis tamen probat *læſa majeſtatis reum eſſe poſſe, ſi jus ſuum patiatur imminui:* aſtrictus itaque & non aſtrictus, reus & non reus rex erit: adeò frequenter enim ſolet repugnare ſibi, ut

ut ipsa Repugnantia huic homini germana atque gemella esse videatur. Atqui Deus, inquis, multa regna Nebuchadnezzari in servitutem dedit. Fateor ad certum tempus dedisse, Ier. 27.7. Anglos in servitutem Carolo Stuarto ad semihorulam dedisse ostende; permisisse non negaverim, dedisse nunquam audivi. Aut si Deus in servitutem dat populum, quoties tyrannus plus populo potest, cur non idem liberare dicendus erit, quoties plus potest populus tyranno? an is Deo tyrannidem suam, nos Deo libertatem nostram acceptam non feremus? Non est malum in civitate quod Deus non immittat, *Amos* 3. famem, pestilentiam, seditionem, hostem; ecquod nam horum civitas ab se non totis viribus amolietur? faciet profectò, si possit, quamvis ab ipso Deo immissa hæc esse sciat: nisi è cœlo ipse secùs jusserit. Cur non tyrannos pariter amovebit, si plus polleat? an ejus unius impotentiam ad commune malum esse magis à Deo credemus, quàm potentiam totius civitatis ad commune bonum? Absit à civitatibus, absit ab omni cœtu hominum ingenuorum doctrinæ tam stupidæ, tamque pestiferæ labes, quæ vitam omnem civilem funditùs delet, gentem humanam universam propter unum atque alterum tyrannum, ad quadrupedum propè conditionem detrudit: cum illi supra omnem legem excelsi par in

utrun-

utrunque genus & pecudum & hominum jus atque imperium obtinebunt. Mitto jam stulta illa dilemmata, in quibus ut te jactes, nescio quem fingis, *potestatem illam supereminentem de populo velle intelligere*; tametsi affirmare non dubito omnem magistratus authoritatem à populo proficisci. Hinc Cicero pro Flacco, *Illi nostri sapientissimi, & sanctissimi majores, quæ scisceret plebs, quæ populus juberet, juberi vetarique voluerunt.* Hinc Lucius Crassus Orator eximius, & Senatûs eo tempore princeps, cujus tum causam agebat ad populum. *Nolite*, inquit, *sinere nos cuiquam servire nisi vobis universis, quibus & possumus & debemus.* Quamvis enim Senatus Populum regeret, populus tamen illam moderandi & regendi sui potestatem senatui tradiderat. Vnde majestatem, populo Romano frequentiùs quàm regibus olim attributam legimus. Idem Marcus Tullius pro Plancio, *Est enim conditio liberorum populorum, præcipuéque hujus principis populi & omnium gentium domini, posse suffragiis vel dare vel detrahere quod velit cuique; nostrum est ferre modicè populi voluntates: honores si magni non putemus, non servire populo; sin eos expetamus, non defatigari supplicando.* Egone ut regem populi servum dicere metuam, cùm Senatus Romanus tot regum dominus servum se populi

professus sit? Vera sunt hæc, inquies, in populari statu; nondum enim lex regia potestatem populi in Augustum, & successores ejus transtulerat. Hem tibi ergò Tiberium illum quem tu *tyrannum plus vice simplici* fuisse ais, ut revera fuit, is tamen dominus, etiam post legem illam regiam, appellatus à quodam, ut tradit Suetonius, denuntiavit ne se ampliùs contumeliæ causâ nominaret. Audisne? tyrannus iste dominus dici contumeliæ sibi duxit. Idem in Senatu, *Dixi & nunc, & sæpe aliàs, Patres cônscripti, bonum & salutarem principem, quem vos tantâ & tam liberâ potestate instruxistis, Senatui servire debere, & universis civibus sæpè, & plerunque etiam singulis; neque id dixisse me pœnitet; & bonos & æquos & faventes vos habui Dominos, & adhuc habeo.* Nec simulata hæc ab eo si dixeris, ut erat simulandi callidissimus, quicquam proficies; quis enim id videri se cupit, quod esse non debet. Hinc ille mos non Neroni solùm, quod scribit Tacitus, sed cæteris etiam imperatoribus fuit, populum in Circo adorandi. De quo Claudianus, VI. *Conf. Honorii*:

O quantum populo secreti numinis addit
Imperii præsens species, quantamq; rependit
Majestas alterna vicem, cum regia Circi
Connexum gradibus veneratur purpura vulgus,

Con-

Consensuque cavæ sublatus in æthera vallis
Plebis odoratæ reboat fragor.

Qua adoratione quid aliud Imperatores Romani, nisi universam plebem, etiam post legem regiam, suos esse dominos fatebantur? Atque illud est quod, initio statim suspicatus sum, te glossariis pervolutandis, & tricis quibusdam laboriosis magnificè divulgandis operam potiùs dedisse, quàm bonis authoribus attentè & studiosè perlegendis; qui veterum scriptorum sapientia ne levitèr quidem imbutus, rem præstantissimorum opinionibus Philosophorum, & prudentissimorum in republica principum dictis celebratissimam, novam esse prorsus & *Enthusiastarum* tantummodò *deliriis* somniatam censes. I nunc, Martinum illum sutorem, & Guilielmum Pellionem quos adeò despicis, ignorantiæ collegas & mystagogos tibi sume: quanquam erudire te poterunt illi, & illos tibi gryphos dissolvere stolidissimos, *An in Democratia serviat Populus, cùm serviat rex in Monarchia; utrùm totus an pars ejus.* Ita illi, cum tibi Oedipi vice fuerint, tu illis Sphinx in malam rem præceps abeas licebit; alioqui fatuitatum tuarum & ænigmatum, finem nullum fore video. Rogas, *Cum reges Apostolus nominat, an de populo eos intelligemus.* Pro regibus quidem orandum esse Paulus docet, 1 *Tim.* 2. 2. at prius pro populo

orandum esse docuerat, *v.* 1. Sunt tamen & de regibus, & de populo nonnulli pro quibus orare etiam vetamur. Pro quo non orem, eumne ex lege non puniam? quid vetat? Atqui *cum hæc scriberet Paulus, imperabant vel pessimi*; hoc etiam falsum est, scriptam enim sub Claudio & hanc Epistolam fuisse certissimis argumentis evincit Ludovicus Capellus. De Nerone cum mentionem facit Paulus non regem, sed *Leonem*, id est belluam immanem vocat, cujus ex ore ereptum se gaudet, 2 *Tim.* 4. Pro regibus itaque, non pro belluis, *orandum, ut vitam tranquillam & quietam transigamus, cum pietate* tamen *omni & honestate*. Vides non tam regum hîc quàm tranquillitatis, pietatis, honestatis etiam rationem esse habendam. Quis autem populus non se suosque liberos tuendo (contra tyrannum an contra hostem nihil interest) vitam *sollicitam, inquietam*, bellicosam, honestam agere, quàm sub hoste vel tyranno, non solùm æquè sollicitam & inquietam, sed turpem etiam, servilem & inhonestam. Teipsum testem adhibebo, non quo tanti sis, sed ut perspiciant omnes quàm sis duplex, & fraudulentus, & mancipium regis mercenarium. *Quis*, inquis, *non perferre mallet in republ. Aristocratica ex optimatum æmulatione dissensiones oriri solitas, quàm ex uno monarcha, tyrannico more imperare consueto,*

cer-

certam miseriam ac perniciem? Populus Romanus prætulit statum illum Reipub. quantumlibet discordiis agitatæ jugo Cæsarum intolerabili. Populus qui vitandæ seditionis causa monarchicum statum præoptavit, ubi expertus est levius esse malum quod vitare voluit, ad priora sæpè redire expetit. Hæc & plura tua verba sunt in illa de episcopis dissertatione, sub Walonis Messalini adscititio nomine editâ. p. 412. contra Petavium Lojolitam, cum ipse magis Lojolita sis, & eo de grege pessimus. Quid hac de re Scriptura sacra statuerit, & vidimus & omni diligentiâ investigasse non pœnitet: unde quid senserint Patres antiqui per tot ingentia volumina exquirere pretium fortasse operæ non erit. Si quid enim afferunt, quod scriptura non exhibuit, eorum authoritatem, quantacunque sit, meritò repudiamus. Quod autem ex Irenæo profers, *reges Dei jussu constitui aptos his qui in illo tempore ab iis reguntur*, cum scripturâ pugnat evidentissimè. Cum enim judices ad regendum populum suum aptiores regibus esse palàm significasset Deus, id tamen totum voluntati atque arbitrio populi permisit, ut aptiorem sibi sub optimatibus formam reipubl. deteriore sub regibus, si vellent, permutarent. Legimus etiam sæpè regem malum bono populo datum, & contra, regem bonum populo malo. Virorum itaque sapien-

tissimorum est perspicere quid populo aptissimum & utilissimum sit: constat enim neque omni populo, neque eidem semper eundem reipub. statum convenire, sed vel hunc vel illum, prout civium virtus & industria nunc augescit, nunc minuitur. Qui tamen potestatem adimit populo eligendi sibi quam velit reipub. formam, adimit profectò id in quo civilis libertas tota ferè consistit. Citas deinde Iustinum Martyrem Antoninis imperatorum optimis obsequium deferentem; quis non iis tam egregiis & moderatis non detulisset? *At quantò, inquis, nos hodie pejores Christiani? tulerunt illi principem diversæ religionis.* Privati scilicet, & viribus longè inferiores. *Nunc sanè pontificii regem non ferrent reformatum*, nec *reformati Pontificium.* Facis tu quidem prudenter, ut ostendas te nec pontificium esse, nec reformatum; facis etiam liberaliter; ultrò enim largiris quod nunc non petivimus, omnes hodie Christianos in hoc planè consentire, quod tu solus insigni audaciâ atque scelere oppugnas, Patrum etiam quos laudas dissimillimus; illi enim pro Christianis, ad profanos reges, defensiones conscribebant, tu pro rege pontificio atque deterrimo contra Christianos & Reformatos. Multa deinde ex Athenagora, multa ex Tertulliano futiliter depromis, quæ ab ipsis Apostolis multò clarius

riùs & explanatiùs dicta jam sunt. Tertullianus autem longissimè à te dissentit, qui regem vis esse dominum: quod tu aut nescivisti, aut nequiter dissimulasti. Is enim Christianus ad Imperatorem Ethnicum in Apologetico ausus est scribere, non oportere imperatorem appellari Dominum. *Augustus*, inquit, *imperii formator ne dominum quidem dici se volebat*, *hoc enim Dei est cognomen: dicam planè imperatorem dominum, sed quando non cogor ut dominum Dei vice dicam: Cæterùm liber sum illi, Dominus meus Deus unus est*, *&c.* & ibidem *qui Pater patriæ est*, *quomodo Dominus est?* Gratulare nunc tibi de Tertulliano, quem sanè præstabat missum fecisse. *At parricidas appellat qui Domitianum interfecerunt.* Rectè appellat; uxoris enim & famulorum insidiis, à Parthenio, & Stephano interceptarum pecuniarum reo est interfectus. Quod si Senatus Populusque Romanus hostem judicatum, ut Neronem priùs judicabant, & ad supplicium quærebant, more majorum punivissent, eos parricidas appellaturum fuisse censes? imo si appellasset, dignus ipse supplicio fuisset; uti tu furca jam dignus es. Origeni responsum idem quadrabit quod Irenæo. Athanasius reges terræ ad humana tribunalia vocare nefarium esse dicit. Quis hoc dixit Athanasio? verbum enim Dei nullum hîc audio. Credam itaque

ego imperatoribus potiùs & regibus de se falsum hoc esse fatentibus, quàm Athanasio. Adfers deinde Ambrosium ex proconsule & catechumeno episcopum, verba illa Davidis, *tibi soli peccavi*, imperitè, ne dicam assentatoriè interpretantem. Volebat is omnes alios imperatori subjectos esse, ut imperatorem ipse subjiceret sibi. Quàm enim superbè, & fastu plus quàm pontificio Theodosium imperatorem Mediolani tractaverit, cædis Thessalonicensis reum ipse judicaverit, ingressu ecclesiæ prohibuerit, quàm se deinde novitium & rudem euangelicæ doctrinæ ostenderit, omnibus notum est. Imperatorem ad pedes ejus provolutum excedere salutatorio jussit; sacris tandem restitutum, & postquam obtulisset, altari adstantem his vocibus extra cancellos exegit: *O imperator interiora loca tantùm sacerdotibus sunt attributa, quæ cæteris contingere non licet.* Doctorne hic Euangelii, an Iudaïcorum pontifex rituum fuit? Hic tamen (quæ omnium ferè ecclesiasticorum artes sunt) imperatorem cæteris dominum imposuit, ut imperatoris ipse dominus esset. His itaque verbis Theodosium tanquam sibi subjectum repulit; *Coæqualium hominum es imperator & conservorum; unus enim omnium dominus rex & creator.* Bellè profectò; quam veritatem calliditas & assentatio episcoporum

rum obscuravit, eam iracundia unius, & ut molliùs dicam, zelus ineruditus protulit in lucem. Ambrosii imperitiæ tuam subjungis ignorantiam aut hæresin, qui disertè negas *sub veteri fœdere remissionem peccatorum per sanguinem Christi locum tunc habuisse, cum David Deo confitebatur ei soli se peccavisse.* p. 68. Orthodoxi, non nisi per sanguinem agni mactati ab initio mundi, peccata unquam remissa fuisse credunt; te novum hæreticum cujusnam discipulus sis nescio; certè summi Theologi discipulus ille quem exagitas, à vero non aberravit, cum dixit potuisse quemvis è populo pari jure cum Davide Deum his verbis inclamasse, *tibi soli peccavi.* Augustinum deinde ostentas, Clericos Hipponenses nescio quos producis; nam Augustini quæ sunt abs te allata nobis non obsunt. Quidni enim fateamur cùm propheta Daniele, Deum tempora mutare, regna dare, & regna auferre, per homines tamen. Si regnum Deus solus Carolo dedit, idem Carolo abstulit, optimatibus & Populo dedit. Si ea de causa præstandam Carolo obedientiam fuisse dicis, eandem nunc magistratibus nostris præstandam esse dicas necesse est. Nam Deum & nostris etiam magistratibus eandem dedisse potestatem quam dat malis regibus *ad castiganda populi peccata* ipse concedis; nostros itaque à Deo pariter constitutos

removere à magistratu nemo vel tuo judicio nisi Deus potest. Atque ita, uti soles, tuum tibi ipse mucronem in temet vertis, tuus tibi ipse sicarius es; neque injuria, cum eò improbitatis & impudentiæ processeris, eò stuporis & insaniæ, ut quos digito violandos non esse tot argumentis probas, eosdem omnium suorum bello persequendos esse idem affirmes. Ismaëlem Godoliæ Præfecti interfectorem ab Hieronymo parricidam esse nominatum ais, & meritò; præsidem enim Judææ, virum bonum, sine ulla causa intermit. Idem Hieronymus in Ecclesiasten, præceptum illud Solomonis, *Os regis observa*, cum præcepto Pauli concordare dixit; & laudandus quidem, quod locum istum cæteris sui temporis moderatiùs exposuit. *Ad inferiora tempora post Augustinum non descendes, ut doctorum sententiam exquiras.* Vt omnes tamen intelligant faciliùs mentiri te posse quàm tacere, si quos adhuc haberes tuæ sententiæ fautores post unam statim periodum non temperas tibi quò minùs ad Hispalensem Isidorum, Gregorium Turonensem, Ottonem Frinsingensem etiam in mediam barbariem descendas. Quorum authoritas quàm nullius apud nos pretii sit si modò scivisses, non huc eorum obscurum testimonium per mendacium adduxisses. Vultis scire cur ad hæc tempora descendere non audet

det, cur abdit se, cur subitò evanescit? dicam: quot sunt Ecclesiæ reformatæ præstantissimi doctores, tot videt acerrimos sibi adversarios fore. Faciat modò periculum, sentiet quàm facilè reluctantem, omnes in unum vires conferentem, Lutheris, Zwingliis, Calvinis, Buceris, Martyribus, Paræis in aciem eductis fundam atque obruam. Leidenses etiam tuos tibi opponam, quorum Academia, quorum respub. florentissima, libertatis olim domicilium, isti denique literarum humaniorum fontes atque rivi, servilem illam æruginem tuam & innatam barbariem eluere non potuerunt. Qui cum Theologum orthodoxum habeas neminem tibi faventem, quem tuo commodo nominare possis, omnium præsidio reformatorum nudatus confugere ad Sorbonam non erubescis: quod tu Collegium doctrinæ pontificiæ addictissimum nullius apud orthodoxos authoritatis esse non ignoras. Sorbonæ igitur absorbendum tam sceleratum tyrannidis propugnatorem tradimus; tam vile mancipium, nostrum esse nolumus; qui *populum universum regi ignavissimo parem esse* negat. Frustra id in Papam deonerare atque transferre contendis, quod omnes liberæ nationes, omnis religio, omnes Orthodoxi sibi sumunt, in se suscipiunt. Papa quidem cum episcopis suis, dum tenuis, & nullarum virium erat tuæ hujus fœ-

dissimæ doctrinæ author primus extitit: iis demùm artibus magnas opes, magnamque potentiam paulatim adeptus, tyrannorum ipse maximus evasit. Quos tamen omnes sibi firmissimè devinxit, cùm populis, quorum animos jamdiu superstitione oppressos tenuerat, suaderet, non posse regibus quamlibet pessimis, nisi se fidelitatis sacramentum solvente, imperium abrogari. Verùm tu scriptores Orthodoxos devitas, & quæ communis & notissima ipsorum sententia est, eam à Papa introductam esse causatus, veritatem in invidiam rapere conaris. Quod nisi astutè faceres, appareret te neque Papanum esse neque reformatum, sed nescio quem semibarbarum Edomæum Herodianum, qui tyrannum quemque immanissimum tanquam Messiam cœlo demissum colas atque adores. *Demonstrasse te* hoc dicis *ex doctrina patrum, primorum quatuor sæculorum, quæ sola euangelica & Christiana censeri debet.* Periit huic homini pudor; quàm multa sunt ab illis dicta atque scripta, quæ Christus & Apostoli neque docuerunt neque approbarunt? quàm multa in quibus reformati omnes à patribus dissentiunt? Quid autem ex patribus demonstravisti? *reges etiam malos à Deo constitui.* Fac esse constitutos, ut omnia etiam mala quodammodò à Deo constituuntur: *eos proinde Deum solum habere judicem, supra leges esse, nulla lege scripta,*
non

non scripta, naturali, neque divina posse reos fieri à subditis, neque apud subditos suos. Quare? certè nulla lex vetat, nulla reges excipit: ratio, & jus, & fas omne animadverti in omnes qui peccant indiscriminatim jubet. Neque tu legem ullam scriptam, non scriptam, naturalem aut divinam protulisti quæ vetaret. Cur ergò non in reges quoque animadvertendum? *quia sunt etiam mali à Deo constituti.* Nebulonem te magis an bardum & caudicem esse dicam? nequissimus sis oportet qui doctrinam perniciosissimam in vulgus disseminare audeas, stupidissimus qui ratione tam stolidâ maximè nitaris. Dixit Deus Isaiæ 54. *Ego creavi interfectorem ad perdendum*; ergo interfector supra leges est; excute hæc, & pervolve quantum voles, parem utrobique consequentiam invenies. Nam & Papa etiam eodem modo quo tyrannus à Deo est constitutus, & ecclesiæ in pœnam datus, quod supra ex scriptis etiam tuis ostendimus; tamen *quia in fastigium potestatis non ferendum tyrannidi non absimilis primatum suum evexit, cùm eum, tum episcopos meliori jure tollendos esse affirmas quàm fuere constituti.* Wal. Mes. p. 412. Papam & episcopos quamvis ab irato Deo constitutos ex ecclesia tollendos esse ais, quia sunt tyranni; tyrannos ex republ. tollendos esse negas quia sunt ab irato Deo constituti. Inepte prorsus &

absurdè: cum enim Papa ipsam conscientiam, quæ sola regnum ejus est, invito quoquam lædere non possit, eum qui reverà tyrannus esse non potest, quasi tyrannum gravissimum tollendum esse clamas; tyrannum autem verum qui vitam & facultates nostras omnes in potestate sua habet, & sine quo Papa in ecclesia tyrannus esse nequit, eum in repub. omnino ferendum esse contendis. Hæc tua sibi invicem collata tam imperitum te tamque puerilem sive falsi sive veri argutatorem produnt, ut levitas tua, inscitia, temeritas, incogitantia neminem posthac latere queat. At ratio subest altera, *rerum vices inversæ viderentur*, quippe in melius; actum enim esset de rebus humanis, si quæ res pessimo loco sunt, in eodem semper starent: in melius inquam; authoritas enim regia ad populum rediret, ab cujus voluntate atque suffragiis profecta primò, atque in unum ex suo numero derivata erat: potestas ab eo qui injuriam intulit, ad eum qui injuriam est passus æquissimâ lege transiret; cum tertius nemo inter homines idoneus esse possit, alienigenam enim judicare quis ferret? omnes æquè homines legibus tenerentur, quo nihil justius esse potest: Deus mortalis nemo esset. Quem qui inter homines constituit, non minùs in rempub. scelestus est, quàm in Ecclesiam. Tuis iterum in

te armis utar. *Maximam hæresin esse* ais, *qua creditur unum hominem in loco Christi sedere: duæ hæ notæ Antichristum signant, infallibilitas in spiritualibus, & omnipotentia in temporalibus*, Apparat, ad Primat. pag. 171. An Reges infallibiles? Cur ergo omnipotentes? aut si hoc sunt, cur minùs exitiales rebus civilibus, quàm Papa spiritualibus? An verò Deus res civiles prorsus non curat? si non curat, certè nos curare non prohibet: si curat, eandem in Republica reformationem atque in Ecclesia vult fieri; præsertim si infallibilitatem & omnipotentiam attributam homini easdem malorum omnium utrinque causas esse exploratum sit. Non enim in negotiis civilibus eam patientiam præcepit: ut sævissimum quemlibet tyrannum respublica ferret, Ecclesia non ferret; imò contrarium potiùs præcepit: & Ecclesia quidem nulla arma præter patientiam, innocentiam, preces, & disciplinam euangelicam reliquit; reipublicæ & magistratibus simul omnibus non patientiam, sed leges & gladium, injuriarum & violentiæ vindicem in manus tradidit. Vnde hujus hominis perversum & præposterum ingenium aut mirari subit aut ridere; qui in Ecclesia, Helvidius est & Thraseas & planè tyrannicida; in republica, commune omnium tyrannorum mancipium & satelles. Cujus sententia si locum habeat, non nos

nos solùm rebellavimus, qui regem, sed reformati etiam omnes qui Papam dominum invitis regibus rejecerunt. Iam diu autem est quòd suis ipse telis concisus jacet. Sic enim homo est, modò manus adversarii ne desit, ipse in se tela abunde suppeditat: nec quisquam ad refutandum se, aut irridendum commodiores ansas ministrat. Defessus etiam cædendo citiùs quis abscedat, quàm hic terga præbendo.

CAP IV.

MAgnam à regibus iniisse te gratiam, omnes principes & terrarum dominos demeruisse defensione hac regiâ te fortè putas, Salmasi, cùm illi, si bona sua, remque suam ex veritate potiùs quàm ex adulationibus tuis vellent æstimare, neminem te pejus odisse, neminem à se longius abigere atque arcere debeant. Dum enim regiam potestatem supra leges in immensum extollis, admones eâdem operâ omnes ferè populos servitutis suæ nec opinatæ; eoque vehementius impellis ut veternum illum, quo se esse liberos inaniter somniabant, repente excutiant; moniti abs te quod non putabant, servos se esse regum. Eoque minùs tolerandum sibi esse regium imperium existimabunt,

bunt, quò magis tu iis persuasum reddideris tam infinitam potestatem non suâ patientiâ crevisse, sed ab initio talem atque tantam ipso jure regio natam fuisse. Ita te tuamque hanc defensionem, sive populo persuaseris, sive non persuaseris, omnibus posthac regibus funestam, exitialem, & execrabilem fore necesse erit. Si enim populo persuaseris, jus regium omnipotens esse, regnum amplius non feret; si non persuaseris, non feret reges, dominationem tam injustam pro jure usurpantes. Me si audiant, quibus integrum hoc est, seque circumscribi legibus patiantur, pro incerto, imbecillo, violento imperio quod nunc habent, curarum atque formidinum pleno firmissimum, pacatissimum ac diuturnum sibi conservabunt. Consilium hoc sibi, suisque regnis adeò salutiferum si propter authorem contempserint, sciant non tam esse meum, quàm regis olim sapientissimi. Lycurgus enim Spartanorum rex, antiquâ regum stirpe oriundus, cùm propinquos videret suos Argis & Messenæ rerum potitos, regnum quemque suum in tyrannidem convertisse, sibique pariter suisque civitatibus exitio fuisse, ut patriæ simul saluti consuleret, & dignitatem in familia sua regiam quàm diutissimè conservaret, consortem imperii senatum, & Ephororum potestatem in ipsum regem quasi censoriam,

riam, firmamentum regno ſuo induxit. Quo facto regnum ſuis nepotibus firmiſſimum in multa ſecula tranſmiſit. Sive, ut alii volunt, Theopompi, qui centum ampliùs annis poſt Lycurgum Lacedæmone regnabat, ea moderatio fuit, ut popularem Ephororum poteſtatem ſuperiorem quàm ſuam conſtitueret, eoque facto gloriatus eſt, ſtabiliviſſe ſe regnum, multoque majus ac diuturnius filiis reliquiſſe; exemplum profectò haud ignobile hodierni reges ad imitandum habuerint, eundem etiam conſilii tutiſſimi authorem egregium. Majorem enim legibus dominum ut perferrent homines hominem omnes unum, nulla lex unquam ſanxit; ne potuit quidem ſancire. Quæ enim lex leges omnes evertit, ipſa lex eſſe non poteſt. Cùm itaque everſorem te, & parricidam legum omnium rejiciant ab ſe leges, exemplis redintegrare certamen, hoc capite, conaris. Faciamus itaque periculum in exemplis: ſæpe enim, quod leges tacent, & tacendo tantum innuunt; id exempla evidentiùs docent. Ab Iudæis auſpicabimur voluntatis divinæ conſultiſſimis; *poſtea ad Chriſtianos* tecum *deſcendemus*. Initium autem altius petitum ab eo tempore facimus, quo Iſraëlitæ regibus quocunque modo ſubjecti, jugum illud ſervile cervicibus dejecerunt. Rex Moabitarum Eglon Iſraëlitas bello ſubegerat; ſedem im-

perii inter ipsos Hierichunte posuerat: numinis contemptor non erat, factâ enim Dei mentione, è solio surrexit: servierant Israëlitæ Egloni annos duodeviginti; non ut hosti, sed ut suo regi munus miserant. Hunc tamen dum publicè munerantur ut regem suum, interficiunt per insidias ut hostem. Verùm Ehudes qui interfecit, Dei monitu id fecisse creditur. Quid factum hujusmodi commendare magis potuit? Ad honesta enim quæque & laudabilia hortari solet Deus, non ad injusta, infida, truculenta. Expressum autem Dei mandatum habuisse nusquam legimus, *clamarunt filii Israëlis ad Iehovam*; clamavimus & nos; excitavit iis Iehova servatorem; excitavit & nobis. Ille ex vicino domesticus, ex hoste rex factus erat; Noster ex rege hostis; non ergò rex erat; nam neque civis ullo modo esse potest, qui reipublicæ est hostis; neque Consul habebatur Antonius, neque Nero imperator, ex quo uterque hostis à Senatu est judicatus. Quod Cicero quartâ Philippicâ de Antonio clarissimè docet: *Si Consul Antonius, Brutus hostis; si conservator Reipublicæ Brutus, hostis Antonius. Quis illum consulem nisi latrones putant?* Pari ego jure, quis tyrannum, inquam, regem nisi hostes patriæ putant? Fuerit itaque Eglon externus, fuerit Noster domesticus necne, quandoquidem uter-

uterque hostis & tyrannus, parùm refert. Si illum Ehudes jure trucidavit, nos nostrum supplicio jure affecimus. Quin & heros ille Sampson, incusantibus etiam popularibus suis (Iud. 15.) *An nesciebas Phelisthæos dominium habere in nos?* suis tamen dominis bellum solus intulit, neque unum sed multos simul patriæ suæ tyrannos, sive Dei, sive propriæ virtutis instinctu occidit; conceptis priùs ad Deum precibus ut auxilio sibi esset. Non impium ergò sed pium Sampsoni visum est, dominos, patriæ tyrannos occidere; cum tamen pars major civium servitutem non detrectaret. At David, rex & propheta, noluit Saulem interimere *unctum Dei.* Non quicquid noluit David, continuò nos obligat ut nolimus; noluit David privatus; id statim nolle synedrium, Parlamentum, totum populum necesse erit? noluit inimicum dolo occidere, nolet ergò Magistratus noxium lege punire? noluit regem occidere, timebit ergò Senatus tyrannum plectere? religio erat illi unctum Dei interficere, an ergò religio erit populo unctum suum capitis damnare? præsertim qui unctionem illam vel sacram vel civilem totus cruore civium delibutus tam longâ hostilitate aboleverat? Equidem reges, vel quos Deus per prophetas unxit, vel quos ad certum opus, sicuti olim Cyrum, nominatim destinavit, Isa. 44.

unctos Domini agnosco; cæteros vel populi, vel militum, vel factionis tantummodò suæ unctos esse arbitror. Verùm ut concedam tibi omnes reges esse unctos Domini; esse tamen idcirco supra leges, non esse ob scelera quæcunque puniendos, nunquam evinces. Quid enim? & sibi & privatis quibusdam interdixit David, ne extenderent manus suas in unctum Domini. At regibus interdixit ipse Dominus, Psal. 105, ne attingerent unctos suos, id est populum suum. Vnctionem sui populi prætulit unctioni, siqua erat, regum. An ergò fideles punire, si quid contra leges commiserint, non licebit? Vnctum Domini sacerdotem Abiatharem prope erat ut rex Solomon morte multaret; neque illi, quòd unctus Domini esset, pepercit, sed quòd patris fuerat amicus. Si ergò summum sacerdotem summum eundem in plerisque magistratum, unctio illa Domini & sacra & civilis eximere supplicio non potuit, cur unctio tantùm civilis tyrannum eximeret? At *Saul quoque tyrannus erat, & morte dignus*; esto; non inde enim sequetur, dignum, aut idoneum fuisse Davidem qui sine populi authoritate, aut magistratuum jussu Saulem regem quocunque in loco interficeret. Itáne verò Saul tyrannus erat? Vtinam diceres; quin imò dicis; cùm tamen suprà dixeris, *cap.* 2. *pag.* 32. *Tyrannum non fuisse*,
sed

ſed bonum & electum. Ecquid cauſæ eſt nunc cur in foro quadruplator aut falſarius quiſpiam ſtigmate notetur, tu eâdem careas ignominiæ notâ? cùm meliori profectò fide ſycophantari ſoleant illi, quàm tu ſcribere, & res vel maximi momenti tractare. Saul igitur, ſi id ex uſu eſt tuo, bonus erat rex, ſin id minùs tibi expedit, repentè non rex bonus, ſed tyrannus erit; quod certè mirum non eſt; dum enim potentiæ tyrannicæ tam impudenter lenocinaris, quid aliud facis quàm ex bonis regibus tyrannos omnes. At verò David quamvis regem ſocerum multis de cauſis, quæ ad nos nihil attinent, interimere nollet, ſui tamen tuendi causâ copias comparare, Saulis urbes vel occupare vel inſidere non dubitavit; & Cheilam oppidum contra Saulem etiam præſidio tenuiſſet, niſi oppidanos erga ſe malè animatos cognoviſſet. Quid ſi Saul urbe obſeſſâ, ſcalis muro admotis, primus aſcendere voluiſſet, an cenſes Davidem arma protinus abjecturum, ſuos omnes uncto hoſti proditurum fuiſſe? non exiſtimo. Quidni enim feciſſet quod nos fecimus, qui rationum ſuarum neceſſitate coactus, Pheliſthæis patriæ hoſtibus operam prolixè ſuam pollicitus, id fecit contra Saulem quod nos in noſtrum tyrannum credo nunquam feciſſemus. Pudet me, & jam diu pertæſum eſt mendaciorum tuorum; *Inimi-*

cis

cis potiùs parcendum quàm amicis, Anglorum esse dogma fingis; *seque regi suo parcere non debuisse, quia amicus erat.* Quis unquam hoc priùs audivit, quàm à te confictum esset, hominum mendacissime. Verùm ignoscimus: deerat nempe huic capiti præstantissimum illud & tritissimum orationis tuæ pigmentum, jam quintò, & ante finem libri decies ex loculis tuis & myrotheciis expromendum, *molossis suis ferociores.* Non tam Angli suis molossis ferociores sunt, quàm tu cane quovis rabido jejunior, qui ad illam, quam toties evomuisti, cramben duris ilibus identidem redire sustines. *David* denique *Amalechitam* interfici jussit, Saulis, ut simulavit ipse, interfectorem; nulla hîc neque facti neq; personarum similitudo. Quòd nisi David ad Phelisthæos defecisse, & pars eorum exercitûs fuisse visus, eò diligentiùs omnem à se suspicionem maturandæ regi necis amovere studuit, non erat, meo quidem judicio, cur virum illum tam malè exciperet, qui moribundum jam regem & ægrè morientem opportuno vulnere se confecisse nuntiavit. Quod idem factum in Domitiano, qui Epaphroditum similiter capite damnavit, eò quòd Neronem in adipiscenda morte adjuvisset, ab omnibus reprehenditur. Novâ deinde audaciâ quem tyrannum modò dixeras, & *malo spiritu agitatum*, hunc non jam satis habes

habes unctum Domini, sed *Christum Domini* vocare; adeò tibi vile Christi nomen videtur, ut illo tam sancto nomine vel Dæmoniacum tyrannum impertire non metuas. Venio nunc ad exemplum illud, in quo qui jus populi jure regis antiquius esse non videt, cœcus sit oportet. Mortuo Solomone populus de constituendo ejus filio Sechemi comitia habebat; profectus est eò Roboamus candidatus, ne regnum tanquam hæreditatem adire, ne populum liberum tanquam paternos boves possidere videretur: proponit populus conditiones regni futuri; ad deliberandum rex triduum sibi dari postulat; consulit seniores; nihil illi de jure regio, sed ut populum obsequio & pollicitationibus conciliet sibi suadent, penes quem erat, vel illum creare regem vel præterire. Consulit deinde æquales suos, secum à pueris educatos; illi Salmasiano quodam œstro perciti, nil præter jus regium intonare, scuticas & scorpiones ut minitetur hortari. Horum ex consilio respondit Roboamus populo. Videns itaque totus Israël regem *non auscultasse sibi*, suam protinus libertatem & populare jus liberis palam vocibus testatur. *Quæ nobis portio cum Davide? ad tentoria tua Israël: jam ipse videris de domo tua David.* Missum deinde à rege Adoramum lapidibus obruerunt; exemplum fortasse aliquod

etiam

etiam in regem edituri, nisi maximâ celeritate se in fugam contulisset. Parat ingentem exercitum, quo in suam ditionem Israëlitas redigeret: prohibet Deus; *ne ascendite*, inquit, *ne pugnate contra fratres vestros, filios Israëlis, nam à me facta est res ista.* Adverte jam animum; populus antea regem volebat, displicuit id Deo; eorum tamen juri noluit intercedere: nunc Populus Roboamum non vult regem, id Deus non solùm penes populum esse sinit, sed regem eo nomine bella moventem vetat ac reprimit: nec ideò rebelles, sed nihilo minùs fratres eos qui desciverant appellandos esse docet. Collige te nunc jam; sunt omnes, inquis, reges à Deo, ergo populus vel tyrannis resistere non debet. Vicissim ego, sunt, inquam, populi conventus, comitia, studia, suffragia, plebiscita pariter à Deo, teste hîc ipso; ergò & rex itidem resistere non debet populo, authore etiam eodem Deo. Quàm enim certum est, esse hodie reges à Deo, quamque hoc valet ad imperandam populo obedientiam, tam est certum esse à Deo etiam hodie libera populi concilia, tamque hoc valet vel ad cogendos in ordinem reges, vel ad rejiciendos; neque magis propterea bellum populo inferre debebunt, quàm debuit Roboamus. Quæris, cur ergò non defecerint Israëlitæ à Solomone? Quis præter te

tam stulta interrogaret, cum defecisse constet impunè à tyranno? In vitia quædam lapsus est Solomon; non idcirco statim tyrannus: sua vitia magnis virtutibus, magnis de repub. meritis compensabat: fac tyrannum fuisse; sæpe est ut populus nolit tyrannum tollere, sæpe est ut non poſsit: satis est sustulisse cum potuerit. At *factum Ieroboami semper improbatum fuit & Apostasia ejus detestata, successores ejus pro rebellibus semper habiti.* Apostasiam ejus non à Roboamo, sed à vero cultu Dei reprehensam sæpiùs lego; & successores quidem ejus sæpe reprobos, rebelles nusquam dictos memini. *Si quid fiat*, inquis, *juri & legibus contrarium, ex eo jus fieri non potest.* Quid quæso tum fiet juri regio? Sic tuus ipse perpetuò refutator es. *Quotidie*, inquis, *adulteria, homicidia, furta impunè committuntur.* An nescis nunc te tibi respondere quærenti cur toties tyrannis impunè fuerit? *Rebelles fuerunt isti reges, prophetæ tamen populum ab eorum subjectione non abducebant.* Cur ergò, scelesté, & pseudopropheta, populum Anglicanum à suis magistratibus, tuo sint licet judicio rebelles, abducere conaris? *Allegat*, inquis, *Anglicani latrocinii factio, se ad id scelus, quod tam nefariè suscepit, nescio qua voce cœlitùs missâ impulsos fuisse.* Primùm delirasse te cùm hæc scriberes planè video, neque men-

mentis neque latinitatis compotem ſatis fuiſſe: deinde Anglos hoc unquam allegaſſe, de innumeris mendaciis & figmentis tuis eſt unum. Sed pergo exemplis tecum agere; *Libna* Vrbs validiſsima ab Ioramo rege defecit, quia dereliquerat Deum; defecit ergò rex, non urbs illa, neque defectione iſtâ notatur; ſed ſi adjectam rationem ſpectes, approbari potiùs videtur. *In Exemplum trahi non debent hujuſmodi defectiones.* Cur ergò tantâ vaniloquentiâ pollicitus es, exemplis te nobiſcum toto hoc capite decertaturum, cùm exempla ipſe nulla præter meras negationes, quarum nulla vis eſt ad probandum, afferre poſsis: nos quæ certa & ſolida attulimus, negas in exemplum trahi debere? Quis te hoc modo diſputantem non explodat? Provocaſti nos exemplis; exempla protulimus; quid tu ad hæc? tergiverſaris, & diverticula quæris; progredior itaque. Iehu regem à Propheta juſſus occidit, etiam Achaziam ſuum regem legitimum occidendum curavit. Si noluiſſet Deus tyrannum interimi à cive, ſi impium hoc, ſi mali exempli fuiſſet, cur juſsit fieri? ſi juſsit, certè licitum, laudabile, præclarum fuit. Non tamen tyrannum perimi, quia Deus juſsit, idcirco bonum erat & licitum, ſed quia bonum & licitum erat, idcirco Deus juſsit. Iam ſeptem annos regnantem Athaliam Iehojada ſacerdos regno

 pellere

pellere & trucidare non est veritus. *At regnum*, inquis, *non sibi debitum sumpserat.* Annon Tiberius multò postea *imperium ad se nihil pertinens*? illi tamen, & id genus tyrannis aliis, ex doctrina Christi obediendum esse suprà affirmabas: ridiculum planè esset, si potestatem regiam non ritè adeptum interficere liceret, pessimè gerentem non liceret. At per leges regnare non potuit utpote fœmina, *constitues autem super te regem*, non reginam. Hoc si sic abibit, constitues, inquam, super te regem, non tyrannum. Pares ergo jam sumus. Amaziam regem ignavum & idololatram non conjurati quidam, sed principes & populus, quod verisimilius est, morte affecerunt: nam fugientem Hierosolymis, & adjutum à nemine, Lachisum usque persecuti sunt. Hoc consilium iniisse dicuntur *ex quo is Deum deseruerat*, neque ullam ab Azaria filio de morte patris quæstionem habitam fuisse legimus. Multùm rursus nugaris ex Rabbinis; ut Regem Iudaïcum supra synedrium constituas; ipsa regis verba Zedechiæ non attendis. Ier. 38. *Non is est rex qui possit contra vos quicquam.* Sic principes alloquitur; fassus se planè suo senatu inferiorem; *Fortasse*, inquis, *nihil negare illis ausus metu seditionis.* At tuum illud *fortasse* quanti quæso est, cujus asseveratio firmissima non est pili? quid

enim

enim te levius, quid inconſtantius; quid inſtabilius? quoties te varium & verſicolorem, quoties tibimet diſcordem, diſsidentem à temetipſo, & diſcrepantem offendimus? Rurſus comparationes inſtituis Caroli cum bonis Iudææ regibus. Davidem imprimis quaſi contemnendum aliquem nominas; *Sume tibi Davidem*, inquis, *adulterii ſimul & homicidii reum*; *nihil tale in Carolo. Salomon ejus filius qui ſapiens audiit vulgo.* Quis non indignetur maximorum & ſanctiſſimorum virorum nomina ab impuriſsimo nebulone & vappâ hunc in modum jactari? Túne Carolum cum Davide, regem & prophetam religioſiſsimum cum ſuperſtitioſo & Chriſtianæ doctrinæ vix initiato, ſapientiſsimum cum ſtolido, fortiſsimum cum imbelli, juſtiſsimum cum iniquiſsimo conferre ſuſtinuiſti? caſtimoniam tu ejus & continentiam laudes, quem cum Duce Bucchingamio flagitiis omnibus coopertum novimus? ſecretiora ejus & receſſus perſcrutari quid attinet, qui in Theatro medias mulieres petulanter amplecti, & ſuaviari, qui virginum & matronarum papillas, ne dicam cætera, pertractare in propatulo conſueverat? Te porrò moneo Pſeudoplutarche, ut iſtiuſmodi Parallelis ineptiſsimis dehinc ſuperſedeas, ne ego, quæ tacerem alioqui libens de Carolo, neceſſe

habeam enuntiare. Contra tyrannos quid tentatum à Populo aut peractum fuerit, & quo jure, per ea tempora quibus ipse Deus Hebræorum rempub. suo nutu ac verbo quasi præsens regebat, hactenus liquet. Quæ sequuntur ætates non nos sua authoritate ducunt, sed ad majorum suorum normam & rationem omnia dirigentes, imitatione sua nostram tantummodò confirmant. Cum itaque Deus post captivitatem Babylonicam nullum iis de repub. mandatum dedisset novum, quamvis regia soboles extincta non esset, ad antiquam & Mosaïcam reipub. formam reverterunt. Antiocho Syriæ regi, cui erant vectigales, ejusque præsidibus, quòd is vetita imperaret, per Maccabæos pontifices restiterunt; seque armis in libertatem vindicarunt; dignissimo deinde cuique principatum dederunt: donec Hyrcanus Simonis Iudæ Maccabæi fratris filius, expilato Davidis sepulcro, militem externum alere, & regiam quandam potestatem adjicere sacerdotio cœpit; unde filius ejus Aristobulus diadema sibi primus imposuit. Nihil in eum populus quamvis tyrannum movit aut molitus est; neque mirum, annum tantummodò regnantem. Ipse etiam morbo gravissimo correptus, & suorum facinorum pœnitentiâ ductus mortem sibi optare non destitit, donec inter

ter ea vota expiravit. Ejus frater Alexander proximus regnabat. *Contra hunc* ais *neminem insurrexisse*, tyrannus cum esset. O te securè mendacem si periisset Iosephus, restaret tantùm *Iosippus* tuus, ex quo pharisæorum qùædam nullius usus apopthegmata depromis. Res itaque sic se habet; Alexander, cùm & domi & militiæ rempub. malè administraret, quamvis magna Pisidarum & Cilicum manu conductitia se tutaretur, populum tamen cohibere non potuit, quin ipsum etiam sacrificantem, utpote indignum eo munere, thyrsis palmeis & citreis penè obrueret; exinde per sexennium gentis ferè totius gravi bello petitus est; in quo Iudæorum multa millia cùm occidisset, & pacis tandem cupidus interrogaret eos quid vellent à se fieri, responderunt uno ore omnes, ut moreretur; vix etiam mortuo se veniam daturos. Hanc historiam tibi incommodissimam, quoquo modo avertere ut posses, fraudi tuæ turpissimæ pharisaïcas quasdam sententiolas obtendisti; cùm exemplum hoc aut omnino prætermisisse, aut rem, sicuti gesta erat, fideliter narrasse debuisses, nisi veterator & lucifugus mendaciis longè plus quàm causæ confideres. Quinetiam Pharisæi illi octingenti, quos in crucem tolli jussit, ex eorum numero erant, qui contra ipsum arma ceperant: quique

omnes cùm cæteris unâ voce testati sunt, se regem morte affecturos fuisse, si bello victus in suam potestatem venisset. Post maritum Alexandrum Alexandra regnum capessit; ut olim Athalia, non legitimè, nam regnare fœminam leges non sinebant, quod ipse modò fassus es, sed partim vi, extraneorum enim exercitum ducebat; partim gratiâ, nam Pharisæos, qui apud vulgus plurimum poterant, sibi conciliaverat hac lege, ut nomen imperii penes illam, imperium ipsum penes illos foret. Haud aliter atque apud nos nuper Scoti Presbyteri nomen Regis Carolo concesserunt, eâ mercede ut regnum sibi reservare possent. Post Alexandræ obitum Hyrcanus & Aristobulus ejus filii de regno contendunt; hic viribus & industriâ potior fratrem natu majorem regno pellit. Pompejo deinde in Syriam à Mithridatico bello divertente, Iudæi nactos se jam æquissimum libertatis suæ arbitrum Pompejum rati, legationem pro se mittunt; fratribus utrisque regibus renuntiant; ad servitutem se ab iis adductos queruntur; Pompejus Aristobulum regno privavit; Hyrcano pontificatum reliquit & principatum more patrio legitimum; exinde Pontifex & Ethnarcha dictus est. Iterum sub Archelao Herodis filio Iudæi, missis ad Augustum Cæsarem quinquaginta legatis, & Herodem mor-

mortuum & Archelaum graviter accuſarunt; regnum huic pro ſua virili parte abrogarunt, Cæſarem orant ut Populum Iudaïcum ſine regibus eſſe permitteret. Quorum Cæſar precibus aliquantum permotus, non regem eum, ſed Ethnarcham duntaxat conſtituit. Ejus anno decimo rurſus eum Populus per legatos ad Cæſarem tyrannidis accuſat; quibus Cæſar benignè auditis Romam accerſitum, & judicio damnatum Viennam in exilium miſit. Iam mihi velim reſpondeas; qui ſuos reges accuſatos, qui damnatos, qui punitos volebant, annon ipſi, ſi poteſtas facta, ſi optio data ſibi eſſet, annon ipſi, inquam, judicio damnaſſent, ipſi ſupplicio affeciſſent? Iam in Romanos præſides avarè & crudeliter provinciam adminiſtrantes, populum & primores etiam ſæpiùs arma ſumpſiſſe non negas? cauſas more tuo ſtultiſsimas affingis, *nondum jugo erant aſſueti*; ſub Alexandro ſcilicet, Herode, ejuſque filiis. At C. Cæſari, & Petronio *bellum inferre* noluerunt. Prudenter illi quidem, non poterant. Vis ipſorum audire verba., πολεμεῖν μὲν οὐ βουλόμενοι ἀλλὰ τὸ μηδ' ἂν δυνάμενοι. Quod ipſi fatentur imbecillitatis eſſe ſuæ, hoc tu hypocrita ad religionem refers? Magno dein molimine prorſus nihil agis, dum ex patribus probas, quod & antea tamen pari oſcitatione feceras, pro regibus oran-

 dum

dum esse. Nam pro bonis quis negat ? pro malis quoad spes est; pro latronibus etiam & pro hostibus ; non ut agros depopulentur, aut nos occisione occidant, sed ut resipiscant. Oramus pro utrisque ; illos tamen legibus, hos armis vindicare quis vetat? *Liturgias Ægyptiacas* nil moror ; sacerdos autem ille qui orabat, uti ais, ut *Commodus patri succederet*, meo quidem judicio non orabat, sed Romano imperio pessima imprecatus est. *Fidem*, ais, *fregisse nos, de authoritate & majestate regis conservanda solenni conventione non semel interposita.* Expecto te fusiùs ista de re infrà, illic te rursus conveniam. Redis ad patrum commentationes, de quibus hoc summatim accipe ; Quicquid illi dixerint, neque ex libris sacris, aut ratione aliqua satis idonea confirmaverint, perinde mihi erit, ac si quis alius è vulgo dixisset. Primum adfers Tertullianum, scriptorem haud orthodoxum, multis erroribus notatum, ut si tecum sentiret, pro nihilo tamen hoc esset. Quid autem ille ? damnat tumultus, damnat rebelliones, damnamus & nos, neque hinc statim de jure omni populorum, de privilegiis, & Senatusconsultis, de potestate magistratuum omnium cæterorum præterquam unius regis, præjudicatum esse volumus : loquuntur isti de seditionibus temerè conflatis, & multitudinis insaniâ, non de magi-

magiſtratibus, non de Senatu, aut Parlamento ad legitima arma populum contra tyrannos convocante. Vnde Ambroſius quem citas, *Non repugnare, flere, gemere, hæc ſunt munimenta Sacerdotis, & quis eſt qui poteſt vel unus vel inter paucos dicere Imperatori, Lex tua mihi non probatur: non permittitur hoc dicere Sacerdotibus, permittetur Laïcis?* Vides jam planè de quibus hic loquatur, de Sacerdotibus, de Laïcis privatis, non de Magiſtratibus: vides quàm infirmâ tamen & præpoſterâ ratione uſus, diſſenſioni inter Laïcos & Sacerdotes, de legibus etiam civilibus, poſtmodùm futuræ facem prætulit. Sed quoniam primorum Chriſtianorum exemplis urgeri nos maximè, & redargui putas, quòd illi omnibus modis vexati *bellum in Cæſares non moverent*, oſtendam primò non potuiſſe, deinde quoties poterant moviſſe, poſtremò etiamſi, cum poſſent, non moviſſent, non eſſe tamen cæteroqui dignos quorum ex vita & moribus, tantis in rebus, exempla ſumamus. Primùm ignorare hoc nemo poteſt, ex quo Romana reſpublica nulla fuit, omnes imperii vires rerumque ſummam ad unum Cæſarem rediiſſe; omnes legiones ſub uno Cæſare ſtipendia meruiſſe: adeò ut Senatus ad unum omnis, totus ordo Equeſter, plebs univerſa, ſi novis rebus ſtuduiſſet, poterant ſe quidem internecioni

objecisse, ad libertatem tamen recuperandam nihil prorsus effecissent; nam imperatorem si forte sustulissent, imperium tamen mansisset. Iam verò Christiani, innumeri licet, at sparsi, inermes, plebeji & plerunque infimi, quid potuerunt? quantam eorum multitudinem una legio in officio facile continuisset? Quod magni sæpè duces cum interitu suo & veteranorum exercituum delectione incassùm tentarunt, isti è plebecula ferè homuli posse se ad exitum perducere sperarent? cum annis à Christo nato prope trecentis, ante Constantinum plus minus viginti, imperante Diocletiano, sola Thebæa legio Christiana esset; eoque ipso nomine à reliquo exercitu in Gallia ad Octodurum oppidum cæsa est. *Cum Cassio, cum Albino, cum Nigro* non conjurarunt: idne illis gratiæ vult apponi Tertullianus, quod sanguinem pro infidelibus non profuderunt? Constat igitur Christianos ab imperatorum imperio liberare se non potuisse: cum aliis conjurare non Christianis nequaquam sibi expedivisse, quamdiu imperatores Ethnici regnabant. Bellum autem tyrannis postea intulisse Christianos aut armis se defendisse, aut tyrannorum facta nefaria sæpè ultos esse nunc ostendam. Primus omnium Constantinus jam Christianus consortem imperii Licinium Orientalibus Christianis gravem bello sustulit;

quo

quo facto illud ſimul declaravit, poſſe à magiſtratu in magiſtratum animadverti; cùm is Licinium pari jure ſecum regnantem ſubditorum ejus causâ ſupplicio affecerit, nec Deo ſoli pœnam reliquerit: poterat enim Licinius Conſtantinum, ſi Conſtantinus populum ſibi attributum iis modis oppreſſiſſet, eodem ſupplicio affeciſſe. Poſtquam igitur à Deo ad homines redacta res eſt, quod Licinio Conſtantinus erat, cur non idem Carolo Senatus? Conſtantinum enim milites, Senatum jura conſtituerunt regibus parem, imo ſuperiorem. Conſtantio imperatori Arriano Byzantini, quoad poterant, armis reſtiterunt; miſſum cum militibus Hermogenem, ad pellendum eccleſiâ Paulum orthodoxum epiſcopum, facto impetu repulerunt, & incenſis ædibus, quo ſe receperat, ſemiuſtum & laniatum interfecerunt. Conſtans fratri Conſtantio bellum minatur, ni Paulo & Athanaſio epiſcopis ſedes ſuas reſtituat; videſne ut iſtos ſanctiſſimos patres, de epiſcopatu cùm agitur, bellum fraternum in regem ſuum concitare non puduit? Haud multò pòſt Chriſtiani milites, qui tunc temporis quos volebant imperatores creabant, Conſtantem Conſtantini filium diſſolutè & ſuperbè regnantem interfecerunt, tranſlato ad Magnentium imperio. Quid? qui Iulianum nondum apo-

ſtatam, ſed pium & ſtrenuum, invito Conſtantio imperatore ſuo imperatorem ſalutarunt, annon ex illis Chriſtianis fuerunt, quos tu exemplo nobis proponis? Quod factum Conſtantius cum ſuis literis ad populum recitatis acriter prohiberet, clamarunt omnes, feciſſe ſe ut Provincialis, & miles, & reipublicæ authoritas decreverat. Iidem bellum Conſtantio indixerunt, & quantum in ſe erat, imperio ac vita ſpoliarunt. Quid Antiocheni, homines apprimè Chriſtiani? orarunt credo pro Iuliano jam Apoſtata, quem palàm adire, & convitiis proſcindere ſolebant, cujus barbam illudentes promiſſam, funes ex ea conficere jubebant. Cujus morte auditâ ſupplicationes, epulas, & lætitiam publicè indixerunt, ejus pro vita & incolumitate preces fudiſſe cenſes? Quid? quòd eundem etiam à Chriſtiano commilitone interfectum eſſe ferunt. Sozomenus certè ſcriptor eccleſiaſticus non negat; imò, ſiquis ita feciſſet, laudat, *οὐ γὰρ ἀπεικός τινα τῶν τότε στρατευομένων*, &c. *Non eſt mirum*, inquit, *aliquem ex militibus hoc ſecum cogitaſſe; non Græcos ſolùm, ſed omnes homines ad hanc uſque ætatem tyrannicidas laudare ſolitos eſſe, qui pro omnium libertate mortem oppetere non dubitant; nec temerè quis hunc militem reprehendat, Dei & religionis cauſâ tam ſtrenuum.* Hæc Sozomenus ejuſdem ætatis

tis ſcriptor, vir bonus & ſanctus; ex quo quid reliqui ea tempeſtate viri boni hac de re ſenſerint, facilè perſpicimus. Ipſe Ambroſius ab imperatore Valentiniano minore juſſus urbe Mediolano excedere, parere noluit, ſed circumſeptus armato populo ſe atque baſilicam ſuam contra regios præfectos armis defendit; & ſummæ poteſtati reſiſtere, contra quam docuit ipſe, eſt auſus. Conſtantinopoli haud ſemel propter exilium Chryſoſtomi contra Arcadium imperatorem ſeditio maxima commota eſt. In tyrannos igitur quid antiqui Chriſtiani fecerint, non milites ſolùm, ſed populus, ſed ipſi patres, vel reſiſtendo, vel gerendo bellum, vel concitando, uſque ad Auguſtini tempora, quoniam tibi ulteriùs progredi non libet, breviter expoſui. Valentinianum enim Placidiæ filium interfectum à Maximo patricio, ob ſtuprum uxori ejus illatum, taceo: Avitum etiam imperatorem dimiſſis militibus ſuis luxuriâ diffluentem à Senatu Romano confeſtim exutum imperio non memoro: quia annos aliquot poſt Auguſtini obitum iſta acciderunt. Verùm dono tibi hoc omne, tu nihil horum expoſuiſſe me finge, paruerint per omnia ſuis regibus veteres chriſtiani, quicquam contra tyrannos ne fecerint, aut feciſſe voluerint, non eſſe tamen eos quorum authoritate niti debeamus, aut à quibus exempla petere ſalutari-

ter possimus, quod superest, nunc docebo. Iam diu ante Constantinum populus christianus multum de primæva illa sanctimonia & sinceritate cùm doctrinæ tum morum deperdiderat. Postquam immensis opibus ditata ab eo ecclesia, honores, dominatum, & potentiam civilem adamare cœpit, statim omnia in præceps ruere. Primò luxus & segnities, errorum deinde omnium & vitiorum caterva, veluti solutis aliunde carceribus, in ecclesiam immigravit; hinc invidentia, odium, discordia passim redundabat; tandem haud mitius inter se charissimo religionis vinculo fratres quàm hostes acerrimi dissidebant; nullus pudor, nulla officii ratio restabat; milites, & copiarum præfecti, quoties ipsis visum erat, nunc imperatores novos creabant, nunc bonos pariter ac malos necabant. Quid Vetranniones & Maximos, quid Eugenios à militibus ad imperium subitò evectos, quid Gratianum optimum principem, quid Valentinianum minorem non pessimum, occisos ab iis commemorem? Militum hæc quidem facinora & castrensium, sed tamen christianorum illius ætatis, quam tu maximè euangelicam & imitandam esse ais. Iam ergò de ecclesiasticis pauca accipe: Pastores & Episcopi, & nonnunquam illi, quos admiramur, patres, sui quisque gregis ductores, de episcopatu non

secus

ſecus quàm de tyrannide certabant: nunc per urbem, nunc in ipſa eccleſia, ad ipſum altare Sacerdotes, & Laïci promiſcuè digladiabantur; cædes faciebant, ſtrages utrinque magnas nonnunquam ediderunt. Damaſi & Vrſicini, qui cum Ambroſio floruerunt, potes meminiſſe. Longum eſſet Byzantinos, Antiochenos, & Alexandrinos illos tumultus, ſub Cyrillo præſertim, quem tu laudas obedientiæ prædicatorem, duce ac patre; occiſo pænè à monachis in illo urbico prælio, Oreſte Theodoſii præfecto: Iam tua quis vel impudentia vel ſupinitate non obſtupeſcat? *Vſque ad Auguſtinum*, inquis, *& infra ejus ætatem, nulla cujuſquam privati aut præfecti, aut plurium conjuratorum extat in hiſtoriis mentio, qui regem ſuum necaverint, aut contra eum armis pugnarint*: nominavi ego ex hiſtoriis notiſsimis & privatos, & proceres, qui non malos tantùm, ſed vel optimos reges ſuâ manu trucidaverint; totos chriſtianorum exercitus, multos cum iis epiſcopos; qui contra ſuos imperatores pugnaverint. Adfers patres, obedientiam erga regem, multis verbis aut ſuadentes aut oſtentantes; adfero ego partim eoſdem, partim alios patres haud paucioribus factis obedientiam, etiam licitis in rebus detrectantes, armis ſe contra imperatorem defendentes, alios præſidibus ejus vim & vulnera in-

inferentes, alios, episcopatus competitores, civilibus præliis inter se dimicantes; scilicet de Episcopatu christianos cum christianis, cives cum civibus configere fas erat, de libertate, de liberis & conjugibus, de vita, cum tyranno, nefas. Quem non pœniteat hujusmodi patrum? Augustinum inducis *de potestate domini in servos, & regis in subditos* idem pronuntiantem; respondeo, ista si dicat Augustinus, ea dicere quæ neque Christus neque ejus Apostoli unquam dixerunt; cum eorum tamen sola authoritate rem alioqui apertissimè falsam commendare videatur. Quæ supersunt hujus capitis tres vel quatuor paginæ, aut mera esse mendacia, aut oscitationes identidem repetitas, ex iis quæ à nobis responsa jam sunt, per se quisque deprehendet. Nam ad Papam quod attinet, in quem multa gratis peroras, facilè te patior ad ravim usque declamitare. Quod tamen ad captandos rerum imperitos tam prolixè adstruis, *regibus sive justis sive tyrannis subjectum fuisse omnem christianum, donec potestas Papæ regali major agnosci cœpta est, & subjectos sacramento fidelitatis liberavit*, id esse falsissimum plurimis exemplis *& usque ad Augustinum, & infra ejus ætatem* prolatis demonstravimus. Sed neque illud quod postremò dicis *Zachariam pontificem Gallos juramento fidelitatis absolvisse*, multò

tò verius esse videtur. Negat Franciscus Hotomanus, & Gallus, & jurisconsultus, & vir doctissimus in Francogallia sua *cap.* 13. abdicatum authoritate Papæ Chilpericum, aut regnum Pipino delatum; sed in magno gentis concilio pro sua pristina authoritate transactum fuisse id omne negotium, ex annalibus Francorum vetustissimis probat. Solvi deinde illo sacramento Gallos omnino opus fuisse, negant ipsa Gallorum monumenta, negat ipse Papa Zacharias. Monumentis enim Francorum traditur, teste non solùm Hotomano, sed Girardo historiarum illius gentis notissimo scriptore, veteres Francos ut eligendi, sic abdicandi, si videretur, suos reges jus sibi omne antiquitùs reservasse; neque aliud sacramentum regibus, quos creabant, dicere consuevisse, quàm se illis hoc pacto fidem & officium præstituros, si vicissim illi quod eodem tempore jurati etiam spondent, præstiterint. Si ergò Reges rempublicam sibi commissam malè gerendo, fidem jusjurandi fregerint priores, nil opus est Papâ, ipsi sua perfidia populum sacramento solverunt. Papa denique Zacharias, quam tu authoritatem sibi ais arrogasse, eam in epistola illa ad Francos ab te citata ipse sibi derogavit, populo attribuit. *Nam si princeps populo, cujus beneficio regnum possidet, obnoxius est, si plebs regem constituit, & destituere*

tuere potest, quæ ipsius verba sunt Papæ, verisimile non est voluisse Francos de antiquo jure suo, ullo postmodùm jurejurando, præjudicium facere; aut unquam ita sese obstrinxisse, quin semper sibi liceret quod majoribus licuit, reges bonos quidem colere, malos amovere; nec eam præstare fidem tyrannis, quam bonis regibus sese dare arbitrati sunt. Tali obstrictum juramento populum, vel tyrannus ex rege factus, vel ignavia corruptus, suo ipse perjurio solvit, solvit ipsa justitia, solvit naturæ lex ipsa: unde Pontifex quod solveret, etiam ipsius Pontificis judicio nihil prorsus erat.

CAP. V.

QVanquam in ea sum opinione, Salmasi, semperque fui, legem Dei cum lege naturæ optimè consentire, adeoque, si satis ostendi quid divina lege sit de regibus statutum, quid à populo Dei factum & Iudaïco & Christiano, ostendisse me eodem tempore eâdemque operâ quid legi naturali maximè consentaneum sit; tamen quia *confutari nos lege naturæ validissimè nunc posse* arbitraris, quod supervacuum esse modò existimabam, id nunc ultrò necessarium fatebor; ut contra te hoc capite planum faciam, nihil congruentius

tius naturæ etiam legibus esse, quàm tyrannos plecti. Id nisi evincam, non recuso quin Dei quoque legibus puniri non posse, è vestigio tibi concedam. Non est consilium de natura jam, deque origine civilis vitæ longam orationem contexere; istud enim argumentum viri disertissimi cùm Græci tum Latini copiosè pertractarunt; ipse & brevitati, quantùm licet, studeo, & huic rei do operam, ut non tam ego, qui labori huic parsissem libens, sed tute te redarguas, teque subvertas. Ab eo igitur quod ipse ponis, incipiam, & disputationis hujus futuræ fundamenta jaciam. *Lex*, inquis, *natura est ratio omnium hominum mentibus insita, bonum respiciens universorum populorum, quatenus homines inter se societate gaudent. Bonum illud commune non potest procurare, nisi etiam, ut sunt quos regi necesse est, disponat quoque qui regere debeant.* Ne scilicet ut quisque fortior est, debiliorem opprimat; atque ita quos mutua salus ac defensio unum in locum congregaverat, vis atque injuria distrahat, & ad vitam agrestem redire cogat. Estne hoc quod volebas, etsi verbosius? *Ex ipsorum* itaque *numero qui in unum convenere, deligi* ais *oportuisse quosdam sapientia aut fortitudine cæteris præstantes, qui vel vi vel persuadendo malè morigeros in officio continerent, sæpè unum id præstare potuisse, cujus excellens*

cellens sit Virtus & prudentia; interdum plures, qui mutuis consiliis id faciant. Caterùm cum unus omnia providere & administrare non possit, necesse est ut consilia cum pluribus participet, & in societatem regiminis alios admittat. Ita sive ad unum revocetur imperium, sive ad universum redeat populum, quia nec omnes simul rempub. gubernare possunt, nec unus omnia, ideo reverà penès plures semper regimen consistit. Et infra. *Ipsa autem regendi ratio sive per plures, sive per pauciores, sive per unum dispensetur, aquè naturalis est, cum ex natura ejusdem principiis descendat, qua non patitur ita unius singularitatem gubernare, ut non alios socios imperandi habeat.* Hæc cum ex Aristotelis tertio Politicorum decerpsisse potueram, malui abs te decerpta transcribere, quæ tu Aristoteli, ut ignem Iovi Prometheus, ad eversionem monarcharum, & perniciem ipsius tuam surripuisti. Iam enim prolatam à temetipso naturæ legem excute quantum voles; nullum juri regio, prout tu jus illud explicas, in natura locum, nullum ejus vestigium prorsus invenies. *Lex*, inquis, *natura cum disponeret qui regere alios deberent, universorum populorum bonum respexit.* Non igitur unius, non monarchæ. Est itaque rex propter populum: populus ergò rege potior & superior; superior cum sit & potior populus,

pulus, nullum jus regis exiſtere poteſt, quo populum is affligat, aut in ſervitute habeat, inferior ſuperiorem. Ius malè faciendi cum ſit regi nullum, manet jus populi naturâ ſupremum; ut quo jure homines conſilia & vires mutuæ defenſionis gratiâ, ante reges creatos, primò conſociavere, quo jure ad communem omnium ſalutem, pacem, libertatem conſervandam unum vel plures cæteris præfecerunt, eodem jure quos propter virtutem & prudentiam cæteris præpoſuerant, poſſent eoſdem aut quoſcunque alios rempub. malè gerentes, propter ignaviam, ſtultitiam, improbitatem, perfidiam vel coërcere vel abdicare: cum natura non unius vel paucorum imperium, ſed univerſorum ſalutem reſpexerit ſemper & reſpiciat. Iam verò populus quoſnam delegit? *ſapientiâ*, inquis, *aut fortitudine cæteris præſtantes*, nempe qui naturâ maximè regno idonei viſi ſunt, *cujus excellens virtus, & prudentia præſtare id muneris potuit*. Ius igitur ſucceſsionis naturâ nullum, nullus naturâ rex, niſi qui ſapientiâ & fortitudine cæteris omnibus præcellit: Cæteri vel vi, vel factione contra naturam reges ſunt, cum ſervi potiùs eſſe deberent. Dat enim natura ſapientiſsimo cuique in minùs ſapientes imperium, non viro malo in bonos, non ſtolido in ſapientes: his igitur imperium qui abrogant, omnino convenienter

nienter naturæ faciunt. Cui fini ſapientiſsimum quemque natura conſtituat regem ex temetipſo audi; ut vel naturæ vel legibus *malè morigeros in officio contineat.* Continere autem in officio poteſtne is alios, officium qui negligit, aut neſcit, aut pervertit ipſe ſuum? Cedò jam quodvis naturæ præceptum quo jubeamur inſtituta naturæ ſapientiſsima in rebuſpublicis & civilibus non obſervare, non curare, pro nihilo habere. Cùm ipſa in rebus naturalibus & inanimatis ne ſuo fine fruſtretur, ſæpiſsimè res magnas atque miras efficere ſoleat. Oſtende ullam vel naturæ vel naturalis juſtitiæ regulam, quâ oporteat reos minores puniri; reges & malorum omnium principes impunitos eſſe, imò inter maxima flagitia coli, adorari, & Deo proximos haberi. Concedis *ipſam regendi rationem, ſive per plures, ſive per pauciores, ſive per unum diſpenſetur, æquè naturalem eſſe.* Non eſt ergò rex vel optimatibus vel populi magiſtratibus naturâ ſanctior, quos cum puniri poſſe ac debere, ſi peccant, ſupra ſis largitus, idem de regibus, eidem fini ac bono conſtitutis fateare neceſſe eſt. *Non* enim *patitur natura*, inquis, *ita unius ſingularitatem gubernare, ut non alios ſocios imperandi habeat.* Minimè ergò patitur monarcham, minimè unum ita imperare, ut cæteros omnes ſui unius imperii ſervos habeat.

So-

Socios autem imperandi qui tribuis regi, *penes quos semper regimen consistat*, das eidem collegas & æquales; addis qui punire, addis qui abdicare posint. Ita, uti semper facis, dum potestatem regiam, non jam exauges, sed tantummodo natura constituis, aboles: adeò ut nihil putem inauspicatius accidere regibus potuisse, quàm te defensorem. O infelicem ac miserum, quæ te mentis caligo in hanc impulit fraudem, ut latentem antehac diu, & quasi personatam improbitatem atque inscitiam tuam nunc tanto conatu insciens nudares ipse, & omnibus patefaceres, tuoque met opprobrio operam ipse tuam locares, tuo ipse ludibrio tam gnaviter inservires. Quæ te ira numinis quasve pœnas luentem, in lucem & ora hominum evocavit, ut tanto apparatu causam teterrimam impudentisime simul & stolidisime defenderes, atque ita defendendo invitus, perque inscitiam proderes? Quis te pejus perditum vellet, quis miseriorem, cui jam sola imprudentia, sola væcordia saluti esse potest ne sis miserrimus, si tyrannos quorum causam suscepisti, imperita ac stulta defensione tanto magis invisos ac detestabiles omnibus, contra quam sperabas, reddideris, quanto iis majorem malefaciendi & impunè dominandi licentiam de industria attribueris; eoque plures eorundem hostes inconsultò excitave-

ris. Sed redeo ad tua tecum dissidia. Cum tantùm in te scelus admiseris, ut tyrannidem naturâ fundare studeas, præ cæteris gubernandi rationibus monarchiam primò laudandam tibi esse vidisti; id, uti soles, incœptare sine repugnantia nequis. Cum enim modò dixeras, *ipsam regendi rationem sive per plures sive per pauciores sive per unum æque naturalem esse*, statim *eam quæ per unum exercetur ex his tribus magis naturalem esse* ais, imò qui etiam recens dixeras, *non patitur natura unius singularitatem gubernantis*. Iam tyrannorum necem objice cui voles, qui & monarchas omnes, & monarchiam ipsam tuâ fatuitate jugulasti. Verùm quæ sit melior administrandi rempub. ratio, per unum an per plures, non est nunc disserendi locus. Et monarchiam quidem multi celebres viri laudarunt, si tamen is qui solus regnat, vir omnium optimus, & regno dignissimus sit; id nisi contingat, nihil monarchia proclivius in eam tyrannidem, quæ pessima est, labitur. Iam quòd ad unius *exemplar Dei expressam esse* dicis, quis potentiam divinæ similem in terris obtinere dignus est, nisi qui cæterorum omnium longè præstantissimus, etiam bonitate ac sapientia est Deo simillimus; is autem solus, meâ quidem sententiâ, expectatus ille Dei filius est. Quod regnum in familiam rursus contrudis, ut patrifamilias

re-

regem aſsimiles, pater certè ſuæ familiæ regnum meretur, quam omnem vel generavit, vel alit: in rege nihil eſt hujuſmodi, ſed planè contra ſunt omnia. Animalia deinde nobis gregalia, imprimis *aves*, & in iis *apes*, ſiquidem te Phyſiologo aves iſtæ ſunt, imitandas proponis. *Apes regem habent.* Tridentinæ ſcilicet, annon meminiſti? cæterarum te teſte *reſpub. eſt.* Verùm tu deſine de apibus fatuari, Muſarum ſunt, oderunt te ſcarabæum, & ut vides: redarguunt. *Coturnices ſub Ortygometra.* Iſtos onocrotalis tuis tende laqueos; nos tam ſtolido aucupio non capimur. Atqui jam tua res agitur, non noſtra, *Gallus gallinaceus*, inquis, *tam maribus quàm fœminis imperitat.* Qui pote hoc fieri? Cum tu ipſe Gallus, &, ut ferunt, vel nimiùm gallinaceus, non tuæ gallinæ, ſed illa tibi imperitet, & in te regnum exerceat: ſi gallinaceus ergò plurium fœminarum rex eſt, tu gallinæ mancipium tuæ, non gallinaceum te, ſed ſtercorarium quendam eſſe Gallum oportet. Pro libris certè nemo te majora edit ſterquilinia, & gallicinio tuo ſtercoreo omnes obtundis; hoc unicum galli gallinacei habes. Iam ego multa hordei grana daturum me tibi promitto, ſi totum hoc vertendo ſterquilinium tuum, vel unam mihi gemmam oſtenderis. Sed quid ego tibi hordeum? quī

non hordeum, ut Æsopicus ille, simplex & frugi gallus, sed aurum, ut Plautinus ille nequam, scalpturiendo quæsisti; quamvis exitu adhuc dispari; tu enim centum Iacobæos aureos inde reperisti, cum Euclionis fuste potius, quo misellus ille Plautinus, obtruncari dignior sis. Sed pergendum est. *Eadem utilitatis & incolumitatis omnium ratio naturalis postulat, ut qui semel ad gubernandum constitutus est, conservetur.* Quis negat, quatenus ejus conservatio cum incolumitate omnium consistit? ad perniciem autem omnium conservari unum, quis non videt alienissimum à natura esse? At *malum etiam regem conservari*, *imò pessimum* omnino vis, *eo quod non tantum mali civitati procurat malè gubernando*, *quantum creatur cladium ex seditionibus quæ ad eum tollendum suscitantur.* Quid hoc ad jus regum naturale? An si natura me monet, ut latronibus diripiendum me permittam, ut captum me totis facultatibus redimam potiùs, quam ut dimicare de vita cogar, latronum tu inde jus naturale constitues? suadet natura populo, ut tyrannorum violentiæ nonnunquam cedat, cedat temporibus; tu istâ populi necessitate ac patientiâ jus etiam naturale tyrannorum fundabis? Quod illa jus populo sui conservandi causa dedit, tu illum tyranno perdendi populi causâ jus idem de-

dedisse affirmabis? Docet natura ex duobus malis, eligendum esse minus; & quandiu necesse est, tolerandum; an tu hinc tyranno, utpote minori fortasse interdum malo, jus impunè malefaciendi exoriri naturale statues? Recordare saltem ea quæ jampridem ipse de Episcopis contra Lojolitam scripsisti, à me supra tertio capite recitata, his planè contraria; Illic *seditiones, dissentiones, discordias optimatium & populi, longe levius esse malum affirmas, quàm sub uno monarcha tyranno certam miseriam ac perniciem.* Et vera tu quidem affirmabas; nondum enim insaniebas, nondum Carolinis Iacobæis delinitus & deauratus in morbum regium incideras. Dicerem fortasse, nisi is esses qui es, pudeat te tandem prævaricationis tuæ turpissimæ; tibi verò dirumpi facilius est quàm erubescere, qui ut rem faceres, pudorem jam diu amisisti. Annon ipse memineras Romanos florentissimam & gloriosissimam Rempub. post exactos reges habuisse? potuit fieri ut Batavorum obliviscerere? quorum respub. Hispaniarum rege pulso post bella diutina, feliciter tamen gesta, libertatem fortiter & gloriose consequuta est, teque grammaticastrum Equitem stipendio alit suo, non ut juventus Batavica te prævaricatore & sophistâ tam nihil sapere discat, ut ad servitutem Hispanicam redire mallet,

 quam

quam paternæ libertatis ac gloriæ hæres esse; istam doctrinæ pestem ad Riphæos ultimos, & glacialem oceanum, quo te in malam rem abire par est, tecum auferas licebit: Exemplo denique sunt Angli, qui Carolum tyrannum bello captum, & insanabilem obtruncarunt. At *insulam beatam sub regibus, & luxu affluentem discordiis deformarunt*. Imò luxu penè perditam quo tolerantior servitutis esset, extinctis deinde legibus, & mancipata religione, servientem liberarunt. En autem Epicteti cum Simplicio editorem, stoïcum gravissimum, cui *luxu affluens insula* beata esse videtur! Ex porticu Zenonis nunquam tale sat scio, documentum prodiit. Quid refert? an te doctore quicquid libet regibus licebit, tibi ipsi non licebit Lupi domino ex Lupanari tuo, tanquam ex novo quodam lyceo quamcunque libet emittere philosophiam? sed resume nunc quam suscepisti personam. *Nunquam sub ullo rege tantum cruoris haustum est, tot familiæ desolatæ*; Hoc totum Carolo imputandum est, non Anglis; qui exercitum Hibernicorum priùs in nos paraverat, omnes Hibernos conjurare contra Anglos suo ipse diplomate jusserat; per illos ducena circiter millia Anglorum unà in provincia Vltonia occiderat; de reliquis nihil dico; binos exercitus in exitium Parlamenti Anglicani urbisque

biſque Londini ſollicitaverat: multa alia hoſtiliter fecerat, priuſquam à populo aut magiſtratibus tuendæ Reipub. causâ vel unus miles conſcriptus eſſet. Quæ doctrina, quæ lex, quæ unquam religio ſic homines inſtituit, ut otio conſulendum, ut pecuniæ, ut ſanguini, ut vitæ potiùs parcendum eſſe ducerent, quàm hoſti obviam eundum? nam externo an inteſtino, quid intereſt? cum interitus reipub. ſive ab hoc, ſive ab illo funeſtus æquè, & acerbus impendeat. Vidit totus Iſraël non poſſe ſe ſine multo ſanguine Levitæ uxorem ſtupro enectam ulciſci; an igitur quieſcendum ſibi eſſe duxit, an bello civili quamvis truculentiſsimo ſuperſedendum, an unam igitur mulierculam mori inultam eſt paſſus? Certè ſi natura nos docet quamvis peſsimi regis dominatum potiùs pati, quàm in recuperanda libertate, plurimorum civium ſalutem in diſcrimen adducere, doceret eadem non regem ſolùm perferre, quem tamen ſolum perferendum eſſe contendis, ſed optimatium, ſed paucorum quoque potentiam; latronum etiam nonnunquam & ſervorum rebellantium multitudinem. Non Fulvius aut Rupilius bellum ſervile poſt cæſos exercitus prætorios, non Craſſus in Spartacum poſt deleta conſularium caſtra, non Pompejus ad piraticum bellum exiiſſet. Romani vel ſervis, vel piratis, ne tot ci-

vium sanguis effunderetur, hortante scilicet naturâ, succubuissent. *Hunc* itaque *sensum*, aut hujusmodi ullum *gentibus impressisse naturam*, nusquam ostendis: & tamen non desinis malè ominari, & vindictam divinam, quam in te augurem tuique similes avertat Deus, nobis denuntiare; qui nomine tantum regem, re hostem acerbissimum debito supplicio ulti sumus; & innumerabilem bonorum civium cædem authoris pœnâ expiavimus. Nunc magis naturalem esse monarchiam ex eo probari ais, quod *plures nationes & nunc & olim regium statum receperint, quam optimatem & popularem.* Respondeo primùm neque Deo neque naturâ suadente id factum esse; Deus nisi invitus, populum suum sub regio imperio esse noluit; naturà quid suadeat & recta ratio, non ex pluribus, sed ex prudentissimis nationibus optimè perspicitur. Græci, Romani, Itali, Carthaginienses, multique alii suopte ingenio vel optimatium vel populi imperium regio prætulerunt; atque hæ quidem nationes cæterarum omnium instar sunt. Hinc Sulpitius Severus, *regium nomen cunctis fere liberis gentibus semper invisum* fuisse tradit. Verum ista non jam huc pertinent, nec quæ sequuntur multa, inani futilitate à te sæpius repetita: ad illud festino, ut quod rationibus firmavi, id exemplis nunc ostendam, esse vel maximè

se-

ſecundùm naturam, tyrannos quoquo modo puniri; id omnes gentes, magiſtra ipſa natura, ſæpiùs feciſſe; ex quo impudentia tua prædicanda, & turpiſſima mentiendi licentia omnibus innoteſcere dehinc poterit. Primos omnium inducis Ægyptios; & certè quis te per omnia Ægyptizare non videat? *Apud hos* inquis *nuſquam mentio extat ullius regis à populo per ſeditiones occiſi, nullum bellum illatum*; *aut quicquam factum à populo quo è ſolio dejiceretur*, Quid ergo Oſiris rex Ægyptiorum fortaſſe primus? annon à fratre Typhone, & viginti quinque aliis conjuratis interemptus eſt? quos & magna pars populi ſecuta magnum cum Iſide & Oro, regis conjuge, & filio prælium commiſit? prætereo Seſoſtrin à fratre per inſidias penè oppreſſum; Chemmin etiam & Cephrenem, quibus populus meritò infenſus, quos vivos non poterat, mortuos ſe diſcerpturum minatus eſt. Qui reges optimos obtruncare ſunt auſi, eóſne putas naturæ lumine, aut religione aliquâ retentos, à peſſimis regibus manus abſtinuiſſe? qui reges mortuos, & tum demùm innocuos, ſepulcro eruituros ſe minitabantur, ubi etiam pauperculi cujuſque corpus inviolatum eſſe ſolet, vivóſne illi & nocentiſſimos propter naturæ legem punire, ſi modò viribus valerent, vererentur? Affirmares hæc, ſcio, quamlibet

abſurda; at enim ego ne affirmare audeas elinguem te reddam. Scito igitur multis antè Cephrenem ſeculis regnaſſe apud Ægyptios Ammoſin, & tyrannum, ut qui maximè, fuiſſe: eum Ægyptii æquo animo pertulerunt. Lætaris; hoc enim eſt quod vis. At reliqua audi vir optime & veraciſsime, Diodori enim verba ſunt quæ recito, *μέχει μὲν τινος ἐκαρτέρουν οὐ δυνάμενοι*, &c. tolerabant aliquandiu oppreſsi, quia reſiſtere potentioribus nullo modo poterant. Quamprimùm verò Actiſanes Æthiopum rex bellum gerere cum eo cœpit, nacti occaſionem plerique defecerunt, eoque facilè ſubacto, Ægyptus regno Æthiopum acceſsit. Vides hîc Ægyptios, quamprimùm poterant, arma contra tyrannum tuliſſe, copias cum externo rege conjunxiſſe, ut regem ſuum euſque poſteros regno privarent, bonum & moderatum regem, qualis erat Actiſanes, maluiſſe externum, quàm tyrannum domeſticum. Iidem Ægyptii conſenſu omnium maximo Aprien tyrannum ſuum, conductitiis copiis præſidentem, duce Amaſi prælio victum ſtrangularunt; Amaſi viro nobili regnum dederunt. Hoc etiam adverte; Amaſis captum regem ad tempus in ipſa regia honeſtè aſſervabat: incuſante demùm populo, injuſtè eum facere qui ſuum & ipſorum hoſtem aleret, tradidit populo regem; qui eum prædicto ſup-

supplicio affecit. Hæc Herodotus & Diodorus. Quid amplius tibi quæris? ecquem tyrannum censes non maluisse vitam securi quàm laqueo finire? Postea sub Persarum imperium *redacti* Ægyptii *fideles*, inquis, *exstitere*; Quod falsissimum est; in fide enim Persarum nunquam permansere; sed quarto pòst anno quàm subacti à Cambyse fuerant, rebellarunt. Domiti deinde à Xerxe, haud multò pòst ab ejus filio Artaxerxe defecerunt, regem Inarum quendam sibi adsciverunt. Quo occiso iterum fidem mutant, & constituto rege Tacho Artaxerxi Mnemoni bellum indicunt. Sed neque suo regi fideliores, ablatum patre regnum filio Nectanebo tradunt: donec tandem ab Artaxerxe Ocho in ditionem Persarum rediguntur. Sub Macedonum etiam imperio, quantum in se erat, tyrannos coërcendos esse factis indicarunt; statuas & imagines Ptolemæi Physconis dejecerunt, ipsum mercenario exercitu præpollentem interficere nequiverunt. Alexander ejus filius ob cædem matris concursu populi in exilium agitur: filium item ejus Alexandrum insolentiùs dominantem Alexandrinus populus vi abreptum ex regia in gymnasio publico interfecit: Ptolemæum denique Auleten ob multa flagitia regno expulit. Hæc tam nota cùm non possit nescire vir doctus, non debuerit qui hæc docere

profiteatur, qui fidem tantis in rebus haberi sibi postulet, quis non pudendum & indignissimum esse dicat, hunc, vel tam rudem & indoctum tanta cum infamia bonarum literarum pro doctissimo circumferre se tumidum, & stipendia regum & civitatum ambire, vel tam improbum & mendacem, non insigni aliquâ ignominiâ notatum, ex omnium communitate & consortio tum doctorum tum bonorum exterminari. Postquam Ægyptum lustravimus, ad Æthiopes jam proximos visamus. Regem à Deo electum, ut credunt, quasi Deum quendam adorant: quoties tamen eum Sacerdotes damnant, ipse mortem sibi consciscit. Sic enim, Diodoro teste, omnes alios maleficos puniunt; non ipsi morte afficiunt, sed ipsos reos lictore misso mori jubent. Ad Assyrios deinde & Medos & Persas regum observantissimos accedis: *jus illic regium summa cum licentia quidlibet faciendi conjunctum fuisse* contra omnium Historicorum fidem affirmas. Narrat imprimis Daniel ut regem Nebuchadnezzarem plus nimio superbientem homines à se depulerint, & ad bestias ablegaverint. Ius eorum non regium, sed Medorum & Persarum id est populi jus appellatur; quod cùm irrevocabile esset, reges etiam obligavit. Darius itaque Medus eripere manibus satraparum Danielem, quanquam

quam id maximè agebat, non potuit. *Populi,* inquis, *nefas esse tum credebant regem repudiare quòd illo jure abuteretur.* Inter ipsa tamen hæc verba adeò miserè obtorpes, ut dum istorum populorum obedientiam & modestiam laudas, ereptum Sardanapalo regnum ab Arbace tuâ sponte commemores. Eripuit autem is non solus, sed partim à Sacerdotibus juris peritissimis, partim à populo adjutus, atque hoc præsertim nomine eripuit, quòd is jure regio, non ad crudelitatem, sed ad luxuriam tantummodò & mollitiem abuteretur. Percurre Herodotum, Ctesiam, Diodorum, intelliges omninò contrà esse quàm dicis, *à Subditis ut plurimùm ea regna destructa fuisse, non ab externis*: Assyrios reges à Medis, Medos à Persis, utriusque tum *Subditis*, sublatos fuisse. *Cyrum* ipse *rebellasse*, & *arreptas tyrannides in diversis imperii locis fateris.* Hoccine est jus regium apud Medos & Persas, & observantiam eorum in reges, quod instituisti, asserere? Quæ te Anticyra tam delirum sanare potest? *Persarum reges quali jure regnarint ex Herodoto,* inquis, *liquet. Cambyses,* cùm sororem in matrimonio habere cuperet, judices regios consulit, delectos *ex populo viros,* legum interpretes, ad quos omnia referri solebant. Quid illi? negant se invenire legem quæ jubeat fratrem secum in matrimo-

nium ſororem jungere; aliam tamen inveniſſe, quâ liceat Perſarum regi facere quæ libeat. Primùm ſi rex omnia pro ſuo jure poterat, quid alio legum interprete quàm ipſo rege opus erat? ſupervacanei iſti judices ubivis potiùs quàm in regia manſiſſent. Deinde ſi Regi Perſarum quidvis licuit, incredibile eſt id adeò neſciviſſe Cambyſem dominationis cupidiſsimum, ut quid licitum eſſet, judices illos percontaretur. Quid ergo? vel *gratificari* volentes *regi*, ut fateris ipſe, vel à tyranno ſibi metuentes, ut ait Herodotus, facilem quandam ſe reperiſſe legem ſimulant, palpum regi obtrudentes: quod in judicibus & legum peritis hac etiam ætate novum non eſt. At verò *Artabanus Perſa dixit ad Themiſtoclem, nullam legem apud Perſas eſſe meliorem illâ quâ ſancitum fuerat; regem eſſe honorandum & adorandum.* Præclaram tu quidem legem de adoratione regum introducis etiam à patribus antiquis damnatam; præclarum etiam legis commendatorem Artabanum, qui ipſe haud multo poſtea ſua manu Xerxem regem ſuum trucidavit. Probos regum defenſores regicidas nobis adfers: ſuſpicor te regibus inſidias quaſdam moliri. Claudianum citas poëtam, Perſarum obedientiæ teſtem. At ego te ad res eorum geſtas & annales revoco, defectionibus Perſarum, Medorum, Bactrianorum,

Ba-

Babyloniorum, etiam cædibus regum refertissimos. Proximus tibi author est Otanes Persa, ipse etiam Smerdis interfector sui regis, qui cum odio potestatis regiæ, injurias & facinora regum exponat, violationes legum, cædes indemnatorum, stupra, adulteria, hoc tu jus regium vis appellari, & Samuelis iterum calumniandi in mentem tibi venis. De Homero qui reges esse ab Iove cecinit, supra respondi: Philippo regi jus regium interpretanti tam credam quàm Carolo. Ex Diotogenis deinde Pythagoréi fragmento quædam producis, at quali is de rege dicat taces. Accipe igitur quo ille usus est exordio; ad quod referri quæ sequuntur cuncta debent. Βασιλεὺς κ' εἴη ὁ δικαιότατος, &c. *Rex ille fuerit, qui justissimus est, justissimus autem, qui maximè legitimus,* nam sine justitia nullus *rex esse poterit, neque justitia sine lege.* Hæc cum jure tuo regio è regione pugnant. Eadem abs te recitatus Ecphantas philosophatur. δεῖ δὲ καὶ τὸν εἰς αὐτὰν καταστάντα, &c. *oportet qui regnum suscipit purissimum & lucidissimum naturâ esse:* & infra ὁ κατ' ἀρετὰν ἐξάρχων, &c. *ille qui imperat secundùm virtutem, nominatur rex, & est.* Quem tu igitur regem vocas, Pythagoreorum judicio rex non est. Iam tu vicissim Platonem audi in Epistola octava ἀρχὴ γιγνέσθω ὑπεύθυνος βασιλική, &c. *Sit*

regia

regia potestas reddenda rationi obnoxia; leges dominentur & aliis civibus & ipsis etiam regibus si quid præter leges fecerint. Addo Aristotelem Polit. 3. ἐν μὲν τοι ὁμοίοις καὶ ἴσοις οὔτε συμφέρον ἐστὶν, &c. *inter similes & æquales neque utile est neque justum, esse unum omnium dominum, neque ubi leges non sunt, neque ut ipse lex sit, neq; ubi sunt leges; neque bonum bonorum, neq; non bonum non bonorum dominum esse.* Et lib. quinto, *Quem populus non vult, statim is non rex, sed tyrannus est,* c. 10. Hem tibi etiam Xenophontem in Hierone ἀντὶ τοῦ τιμωρεῖν αἱ πόλεις αὐτοῖς, &c. *tantum abest ut tyrannorum necem civitates ulciscantur, ut magnis honoribus afficiant eum, qui tyrannum interfecerit, imagines etiam tyrannicidarum in templis statuunt.* Testem oculatum adjiciam Marcum Tullium pro Milone. *Græci homines deorum honores tribuunt iis viris qui tyrannos necaverunt: quæ ego vidi Athenis, quæ aliis in urbibus Græciæ, quas res divinas talibus institutas viris, quos cantus, quæ carmina? prope ad immortalitatem, & religionem, & memoriam consecrantur.* Polybius denique author gravissimus, Historiarum 6to πότε δὲ ταῖς ἐπιθυμίαις ἑπόμενοι, &c. *cum principes,* inquit, *cupiditatibus obsequi cœperunt; tum de regno facta est tyrannis; & conspiratio in caput dominantium inibatur;*

batur; cujus quidem authores erant non deterrimi civium, ſed generoſiſſimi quique & maximi animi. Longè plura cùm mihi ſuppeterent, hæc pauca delibavi: obruor enim copiâ. A Philoſophis ad Poëtas jam provocas, eò te libentiſſimè ſequimur. *Poteſtatem nullis legibus, nullis judiciis obnoxiam in Græcia reges obtinuiſſe vel unus,* inquis, *Æſchylus poteſt docere; qui in tragœdia, Supplices, Regem Argivorum ἄκριτον πρύτανιν vocat, non judicabilem rectorem.* Verùm tu ſcito, præcipitem enim te & nullius judicii eſſe, quocunque te vertis, eò magis perſpicio, ſcito, inquam, non quid Poëta, ſed quis apud Poëtam, quidque dicat, ſpectandum eſſe: variæ enim perſonæ inducuntur, nunc bonæ, nunc malæ, nunc ſapientes, nunc ſimplices, non ſemper quid Poëtæ videatur, ſed quid cuique maximè conveniat loquentes. Danai filiæ quinquaginta ex Ægypto profugæ ad Argivorum regem ſupplices pervenerant; orant uti ſe contra vim Ægyptiorum claſſe inſequentium defendat; reſpondet rex non poſſe ſe, niſi rem priùs cum populo communicet.

Ἐγὼ δ᾽ ἂν οὐ κραίνοιμ᾽ ὑπόσχεσιν πάρος
Ἀστῶν δὲ πᾶσι τοῖσδε κοινώσας πέρι.

Mulieres peregrinæ & ſupplices incerta populi ſuffragia veritæ, regem denuò blandiùs compellant.

Σύ τοι πόλις, σὺ δὲ τὸ δήμιον,
Πρύτανις ἄκριτος ὤν.
Tu instar urbis es & populi,
Prætor injudicatus.

Rursus rex,

Εἶπον δὲ καὶ πρίν, οὐκ ἄνευ δήμου τάδε
Πράξαιμ' ἂν οὐδέπερ κρατῶν —
Dixi antea, non sine populo hæc faciam,
Ne si possem quidem.

De re itaque tota ad populum refert,

Ἐγὼ δὲ λαοὺς συγκαλῶν ἐγχωρίους
Πείσω τὸ κοινόν.

Populus itaque decernit opem Danai filiabus ferendam; unde illa senis Danai lætantis:

Θαρσεῖτε παῖδες, εὖ τὰ τῶν ἐγχωρίων
Δήμου δέδοκται παντελῆ ψηφίσματα.
Bono estote animo filiæ, benè decreverunt
Indigenarum, in conventu populari, perfectissima suffragia.

Hæc nisi protulissem, quàm temerè statuisset sciolus iste de jure regio apud Græcos ex ore mulierum, & peregrinarum, & supplicum; cùm & ipse rex, & ipsa res gesta longè aliud nos doceat. Idem etiam docet Euripidis Orestes, qui, mortuo patre, Argivorum ipse rex, ob cædem matris à populo in judicium vocatus, ipse causam dixit, & suffragiis populi capite damnatus est. Athenis regiam potestatem legibus obnoxiam fuisse testatur idem Euripides etiam in Supplicibus, ubi hæc Theseus Athenarum Rex —— οὐ γὰρ

οὐ γὰρ ἄρχεται.

Ἑνὸς πρὸς ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,

Δῆμος δ' ἀνάσσει ——

non regitur

Ab uno viro, sed est libera hæc civitas,

Populus autem regnat ——

Sic ejus filius Demophoon Rex item Atheniensium apud eundem poëtam in Heraclidis.

Οὐ γὰρ τυραννίδ' ὥστε βαρβάρων ἔχω,

Ἀλλ' ἢν δίκαια δρῶ, δίκαια πείσομαι.

Non enim iis tyrannicè tanquam barbaris impero,

Sed si facio justa quæ sunt, justa mihi rependuntur.

Non aliud Thebis jus regium antiquitùs fuisse testatur Sophocles in Oedipo tyranno, unde & Tiresias & Creon Oedipo ferociter respondent, ille

οὐ γάρ τι σοὶ ζῶ δοῦλος.

Non servus tibi sum.

Hic,

Κἀμοὶ πόλεως μέτεστι τῆσδ' οὐ σοὶ μόνῳ.

Est & mihi jus in hac civitate non tibi solũ.

Et Æmon Creonti in Antigone.

Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ', ἥτις ἀνδρὸς ἔσθ' ἑνός.

Non est civitas, quæ unius est viri.

Iam verò Lacedæmoniorum reges in judicium sæpe adductos, & interdum morte multatos nemo ignorat. Atque hæc quidem antiquum in Græcia jus regium quale fuerit satis

tis declarant. Ad Romanos veniamus. Tu ad illud imprimis recurris non Salluſtianum, ſed C. Memmii apud Salluſtium, *impune quidvis facere*: cui ſuprà reſponſum eſt. Salluſtius ipſe diſertis verbis author eſt, *Romanos imperium legitimum, nomen imperii regium habuiſſe*; quod cum *ſe in dominationem convertit*, ut nôſti, expulerunt. Sic M. Tullius in Piſonem, ego Conſulem eſſe putem, qui Senatum eſſe in republ. non putavit? & ſine eo conſilio conſulem numerem, ſine quo Romæ ne reges quidem eſſe potuerunt? Audin' regem Romæ ſine Senatu nihil fuiſſe? *At Romulus, ut libitum Romanis imperitaverat, ut ait Tacitus.* Nondum enim fundata legibus, colluvies potiùs convenarum quàm reſpubl. erat: omnes olim mortales ſine legibus vivebant, cum reſpublicæ nondum eſſent. Poſt Romulum autem, authore Livio, etſi regem omnes volebant, libertatis dulcedine nondum expertâ, *Populo tamen ſumma poteſtas permiſſa eſt, ut non plus darent juris quam detinerent*; *jus illud* à Cæſaribus *vi ademptum fuiſſe* idem ait. Servius Tullius dolo primùm quaſi Tarquinii Priſci vicarius regnabat; poſtea verò ad populum ipſe retulit, *vellent juberentne ſe regnare*; tandem ut ait Tacitus, *ſanctor legum fuit queis etiam reges obtemperarent.* Feciſſetne hanc ſibi & poſte-

ris

ris injuriam, si supra leges priùs fuisse jus regium sensisset? Vltimus illorum regum Tarquinius superbus *morem de omnibus Senatum consulendi primus solvit*; ob hæc & alia flagitia populus L. Tarquinio Regi imperium abrogavit; exulemque esse cum conjuge ac liberis jussit. Hæc fere ex Livio & Cicerone; quibus alios juris regii apud Romanos haud tu interpretes attuleris meliores. Ad dictaturam quod attinet, temporaria tantùm fuit, nunquam adhibita nisi difficillimis reipublic. temporibus, & intra sex menses deponenda. Ius autem imperatorum quod vocas, non jus illud, sed vis planè erat; imperium nullo jure præterquàm armis partum. At *Tacitus*, inquis, *qui sub imperio unius floruit*, ita scripsit. *Principi summum rerum arbitrium dii dederunt, subditis obsequii gloria relicta est*. Nec dicis quo loco; tibi conscius nimirum insigniter lectoribus imposuisse; quod mihi quidem statim suboluit, quamvis locum illum non statim reperi. Non enim Taciti hæc verba sunt, scriptoris boni, & tyrannis adversissimi, sed apud Tacitum M. Terentii cujusdam equitis Romani, qui capitis reus, inter alia quæ metu mortis ab eo dicta sunt, sic Tiberium adulatur, annalium sexto. *Tibi summum rerum judicium dii dederunt, nobis obsequii gloria relicta est*. Hanc tu quasi Taciti sententiam

tiam profers; qui ſententias tibi commodas non ex piſtrina ſolùm aut tonſtrina, ſed ex ipſa carnificina oblatas non reſpueres: ita omnia vel oſtentationis cauſâ, vel imbecillitatis conſcientiâ undecunque corradis. Tacitum ipſum ſi legere maluiſſes, quam alicubi decerptum negligentiùs tranſcribere, docuiſſet te is, jus illud imperatorum unde ortum ſit. *Poſt Actiacam victoriam, verſo civitatis ſtatu nihil uſquam priſci aut integri moris; omnes exutâ æqualitate juſſa principis aſpectare*; docuiſſet idem annalium tertiò, unde tuum omne jus regium; *Poſtquam exui æqualitas, & pro modeſtia ac pudore ambitio & vis incedebat, provenere dominationes, multoſque apud populos æternùm manſere.* Idem ex Dione poteras didiciſſe, ſi innata levitas & inconſtantia tua quicquam te altiùs percipere pateretur. Narrat enim is l. 53. abs te citato, ut partim armis, partim dolo & ſimulatione Octaviani Cæſaris effectum ſit, ut imperatores legibus ſoluti eſſent; dum enim pro concione pollicetur ſe principatu abiturum, legibus & imperiis etiam aliorum obtemperaturum, per cauſam belli in provinciis ſuis gerendi, retentis apud ſe ſemper legionibus, dum ſimulatè renuit imperium, ſenſim invaſit. Non eſt hoc legibus ritè ſolutum eſſe, ſed legum vincula, quod gladiator ille Spartacus potuit, vi ſolvere; nomen

men deinde principis aut imperatoris & αὐτοκράτορος sibi arrogare, quasi Deus aut naturæ lex omnes & homines & leges illi subjecisset. Vis altiùs paulo juris Cæsarei originem cognoscere? Marcus Antonius, jussu Cæsaris, qui armis in rempublicam nefariè sumptis tum plurimum poterat, Consul factus, cùm Lupercalia Romæ celebrarentur, ex composito, ut videbatur, diadema capiti Cæsaris cum gemitu & plangore populi imposuit: ascribi deinde jussit in fastis ad Lupercalia, C. Cæsari Antonium Consulem, jussu populi, regnum detulisse. Quâ de re Cicero in secunda Philippica; *Ideone L. Tarquinius exactus, Spurius Cassius, Sp. Melius, M. Manlius necati, ut multis pòst seculis à M. Antonio, quod fas non est, rex Romæ constitueretur?* Tu verò omni malo cruciatu atque infamiâ sempiternâ etiam ipso Antonio dignior es; quanquam tu hinc noli superbire, non enim te hominem despicatissimum, ullâ re aliâ quàm scelere cum Antonio conferendum putem, qui in hisce tuis Lupercalibus nefandis non uni tantùm, sed omnibus tyrannis diadema cunctis legibus solutum, nullâ solvendum imponere studuisti. Certè si ipsorum Cæsarum oraculo credendum est, sic enim appellant Christiani imperatores Theodosius & Valens edictum suum, cod. l. 1. tit. 14. de authoritate juris, imperatorum pendet authoritas.

thoritas. Majestas ergo regnantis, vel ipsorum Cæsarum sive judicio sive oraculo, submittenda legibus est, de quibus pendet. Hinc adultâ jam potestate imperatoriâ ad Trajanum Plinius in Panegyrico; *Diversa sunt naturâ, dominatio, & principatus. Trajanus regnum ipsum arcet ac summovet, sedemque obtinet principis, ne sit domino locus.* Et infra, *omnia quæ de aliis principibus à me dicta sunt, eò pertinent ut ostendam, quàm longa consuetudine corruptos, depravatosque mores principatus parens noster reformet, & corrigat.* Quod depravatos principatus mores Plinius, id tene pudet jus regium perpetuò vocitare? Verum hactenùs de jure regio apud Romanos breviter. Quid illi in tyrannos suos, sive reges, sive Imperatores fecerint, vulgo notum est. Tarquinium expulerunt. Sed *quomodo*, inquis, *expulerunt, an in jus vocarunt? nequaquam*; *Portas venienti clauserunt.* Ridiculum caput, quid ni clauderent advolanti cum parte copiarum? quid refert exulare jussus fuerit an mori, modò pœnas dedisse constat? Ca. Cæsarem tyrannum excellentissimi ejus ætatis viri in Senatu interfecerunt; id factum M. Tullius & ipse vir optimus, & pater patriæ publicè dictus, miris laudibus, cum alibi passim, tum in 2da Philippica celebravit. Pauca recitabo. *Omnes boni quantum in ipsis fuit, Cæsarem*

occi-

occiderunt ; aliis consilium , aliis animus, aliis occasio defuit , voluntas nemini. Et infrà. *Quæ enim res unquam , proh sancte Iupiter, non modò in hac urbe, sed in omnibus terris est gesta major , quæ gloriosior , quæ commendatior hominum memoriæ sempiternæ ? in hujus me consilii societatem , tanquam in equum Trojanum , includi cum principibus non recuso.* Illud Senecæ tragici & ad Græcos referri potest, & ad Romanos :

—— *Victima haud ulla amplior*
Potest, magisque opima mactari Iovi
Quam rex iniquus ——

Nam si ad Herculem spectes , cujus hæc sententia inducitur , quid senserint illa ætate Græcorum summi viri ostendit : si ad poëtam , qui sub Nerone floruit (& sensum fere suum poëtæ personis optimis affingere solent) significabat & quid ipse , & quid omnes viri boni , ætate etiam Neronis , faciendum tyranno censuerint ; quamque pium , quamque diis gratum esse duxerint tyrannicidium. Sic optimi quique Romanorum, quantum in se erat , Domitianum occiderunt . Palàm hoc profitetur Plinius secundus in illo ad Trajanum imperatorem Panegyrico. *Iuvabat illidere solo superbissimos vultus , instare ferro , sævire securibus , ut singulos ictus sanguis dolorque sequeretur : nemo tam temperans gaudii , quin instar ultionis videtur*

cernere laceros artus, truncata membra, postremò truces horrendasque imagines abjectas excoctasque flammis. Et deinde, *non satis amant bonos principes, qui malos satis non oderint.* Tum inter flagitia Domitiani ponit, quòd is Epaphroditum Neronis utcunque interfectorem trucidaverit. *An excidit dolori nostro modò vindicatus Nero, permitteret credo famam vitamque ejus carpi, qui mortem ulciscebatur?* Planè quasi sceleri proximum esse judicaret, non interfecisse Neronem, scelus gravissimum vindicasse interfectum. Ex his manifestum est, Romanorum præstantissimos quosque viros non solùm tyrannos quoquo modo, quoties poterant, occidisse, sed factum illud, ut Græci olim, in maxima laude posuisse: Vivum enim tyrannum quoties judicare non poterant viribus inferiores, mortuum tamen & judicabant, & lege Valeriâ damnabant. Valerius enim Publicola Iunii Bruti collega cum videret non posse stipatos suis militibus tyrannos ad judicium perduci, legem tulit qua indemnatum quovis modo occidere liceret; deinde facti rationem reddere. Hinc C. Caligulam, quem Cassius ferro, omnes votis interfecerunt, Valerius Asiaticus, vir consularis cum non adesset, ad milites tamen ob necem ejus tumultuantes exclamat, *utinam ego interfecissem*; Senatus eodem tempore abolendam

dam Cæsarum memoriam, ac diruenda templa censuit; tantum absfuit ut Cassio irasceretur; Claudium à militibus imperatorem mox salutatum vetant per tribunum plebis principatum capessere; vis autem militum vicit. Neronem Senatus hostem judicavit, &, ut puniretur more majorum, quærebat; id genus pœnæ erat, ut nudi cervix insereretur furcæ, corpus virgis ad necem cæderetur. Vide quanto mitiùs & moderatiùs Angli cum tyranno egerint suo, qui multorum judicio plus ipso Nerone sanguinis fundendi author fuerat. Sic Domitianum mortuum Senatus damnavit; quod potuit, imagines ejus coràm detrahi, & solo affligi jussit. Commodus à suis interfectus, non vindicatus à Senatu aut Populo, sed hostis judicatus est, qui etiam cadaver ejus ad supplicium quærebant. Ea de re Senatusconsultum extat apud Lampridium; *Hosti patriæ honores detrahantur, Parricida trahatur, in spoliario lanietur, hostis deorum, carnifex Senatus unco trahatur*, &c. Iidem Didium Iulianum imperatorem frequentissimo Senatu capitis damnarunt; & misso Tribuno, occidi in Palatio jusserunt. Idem Maximino imperium abrogarunt, hostemque judicarunt. Iuvat ipsum Senatusconsultum ex Capitolino recitare. *Consul retulit*; *Patres Conscripti, de Maximinis quid placet?* responsum est, *ho-*

ſtes, hoſtes, qui eos occiderit præmium merebitur. Vis ſcire populus Romanus & provinciæ Maximino imperatori an Senatui paruerint? audi eundem Capitolinum. *Literas mittit Senatus* ad omnes provincias, ut communi ſaluti, libertatique ſubveniant; quæ auditæ ſunt ab omnibus. Vbique amici, adminiſtratores, duces, tribuni, milites Maximini interfecti ſunt: paucæ civitates fidem hoſti publico ſervaverunt. Eadem tradit Herodianus. Quid plura de Romanis? Iam apud finitimas nationes quale jus regum illâ ætate fuerit videamus. Apud Gallos rex eorum Ambiorix *ſua ejuſmodi eſſe imperia* fatetur, *ut non minus haberet in ſe juris multitudo, quàm ipſe in multitudinem.* Iudicabatur ergo non minùs quàm judicabat. Rex item Vercingetorix proditionis inſimulatus eſt à ſuis; tradit hæc Cæſar bellum Gallicum ſcribens. Nec *Germanorum regibus infinita aut libera poteſtas* erat, *de minoribus rebus principes conſultant, de majoribus omnes. Rex aut princeps auditur authoritate ſuadendi magis quàm jubendi poteſtate; ſi diſplicuit ſententia, fremitu aſpernantur.* Hæc Tacitus. Tu vero quod inauditum prorſus eſſe modò exclamabas, nùnc ſæpiùs factum concedis, *quinquaginta* nimirùm *Scotorum reges aut expulſos aut incarceratos, aut necatos, quoſdam etiam in publico capi-*

tali

tali supplicio affectos. Quod in ipsa Britannia factitatum est, cur tu, tyrannorum vespillo, infandum, inauditum esse tanta ejulatione vociferaris? Pergis Iudæorum & Christianorum erga tyrannos suos religionem extollere, & mendacia ex mendaciis serere, quæ jam toties refutavimus. Modò Assyriorum & Persarum obedientiam latè prædicabas, nunc eorum rebelliones enumeras; & quos nunquam rebellasse paulò antè dixeras, nunc cur iidem toties rebellaverint multas causas affers. Ad narrationem deinde sumpti de rege supplicii tandiu intermissam revertis, ut, si tunc fortè satis sedulò ineptus & ridiculus non eras, nunc esses. *Per aulæ suæ membra ductum* narras. Quid per aulæ membra intelligas scire gestio Romanorum calamitates ex regno in rempub. verso recenses, in quo te tibimet turpissimè mentiri suprà ostendimus. Qui ad Lojolitam, *seditiones tantùm sub optimatibus & populo, certam sub tyranno perniciem esse* demonstrabas, nunc hominum vanissime & corruptissime *ob reges olim ejectos seditionum illa mala tanquam supplicia illos hausisse* audes dicere? scilicet quia centum Iacobæis donavit te postea rex Carolus, idcirco reges expulsos luent Romani. At malè cessit Iulii Cæsaris interfectoribus. Sanè si cui unquam tyranno, huic parcitum vellem; quamvis enim regnum in republic.

 violen-

violentiùs invadebat, erat tamen regno fortaſſe digniſſimus: nec ideo quenquam magis putem interfecti Cæſaris pœnas pependiſſe, quàm deleti Catilinæ Cajum Antonium Ciceronis collegam: quo poſtea de aliis criminibus damnato, ut inquit Cicero pro Flacco, *ſepulchrum Catilinæ floribus ornatum eſt.* Fautores enim Catilinæ tunc exultabant, *juſta Catilinæ tum facta eſſe dictitabant*, ad invidiam cæteris conflandam, qui Catilinam ſuſtulerant. Hæ ſunt improborum artes, quibus viros præſtantiſſimos à ſupplicio tyrannorum, & puniendis etiam ſæpè facinoroſiſſimis deterreant. Dicerem ego contrà, quod facile eſſet, quoties bene ceſſit, & proſperè tyrannorum interfectoribus, ſi quid certi de eventu rerum colligere quis poſſet. Objectas, quòd *regem hæreditarium Angli non illo affecerint ſupplicio, quo tyranni ſolent mactari*; *ſed eo quo latrones & proditionis rei.* Primùm hæreditas ad maleficiorum impunitatem quid conferat neſcio: conferre quicquam ut credat ſapiens fieri vix poteſt. Quod tu deinde ad *immanitatem* refers, in eo lenitas potiùs Anglorum, & moderatio prædicanda erat; qui, cum tyrannum eſſe, omnes in patriam impietates, latrocinia, proditiones, perduelliones in ſe complectatur, ſatis habebant ſupplicium haud gravius de tyranno ſumere, quàm

de

de simplici latrone quovis, aut proditore vulgari sumere solebant. Speras *exorituros esse aliquos Harmodios & Thrasybulos, qui, nostrorum cæde, tyranni manibus parentent.* At tu citius animum despondebis, & vitam te dignam, omnibus bonis execrandus, antè suspendio finieris, quàm Harmodios Harmodiorum sanguine litantes tyranno videas. Tibi enim illud accidere, verisimillimum est, déque te tam scelerato quis augurari rectiùs possit: alterum est impossibile. Tyrannorum triginta mentionem facis qui sub Gallieno rebellarunt. Quid si tyrannus tyrannum oppugnat, an omnes ergo qui oppugnant tyrannum, aut tollunt, tyranni erunt ipsi? haud tu id persuaseris, mancipium equestre; neque is qui author tibi est, Trebellius Pollio, historicorum propè ignobilissimus. *Si qui hostes*, inquis, *à Senatu judicati sunt, factio id fecit, non jus.* Nobis in memoriam revocas quid fecit Imperatores; factio nempe, & vis & ut planiùs dicam, furor Antonii, non jus fecit, ut contra Senatum populumque Romanum ipsi priùs rebellarent. *Dedit*, inquis, *pœnas Galba qui contra Neronem insurrexit.* Dic etiam quas pœnas dedit Vespasianus, qui contra Vitellium. *Tantum*, inquis, *abfuit Carolus à Nerone, quantum isti laniones Anglicani à Senatoribus illius temporis Romanis.* Trifurcifer, à quo lau-

dari vituperium eſt, vituperari laus magna: Paucis modò periodis interpoſitis hac ipſa de re ſcribens, *Senatum ſub imperatoribus togatorum mancipiorum conſeſſum fuiſſe* ajebas, nunc eundem *Senatum* ais *conſeſſum regum fuiſſe*: hoc ſi ita eſt, quid obſtat quin reges, te authore, togata mancipia ſint. Beatos hoc laudatore reges! quo inter homines nihil nequius, inter quadrupedes nihil amentius: niſi ſi hoc illi peculiare dicam eſſe, quòd nemo literatiùs rudit. Senatum Angliæ Neroni vis eſſe ſimiliorem quàm Senatui Romàno: Cogit me cacoëthes hoc tuum ineptiſſimas conglutinandi ſimilitudines, ut corrigam te; & quàm ſimilis Neroni fuerit Carolus, oſtendam. *Nero*, inquis, *matrem ſuam* ferro *necavit*. Carolus & patrem & regem veneno; nam ut alia omittam indicia, qui Ducem veneficii reum legibus eripuit, fieri non potuit quin ipſe reus quoque fuerit. Nero multa millia Chriſtianorum occidit, Carolus multo plura. Non defuerunt, teſte Suetonio, qui Neronem mortuum laudarent, qui deſiderarent, qui per longum tempus, *vernis æſtiviſque floribus tumulum ejus ornarent*, ejus inimicis omnia mala ominarentur: non deſunt qui Carolum eâdem inſaniâ deſiderent, & ſummis laudibus extollant, quorum tu, patibularis eques, chorum ducis. *Milites Angli moloſſis ſuis fero-*

ferociores novum & inauditum tribunal instituerunt. En acutissimum Salmasii sive symbolum sive adagium, jam sexies inculcatum, *Molossis suis ferociores*; adeste rhetores, vosque ludimagistri, delibate, si sapitis, flosculum hunc elegantissimum, qui tam Salmasio in deliciis est; codicillis vestris & capsulis mandate copiosissimi hominis pigmentum, ne intereat. Adeone etiam verba tua consumpsit rabies, ut cuculi in modum eadem identidem occinere cogaris? Quid hoc monstri esse dicam? Rabies, ut fabulantur, vertit Hecubam in canem, te S^ti Lupi dominum vertit in cuculum. Iam novas exordiris repugnantias: supra *p.* 113. affirmaveras *Principem legibus solutum esse, non cogentibus* solùm, sed *dirigentibus, nullas esse omnino quibus teneatur*; nunc dicturum te ais *infra de regum differentia quatenus potestate alii minore alii majore in regnando fuerunt.* Vis probare, *reges non potuisse judicari, nec damnari à subjectis suis argumento*, ut ipse ais, *firmissimo*, revera stolidissimo; *nihil*, inquis, *aliud inter judices & reges discrimen fuit: atqui Iudæi judicium tædio odioque adducti reges postulabant.* An quia judices illos magistratum malè gerentes judicare & damnare poterant, ideone putas tædio odioque eorum adductus postulasse reges quos jura omnia violantes punire, aut

in ordinem cogere non poterant? quis, excepto te uno, tam fatuè ratiocinari solet? Aliud igitur quiddam erat cur regem peterent, quàm ut haberent dominum legibus superiorem; de quo nunc divinare nihil attinet: quicquid erat, haud prudenti consilio factum & Deus & Propheta ejus testatus est. Iterum Rabbinis tuis, ex quibus probasse te supra asserebas regem Iudæorum non judicari, nunc litem acerrimam intendis, quòd regem & judicari & verberari posse tradiderint: quod idem planè est ac si faterere ementitum te tunc esse, quod ex Rabbinis probasse dixeras. Eo demùm descendis ut de numero equilium Solomonis, quot *is equorum præsepia habuerit*, oblitus regiæ defensionis, controversias putidulas concites. Tandem ab agasone ad equitem redis aretalogum & tautologum, vel potiùs ad id monstri quod prius eras, cuculum rabiosum. Quæreris enim *postremis* hisce *seculis disciplinæ vigorem laxatum, regulam corruptam*; quòd uni scilicet tyranno cunctis legibus soluto disciplinam omnem laxare, mores omnium corrumpere impunè non liceat. Hanc doctrinam *Brunistas inter reformatos* introduxisse ais. Ita Lutherus, Calvinus, Zwinglius, Bucerus & Orthodoxorum quotquot celeberrimi Theologi fuere, tuo judicio Brunistæ sunt. Quo æquiore animo tua maledicta
per-

perferunt Angli, cum in ecclesiæ doctores præstantissimos, totamque adeò ecclesiam reformatam, iisdem propè contumeliis debacchari te audiant.

CAP. VI.

POst legem Dei & naturæ agitatam abs te frustrà, & pessimè tractatam, unde nihil præter ignorantiæ simul & improbitatis ignominiam retulisti, quid deinde, in hac causâ regiâ, præter nugas agere possis, non video. Cùm autem omnibus & bonis & doctis viris, huic etiam causæ nobilissimæ abunde me satisfecisse sperem, etiamsi hoc loco finem respondendi facerem, tamen ne interea videar aliis varietatem potius & acumen tuum, quàm immodicam loquacitatem defugisse, quo voles usque progrediar: eâ tamen brevitate, ut facilè appareat, me iis omnibus perfunctum, si minus quæ dignitas, at saltem quæ necessitas causæ requirebat, nunc hominum quorumvis expectationi, vel etiam curiositati morem gerere. *Hinc alius*, inquis, *& major argumentorum mihi surget ordo.* An major eo argumentorum ordine quem lex Dei & Naturæ suppeditabat? Fer opem, Lucina, parturit Mons Salmasius; non de nihilo nupsit uxori; fœtum aliquem ingen-

tem exſpectate mortales. *Si is qui rex eſt ac dicitur, poſtulari poſſet apud aliam poteſtatem, eam omnino regia majorem eſſe oporteret, quæ autem major ſtatuetur, hanc vere regium dici & eſſe neceſſe eſſet. Sic ēnim definienda poteſtas regia: Quæ ſumma eſt in repub. & ſingularis, & ſupra quam nulla alia agnoſcitur.* O murem verè montanum, & ridiculum! Succurrite grammatici grammatico laboranti; actum eſt non de lege Dei aut naturæ, ſed de gloſſario. Quid ſi ſic reſponderem tibi? cedant nomina rebus, non eſt noſtrum nomini cavere, qui rem ſuſtulimus; curent id alii quibus cordi ſunt reges; nos noſtrâ utimur libertate: reſponſum ſanè haud iniquum auferres. Verùm ut me per omnia ex æquo & bono tecum agere intelligas, non eſt mea ſolùm, ſed ex optimorum olim & prudentiſsimorum virorum ſententia reſpondebo, qui & nomen & poteſtatem regiam cum poteſtate legum & populi majore, poſſe optimè conſiſtere judicarunt. Lycurgus imprimis, vir ſapientia clariſsimus, cum vellet maximè poteſtati regiæ conſulere, ut author eſt Plato, nullam aliam ejus conſervandæ rationem invenire potuit, quàm ut Senatus & Ephororum, id eſt, populi poteſtatem regia majorem in ſua patria conſtitueret. Idem ſenſit Theſeus Euripideus, qui cum Athenarum rex eſſet, populo tamen Athenienſi in li-

bertatem cum magna ſua gloria vindicato, & poteſtatem popularem extulit ſupra regiam, & regnum nihilo ſecius in illa civitate ſuis poſteris reliquit. Vnde Euripedes in Supplicibus ita loquentem inducit.

Δῆμον κατέστησ' αὐτὸν εἰς μοναρχίαν
Ἐλευθερώσας τὴν δ' ἰσόψηφον πόλιν.
Populum conſtitui ipſum in monarchiam,
Liberans hanc Vrbem æquale jus ſuffragii
habentem.

Et rurſus ad præconem Thebanum.

Πρῶτον μὲν ἦρξω τοῦ λόγου ψευδῶς ξένε
Ζηλῶν τύραννον ἐνθάδ' οὐ γὰρ ἄρχεται
Ἑνὸς πρὸς ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δ' ἀνάσσει. ——
Primùm incœpiſti orationem falsò hoſpes
Quærens tyrannum hic, non enim regitur
Ab uno viro, ſed eſt libera hæc civitas,
Populus autem regnat ——

Hæc ille; cum tamen rex in illa civitate & eſſet & dictus eſſet. Teſtis eſt etiam divinus Plato in epiſtola octava, *Induxit Lycurgus ſenatum & Ephororum poteſtatem,* τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς σωτήριον *poteſtati regiæ maxime ſalutarem. quæ hac ratione per tot ſæcula magna cum laude conſervata eſt; poſtquam lex domina, rex facta eſt hominum.* Lex autem rex eſſe non poteſt, niſi ſit qui in regem quoque, ſi uſus venerit, lege poſſit agere. Sic temperatam poteſtatem regiam Sicilienſibus

 com-

commendat, ἐλευθερία γιγνέσθω μετὰ βασιλικῆς ἀρχῆς, &c. *ſit libertas cum regia poteſtate; ſit regia poteſtas* ὑπεύθυνος *reddendæ rationi obnoxia; dominetur lex etiam regibus ſiquid præter legem fecerint.* Ariſtoteles denique politicorum 3tio, *In repub, Spartanorum videtur*, inquit, *regnum eſſe maximè, eorum regnorum quæ ſunt ſecundùm legem*: omnes autem regni ſpecies ſecundùm legem fuiſſe ait, præter unam quam vocat παμβασιλείαν, neque talem uſquam extitiſſe meminit. Tale itaque regnum maximè omnium propriè & dici & eſſe regnum ſenſit Ariſtoteles, quale apud Spartanos fuit; talem proinde regem non minus propriè & dici & eſſe regem, ubi tamen populus ſupra regem erat, negare non potuit. Cum tot tantique authores & nomen & rem regiam ſuâ fide ſalvam regi præſtiterint, etiam ubi populus penes ſe ſummam poteſtatem, tametſi exercere non ſolet, tamen, quoties opus eſt, obtinet, noli tam anguſto animo ſummæ rerum Grammaticàlium, hoc eſt vocabulorum, ſic timere, ut potius quàm gloſſarii tui ratio turbetur, aut detrimenti quid capiat, prodere libertatem omnium, & rempub. velis. Scito etiam dehinc, nomina rebus ſervire, non res nominibus; ita plus ſapies, nec *in infinitum*, quod metuis, *ibis. Fruſtra ergo Seneca tria illa genera ſtatuum ita deſcribit.* Fruſtretur Seneca, nos liberi

beri ſimus; & niſi fallor, non ii ſumus quos Flores Senecæ in ſervitutem reducant. Seneca autem, ſi ſummam in uno poteſtatem eſſe dicit, *populi* tamen *eam* dicit *eſſe*, commiſſam videlicet regi ad ſalutem omnium, non ad perniciem; nec mancipio, ſed uſu duntaxat à populo datam. *Non jam ergo per Deum reges regnant, ſed per populum.* Quaſi verò Deus non ita regat populum, ut cui Deus vult, regnum tradat populus; cum in ipſis inſtitutionibus Imperator Iuſtinianus palàm agnoſcat, exinde Cæſares regnaſſe, ex quo *lege regiâ populus iis & in eos omne imperium ſuum, & poteſtatem conceſſit.* Sed quouſque iſta recoquemus? quæ jam toties refutavimus. Rurſus, quod ingenium tuum importunum & agreſte, mores odioſiſsimos indicat, id noſtra repub. quæ ad te nihil pertinet, alienigena & peregrinus curioſum te infers. Accede igitur, ut te tanto ardelione dignum eſt, cum inſigni ſolœciſmo. *Quicquid*, inquis, *illi perditi homines dicunt, ad populum decipiendum pertinent.* O ſcelerate! hoccine erat, quòd deminutus capite Grammaticus in noſtram rempub. te ingerere cupiebas, ut ſolœciſmis nos tuis & barbariſmis opplexes? Verùm tu dic populum quo modo decepimus? *Forma regiminis quam introduxere non popularis eſt, ſed militaris.* Iſta ſcilicet grex ille perfugarum mercedula conductum juſsit

juſsit te ſcribere: non tibi igitur, qui ea blatis, quorum nihil intelligis, ſed iis qui te pretio conduxerunt reſpondebitur. Quis *ordinem procerum è parlamento ejecit? an populus?* Imo populus; eoque facto ſervitutis jugum à cervicibus ſuis haud ferendum dejecit. Ipſi milites, à quibus hoc factum dicis, non exteri, ſed cives, & magna pars populi fuere; idque cætero ferè conſentiente populo & cupiente, nec ſine Parlamenti etiam authoritate fecerunt. *An populus*, inquis, *plebejum ordinem domus inferioris mutilavit, alios fugando, &c.* Populus inquam; quod enim Senatus pars potior, id eſt ſanior, fecit, in quo vera populi poteſtas reſidebat, quid ni id populum feciſſe dicam? Quid ſi ſervire, quid ſi vænum rempub. dare, in Senatu plures maluerint, annon id impedire, & libertatem retinere, ſi in manu eſt ſua, paucioribus licebit? *At duces hoc fecerunt cum militibus ſuis.* Habenda igitur gratia eſt ducibus quod operas & tabernarios Londinenſes qui paulo antè, veluti fæx illa Clodiana, ipſam curiam obſederant; ferocientes repulerint, reipub. non defuerint. Tunc idcirco jus Parlamenti primarium ac proprium, ut libertati imprimis populi ſive pace ſive bello proſpiciat, *militarem dominationem* appellabis? Verum hoc à perduellibus dici, qui tibi iſta dictarunt, non eſt mirum; ſic enim perditiſſi-

ma olim Antoniorum factio Senatum Romanum contra hostes patriæ ad saga euntem, *Castra Pompeji* appellare solebat. Iam verò fortissimo nostri exercitus ductori Cromuello, quòd is amicorum læto agmine stipatus, non sine favore populi secundo, votis etiam bonorum omnium prosequentibus, in bellum Hibernicum Deo gratissimum proficisceretur, invidisse tuos gaudeo; auditis enim postea tot ejus victoriis, jam arbitror eos livore contabuisse. Multa præterea quæ de Romanis militibus prolixè nugaris: quod sequitur à veritate remotissimum esse quis non videt? *Populi*, inquis, *potestas esse desinit ubi regis esse incipit.* Quo tandem jure? cum satis constet, omnes fere ubique gentium reges sub certis conditionibus traditum sibi regnum à populo accipere: quibus si rex non steterit, cur illa potestas, quæ fiduciaria tantùm fuit, ad populum redire non debeat, tam à rege quàm à consule, vel ab alio quovis magistratu, tu velim doceas: nam quòd *salutem reipub. id* ais *postulare*, ineptias dicis; cum salutis ratio eadem omninò sit, sive à rege, sive ab optimatibus, sive à triumviris imperio sibi tradito perperam utentibus *potestas illa ad populum revertatur*; posse autem à magistratibus quibuscunque præterquam à rege solo ad populum reverti ipse concedis. Sanè si neque regi, neque ullis

ullis magiſtratibus imperium in ſe populus mentis compos dederit, niſi tuntummodò communis omnium ſalutis causâ, nihil obſtare poteſt quo minùs ob cauſas planè contrarias, ne interitus omnium ſequatur, haud ſecus regi quàm aliis magiſtratibus, quod dedit imperium adimere poſſit: quid quòd uni etiam faciliùs quàm pluribus ademerit? & poteſtatem in ſe pluſquam fiduciariam cuiquam mortalium tradere ſummæ eſſet inſaniæ: neque credibile eſt ullum ab orbe terrarum condito populum, qui quidem ſuæ ſpontis eſſet, adeò miſerè deſipuiſſe, ut vel omnem prorſus poteſtatem ab ſe alienaret, aut ſuis magiſtratibus concreditam ſine cauſis graviſsimis ad ſe revocaret. Quod ſi diſcordiæ, ſi bella inteſtina inde oriantur, regium certè jus nullum inde oritur illius poteſtatis per vim retinendæ, quam populus ſuam ſibi vendicat. Ex quo efficitur, quod ad prudentiam populi, non ad jus regis referendum eſt, quodque nos non negamus, *rectorem non facile mutandum eſſe*: nunquam ergo aut nulla prorſus de cauſa, nullo modo ſequitur: neque tu adhuc quicquam allegaſti, neq; jus ullum regis expromſiſti, quo minùs liceat conſentienti populo, regem haud idoneum regno privare; ſiquidem id, quod etiam in Gallia tua ſæpiùs factum eſt, ſine tumultu ac civili bello fieri poſſit. Cum itaque ſalus populi ſuprema lex ſit non ſalus tyranni, ac pro-

proinde populo in tyrannum non tyranno in populum prodesse debeat, tu, qui tam sanctam legem, tam augustam tuis præstigiis pervertere es ausus, qui legem inter homines supremam, & populo maximè salutarem ad tyrannorum duntaxat impunitatem valere voluisti, tu inquam scito, quandoquidem Angli *Enthusiastæ*, & *Enthei*, & *vates* toties tibi sumus, me vate scito, Deum tibi atque homines tanti piaculi ultores imminere: quanquam universum genus humanum subjicere tyrannis; id est, quantum in te fuit, ad bestias damnare, hoc ipsum scelus tam immane sua partim in te ultio est, suis te furiis quocunque fugis terrarum, atque oberras, vel citiùs vel seriùs insequetur; & pejore etiam ea, quam nunc insanis, insaniâ agitabit. Venio nunc ad alterum argumentum tuum, prioris haud dissimile; si populo resumere liceret potestatem suam, *nihil tum esset discriminis inter popularem & regalem statum, nisi quòd in hoc singuli rectores constituuntur, in illo plures.* quid si nihil aliud interesset, nunquid inde respub. detrimenti caperet? Ecce autem aliæ differentiæ à temet ipso allatæ, *temporis* nimirum *& successionis*; *cum populares magistratus annui ferè sint*, reges, nisi quid committant, perpetui; & in eadem plerunque familia. Differant ergo inter se aut non differant, de istis enim minutiis nihil

hil laboro, in hoc certè conveniunt, quod utrobique populus quoties id intereſt reipub. pôteſt quam alteri poteſtatem ſalutis publicæ cauſâ tradiderat, eam ad ſe rurſus nec injuriâ eandem ob cauſam revocare. *At lege regiâ Romæ ſic appellata de qua in inſtitutis, Populus Romanus principi & in eum omne imperium ſuum, & poteſtatem conceſſit.* Nempe vi Cæſarum coactus, qui honeſto legis titulo ſuam tantummodò violentiam ſanxerunt; de quo ſupra, id quod ipſi juriſconſulti in hunc locum non diſsimulant. Quod igitur legitimè, & volente populo conceſſum non eſt, id revocabile quin ſit non dubitamus. Veruntamen rationi maximè conſentaneum eſt, populum Romanum non aliam poteſtatem tranſtuliſſe in principem, atque priùs conceſſerat ſuis magiſtratibus; id eſt imperium legitimum & revocabile, non tyrannicum & abſurdum; quocirca & coſularem, & tribunitiam poteſtatem Cæſares recepere; dictatoriam nemo poſt Iulium; populum in Circo adorare etiam ſolebant, ut ex Tacito & Claudiano ſuprà meminimus. Verùm ut *multi olim privati ſe in ſervitutem alteri vendiderunt. ſic poteſt populus univerſus.* O equitem ergaſtularium & mangonem, patriæ etiam tuæ æternum opprobrium! quem ſervitutis tam fœdum procuratorem ac lenonem publicum etiam ſervitia infima cujuſvis cataſtæ

ab-

abhorrere atque conſpuere deberent! Sanè ſi populus hunc in modum ſe regibus mancipaſſet, poſſent & reges eundem populum alteri cuivis domino mancipare, aut pretio addicere; & tamen conſtat regem ne patrimonium quidem coronæ poſſe alienare. Qui igitur coronæ, quod ajunt, & patrimonii regii uſumfructum ſolùm à populo conceſſum habet, is populi ipſius manceps erit? Non ſi pertuſis auribus utriſque perforatus eques, non ſi gypſatis pedibus curſitares, tam eſſes omnium ſervorum viliſsimus, quàm nunc es, hujus tam pudendæ author ſententiæ. Perge pœnas tuorum ſcelerum invitus, quod nunc facis, de temetipſo ſumere. Multa poſtremò de jure belli balbutis quæ hîc locum non habent; nam neque Carolus nos bello vicit, & majores ejus, etſi maximè viciſſent, iſti tamen juri ſæpius renuntiaverant; nec verò tam unquam victi fuimus, ut nos in eorum nomen, illi in noſtras leges non viciſsim jurarent; quas cum Carolus inſigniter violaſſet, vel olim victorem, vel nunc regem perjurum priùs ab ipſo laceſſiti armis debellavimus: ex tua autem ſententia *quod armis quæritur, tranſit in ejus dominium qui acquiſivit.* Sis itaque deinceps hac in parte quàm voles verboſus, ſis quod in Solino dudùm fuiſti, exercitator Plinianus; blateronum omnium verboſiſſimus quicquid

quid exinde argutaris, quicquid turbas, quicquid rabbinicaris, quicquid rauces ad finem usque hujus capitis, id totum non jam pro rege devicto, sed pro nobis divinâ ope victoribus contra regem desudare te scias.

CAP. VII.

PRopter duo incommoda sanè maxima, & pro tuo pondere gravissima, potestatem populi esse regia majorem proximo capite negasti: quippe, si concederes, quærendum regi aliud nomen esset, translato in populum regis vocabulo; & partitiones quædam politicæ conturbarentur: quorum alterum vocabularii dispendium foret, alterum, tuorum crux politicorum. Ad ea sic à nobis responsum est, ut primum salutis & libertatis nostræ, deinde etiam nomenclaturæ tuæ & politices habita nonnulla ratio esset. Nunc *aliis rationibus evincendum esse* ais, *regem à sibi subjectis judicari non posse, quarum hæc erit maximè potens & valida, quòd rex parem in suo regno non habeat.* Quid ais? non habet rex in suo regno parem? quid ergo illi regis Franciæ duodecim vetustissimi Pares; an fabulæ sunt & nugæ? an frustra & ad ludibrium sic nominati? Cave istam viris Galliæ Principibus contumeliam dixeris. Quòd nisi

nisi revera sint regis pares, ut nominantur, vide ne in Franciæ regno potiùs quàm in nostra repub. quod unicum tuâ interest, glossario illudatur. Age verò, fac planum, non esse regi in regno suo parem. *Quia*, inquis, *populus Romanus post reges exactos, duos constituit Consules, non unum; ut si unus peccaret, coërceri à collega posset.* Vix fingi quicquam potuit ineptius: cur igitur unus duntaxat Consulum fasces apud se habuit, non uterque, ad alterutrum coërcendum alter datus erat? quid si etiam uterque contra rempub. conjurasset, an meliore loco res fuisset, quam si collegam alteri nullum dedissent? Constat autem & ambos Consules & Magistratus omnes obtemperare Senatui semper debuisse, quoties id è repub. esse, patribus & plebi visum est. Illustri exemplo esse poterunt Decemviri; qui cùm potestate consulari, & summa præditi essent, eos tamen omnes simul, etiam renitentes, patrum authoritas in ordinem coëgit; Consules etiam nonnullos, antequam magistratum deposuerant, hostes judicatos & contra eos sumpta arma esse legimus: hostilia enim facientem, esse consulem nemo putabat. Si bellum contra Antonium Consulem Senatus authoritate est gestum: in quo victus pœnas capitis dedisset, nisi Octavianus Cæsar regnum affectans evertendæ reipub. consilium

cum

cum eo iniisset. Iam quòd *hoc proprium esse* ais *Majestatis regalis*, *ut imperium penes unicum sit*, haud minùs lubricum est, & à te quidem ipso statim refellitur: *Iudices* enim *Hebraeorum & singuli*, *& toto vitae spatio imperium obtinebant*; *Scriptura quoque reges eos vocat*; *& tamen à Synedrio magno* judicabantur. Ita fit, dum dixisse omnia vis videri, ut nihil fere nisi pugnantia loquaris. Quaero deinde qualem tu formam regiminis esse dicas, cùm Romanum imperium duo simul tresve imperatores habuerunt; an imperatores tibi, id est reges, an optimates, an triumviri videntur fuisse? An verò dices Romanum imperium sub Antonino & Vero, sub Diocletiano & Maximiano, sub Constantino & Licinio, non unum imperium fuisse? Iam ista tua *statuum tria genera* tuismet ipsius argutiis periclitantur, si reges isti non fuere: si fuere, non est ergo proprium imperii regii, ut penes unicum sit. *Alter*, inquis, *horum si delinquat*, *potest alter de eo referre ad populum vel ad senatum*, *ut accusetur & condemnetur*. Annon ergo judicat vel populus vel Senatus ad quos alter ille refert? Si quid igitur ipse tribuis tibi, collega opus non erat ad judicandum collegam. Heu te defensorem, nisi execrabilis potius esses, planè miserandum! undiquaque ictibus adeò opportunum, ut si forte

per lusum destinare quis vellet, quovis te loco punctim ferire, vix esse credo ubi temerè possit aberrare. *Ridiculum* esse statuis, *regem in se judices dare velle à quibus capite damnaretur.* Atqui ego non rediculum, sed optimum tibi oppono imperatorem Trajanum; qui præfectum prætorio Saburanum, cum ei insigne potestatis, uti mos erat, pugionem daret, crebrò sic monuit. *Accipe hunc gladium pro me, si rectè agam, sin aliter, in me magis, quòd moderatorem omnium vel errare minùs fas sit.* Hæc Dion & Aurelius Victor. Vides ut judicem in se statuerit imperator egregius quamvis non parem. Hoc idem Tiberius per simulationem & vaniloquentiam fortasse dixisset; Trajanum autem virum optimum & sanctissimum non id ex animo dixisse quod verum, quod jus & fas esse sentiebat, scelestus penè sit qui arbitretur. Quanto justius ergo Senatui, cum viribus superior potuerit non parere, planè ex officii ratione paruit; & jure superiorem est fassus. De quo Plinius in Panegyrico. *Senatus ut susciperes quartum Consulatum & rogavit & jussit; imperii verbum hoc non adulationis esse obsequio tuo crede:* & paulo pòst, *hac nempe intentio tua ut libertatem revoces ac reducas.* Quod Trajanus de se, idem Senatus de Trajano sensit, suámque authoritatem revera esse supremam: nam qui imperatorem jubere

potuit eundem & judicare. Sic Marcus Aurelius imperator, cum præfectus Syriæ Caſſius regnum ei eripere conaretur, obtulit ſe in judicium vel Senatui vel Populo Romano; paratus regno cedere ſiquidem iis ita videretur. Iam verò quis rectiùs aut meliùs de jure regio exiſtimare & ſtatuere queat, quàm ex ore ipſo regum optimorum. Profectò jure naturali rex quiſque bonus vel ſenatum vel populum habet ſibi ſemper & parem & ſuperiorem: Tyrannus autem cum naturâ infimus omnium ſit, nemo non illi par atque ſuperior exiſtimandus eſt, quicunque viribus plus valet. Quemadmodum enim à vi olim ad leges duce natura deventum eſt, ita ubi leges pro nihilo habentur, neceſſariò, eadem etiam duce, ad vim eſt redeundum. *Hoc ſentire*, inquit Cicero pro Seſtio, *prudentiæ eſt; facere, fortitudinis; & ſentire verò & facere, perfectæ cumulatæque virtutis.* Maneat hoc igitur in natura, nullis paraſitorum artibus concutiendum, rege ſive bono, ſive malo, vel ſenatum vel populum eſſe ſuperiorem. Quod & ipſe confiteris, cum poteſtatem regiam à populo in regem tranſiiſſe dicis. Quam enim regi poteſtatem dedit, eam natura; ac virtute quadam, vel ut ita dicam virtualiter, etiam cum alteri dederit, tamen in ſe habet: Quæ enim cauſæ naturales iſto modo per eminentiam quandam

dam quidvis efficiunt, plus semper suæ retinent virtutis quàm impertiunt; nec impertiendo se exhauriunt. Vides, quo propius ad naturam accedimus, eò evidentiùs potestatem populi supra regiam eminere. Illud etiam constat, populum, modò id ei liberum sit, potestatem regi suam simpliciter & mancipio nunquam dare, neque naturâ posse dare; sed tantùm salutis & libertatis publicæ causâ, quam cum rex procurare destiterit, intelligitur populum nihil dedisse; quia certo fini tantummodò dedit, monente ipsâ naturâ; quem finem si neque natura neque populus assequitur, non erit magis ratum quod dedit, quàm pactum quodvis aut fœdus irritum. His rationibus firmissimè probatur superiorem rege esse populum; unde argumentum hoc tuum *maximè potens & validum, non posse regem judicari quia parem in suo regno non habet, nec superiorem*, diluitur. Id enim assumis quod nullo modo concedimus. *In populari statu*, inquis, *Magistratus à populo positus ab eodem ob crimen plecti potest; In statu Aristocratico optimates, ab iis quos habent collegas, sed pro monstro est, ut rex in regno suo cogatur causam capitis dicere.* Quid nunc aliud concludis quàm miserrimos esse omnium & stultissimos, qui regem sibi constituunt? Sed quamobrem, quæso, non poterit populus tam re-

gem punire reum, quàm popularem magiſtratum, aut optimates? An putas omnes populos qui ſub regibus vivunt, amore ſervitutis uſque eò deperiiſſe, ut, liberi cum eſſent, ſervire maluerint, ſéque omnes, ſéque totos in unius dominium viri ſæpe mali, ſæpe ſtulti ita tradere, ut contra dominum, ſi ſors ferat, immaniſſimum nullum in legibus, nullum in natura ipſa præſidium ſalutis, aut perfugium ſibi reliquerunt? cur ergo regibus primò regnum ineuntibus conditiones ferunt, cur leges etiam dant regnandi, an ut ſperni ſe eò magis atque irrideri paterentur? adeóne populum univerſum ſe abjicere, ſe deſerere, ſibi deeſſe, ſpem omnem in uno homine; eóque fere vaniſſimo, collocare? cur item jurant reges nihil ſe contra legem facturos? ut diſcant nempe miſeri mortales ſuo maximo malo, ſolis licere regibus impunè pejerare. Id quod hæc tua nefanda conſectaria demonſtrant. *Si rex qui eligitur, aliqua vel cum ſacramento promiſerit, quæ niſi promiſiſſet, fortaſſe nec ſumptus eſſet, ſi ſtare nolit conventis, à populo judicari non poteſt. Imò ſi ſubditis ſuis juraverit in electione, ſe ſecundùm leges regni juſtitiam adminiſtraturum, & niſi id faciat, eos ſacramento fidelitatis fore ſolutos, & facto ipſo abiturum eſſe poteſtate, à Deo non ab hominibus pœna in fallentem expoſcenda eſt.* Deſcripſi

hæc

hæc, non ob elegantiam, ſunt enim incultiſſima, nec quod ampliùs refutationis indigeant, etenim ipſa ſe refutant, ſe explodunt, ſe damnant apertiſſimâ falſitate ſua, atque turpitudine; ſed eò feci, ut ob merita tua egregia commendarem te regibus: qui inter officia aulæ tam multa aliquem dignitatis locum, aut munus idoneum tibi proſpiciant: cum enim alii ſint à rationibus, alii à poculis, alii à voluptatibus, tu iis commodiſsimè ſanè eris à perjuriis; tu regiæ non elegantiæ, nam inſcitus nimiùm es, ſed perfidiæ ſummus arbiter eris. Verùm ut ſummam in te ſtultitiam ſummâ improbitate conjunctam eſſe omnes fateantur, expendamus paulo accuratiùs præclara illa, quæ proximè affirmaſti: *Rex*, inquis, *etſi ſubditis juraverit in electione, ſe ſecundùm leges regnaturum*, & ni faciat, *eos ſacramento fidelitatis ſolutos fore, & ſe facto ipſo abiturum poteſtate*, abdicari tamen aut puníri ab iis non poterit. Quî minus quæſo rex quàm popularis magiſtratus? quia in eo regimine populus non omnem transfundit poteſtatem ſuam ad magiſtratum. An hic igitur in regem? cui regnum in ſe non diutius tradunt, quàm id benè geſſerit. Tam itaq; rex juratus in leges, reus abjici aut puniri poterit, quàm popularis magiſtratus. Nam argumento illo Pancratico omnes in regem tranſlatæ poteſtatis, amplius uti non potes, quod tuis

ipſe machinis imprudens arietaſti. Cognoſcite nunc *aliam potentiſſimam & invictam ejus rationem cur ſubditi regem* judicare nequeant, *qui legibus ſolutus eſt*, *quia leges ſolus rex omnes fert*; quæ cum falſiſsima eſſe jam toties probaverim, hæc etiam invicta tua ratio cum priore ad nihilum recidit. Cæterùm rex ob delicta quævis privata; utpote ſtuprum, adulterium, & ſimilia, ſi rarò plectitur, non tam juſtitiâ quàm æquitate id fit, ne plus turbarum ex morte regis, & rerum mutatione populo eveniat, quàm boni ex uno atque altero vindicato. Ex quo verò omnibus gravis & intolerandus eſſe incipit, tùm quidem, quoquo poſſunt modo, judicatum vel injudicatum omnes nationes tyrannum occidere fas eſſe ſemper credidere. Vnde Marcus Tullius in ſecunda Philippica de Cæſaris interfectoribus. *Hi primi cum gladiis non in regnum appetentem, ſed in regnantem impetum fecerunt: quod cum ipſum factum per ſe præclarum atque divinum eſt, tum eſt poſitum ad imitandum.* Quàm hujus tu diſſimilis! *Homicidium, adulterium, injuria, non hæc crimina regia ſunt, ſed privata.* Euge paraſite, lenones jam omnes & propudia aulica hac voce demeruiſti; O quàm lepidè ſimul & paraſitaris, & eâdem operâ lenocinaris! *Rex adulter bene poteſt regnare, & homicida, ideoque vita privari non debet,*

bet, quia cum vita regno quoque exueretur; at nunquam hoc fuit probatum legibus divinis aut humanis, ut duplex vindicta de uno crimine sumeretur. Os impurum & infame! eadem ratione nec populares magistratus, nec optimates, ne duplici pœna afficerentur, ne judex quidem, aut senator flagitiosus pœnas capite ullas persolvere debebit; cum vita enim & ipsi suo magistratu privarentur. Vt potestatem, sic majestatem etiam populo adimere & regem conferre studes; vicariam si vis & translatitiam, primariam certè non potes, uti nec potestatem. *Crimen,* inquis, *majestatis non potest committere rex adversus populum suum; potest autem populus adversus regem.* Et tamen rex propter populum duntaxat rex est, non populus propter regem. Populus igitur universus aut pars major plus semper rege debet posse: negas, & calculos ponis *plus potest quàm singuli, bini, terni, deni, centeni, milleni, decies milleni.* Esto. *Plus quàm dimidia pars populi.* Non repugno. *Quid si alterius dimidiæ pars altera accedat, annon adhuc plus poterit?* Minimè. Progredere; quid aufers abacum, peritissime Logista, an progressionem Arithmeticam non calles? Vertit rationes, & *annon rex cum optimatibus plus potestatis habeat,* quærit; iterum nego, Vertumne, si pro optimatibus proceres intelligas; quoniam ac-

cidere poteſt; ut nemo inter eos optimatis nomine ſit dignus: fit etiam ſæpiùs, ut multo plures de plebe ſint, qui virtute & ſapientiâ proceres antecellant; quibus cum pars populi major vel potior accedit, eos univerſi populi inſtar eſſe haud verear dicere. *At ſi plus quam univerſi non poteſt, ergo rex erit tantum ſingulorum, non omnium univerſim ſumptorum*, rectè, niſi ipſi voluerint. Rationes jam ſubducito; comperies te imperitè ſupputando ſortem perdidiſſe. *Dicunt Angli penes populum jus majeſtatis ex origine & natura reſidere, hoc verò eſt omnium ſtatuum everſionem inducere.* Etiamne Ariſtocratiæ, & Democratiæ? Credibile ſanè narras: quid ſi etiam Gynæcocratiæ, ſub quo ſtatu ferunt te domi propemodùm vapulare, annon bearent te Angli, O perpuſilli homo animi? ſed hac fruſtra ſperaveris; æquiſſimè enim eſt comparatum, ut qui tyrannidem foris imponere omnibus cupias, ipſe domi tuæ ſervitutem ſervias turpiſſimam, & minimè virilem. *Doceamus te oportet* inquis, *quid nomine populi intelligi velimus*. Permulta ſunt, quæ te doceri potiùs oporteret; nam quæ te propiùs attingunt, videris ea penitùs neſcire, & præter literulas nihil unquam didiciſſe, ne percipere quidem potuiſſe. Hoc tamen ſcire te putas, nos populi nomine plebem ſolùm intelligere quòd *optimatum conſeſſum abrogavimus.*

mus. At illud est ipsum quod demonstrat nos populi vocabulo omnes ordinis cujuscunque cives comprehendere; qui unam tantummodò populi curiam supremam stabilivimus, in qua etiam proceres, ut pars populi, non pro sese quidem solis, ut anteà, sed pro iis municipiis, à quibus electi fuerint, suffragia ferendi legitimum jus habent. Inveheris deinde in plebem, *cæcam* eam & *brutam, regendi artem non habere, nil plebe ventosius, vanius, levius, mobilius*; Conveniunt in te optimè hæc omnia; & de infima quidem plebe sunt etiam vera, de media non item; quo ex numero prudentissimi fere sunt viri, & rerum peritissimi: cæteros hinc luxus & opulentia, inde egestas & inopia à virtute, & civilis prudentiæ studio plerunque avertit. *Plures* nunc esse *modos* asseris *regum constituendorum, qui nihil populo debent hoc nomine*, & imprimis illi, *qui regnum habent hæreditarium*. At verò servæ sint istæ nationes oportet, & ad servitutem natæ, quæ talem agnoscant dominum, cui se sine assensu suo hæreditate obvenisse credant: pro civibus certè, aut ingenuis & liberis haberi non possunt; nec rempubl. habere ullam censendæ; quinimmò inter facultates, & possessiones quasi heri sui, & herilis filii numerandæ sunt: nam quod ad jus dominii, quid distent à servitiis & pecoribus non video. Secundò, *qui armis sibi*

regnum fecit, populum, inquis,*non poteſt authorem agnoſcere imperii prolati vel uſurpati.* At nobis non de victore, ſed de ſubacto rege ſermo nunc eſt; quid victor poſſit, aliàs diſputabimus, tu hoc age. Quod autem regi jus patrisfamilias antiquum toties attribuis, ut inde *abſolutæ poteſtatis in regibus exemplum* petas, diſſimillimum id eſſe jam ſæpiùs oſtendi: Ariſtoteles etiam ille quem crepas vel initio politicorum, ſi legiſſes, idem te docuiſſet: ubi ait malè eos judicare, qui inter patremfamilias & regem parùm intereſſe exiſtimant; *regnum enim à familia, non numero ſolùm, ſed ſpecie differre.* Poſtquam enim pagi in oppida & urbes crevere, evanuit paulatim jus illud regale familiæ, & agnoſci deſitum eſt. Hinc ſcribit Diodorus. l. 1. regna antiquitùs dari non regum filiis, ſed iis quorum maxima in populum beneficia extiterunt. Et Iuſtinus, *Principio rerum, gentium, nationumque imperium penes reges erat; quos ad faſtigium hujus majeſtatis, non ambitio popularis, ſed ſpectata inter bonos moderatio provehebat.* Vnde perſpicuum eſt, in ipſo gentium principio, imperium paternum & hæreditarium virtuti, & populari ſtatim juri ceſſiſſe. Quæ origo imperii regii & ratio & cauſa maximè naturalis eſt. Ob eam enim ipſam cauſam primò homines in unum convenere, non ut unus omnes inſultaret, ſed

ut

ut quocunque alterum lædente, ne lex deesset, neve judex inter homines, quo læsus aut defendatur aut saltem vindicetur. Dispersos olim homines & dispalatos disertus aliquis, & sapiens ad vitam civilem traduxit; tu *hoc maximè consilio*, inquis, *ut in congregatos imperium haberet*.. Nimbrotum fortasse intelligis, qui tyrannorum primus fuisse dicitur: vel hæc tua solius malitia est, quæ in illos olim magnos & excelsi animi viros cadere non potuit, tuum solius commentum, à nemine, quod sciam, ante te traditum; cum utilitatem & salutem generis humani, non sua commoda, suumque dominatum respexisse illos primos urbium conditores, antiquorum omnium monumentis proditum sit. Vnum præterire non possum, quo tu veluti emblemate quodam exornare credo cætera hujus capitis voluisti: si *consulem*, inquis, *in judicium venire oportuisset, priusquam magistratu abisset, dictator ad hoc creandus fuisset*, cum initio dixeris, *ideo collegam ei fuisse datum*. Sic tua semper inter se congruunt, & quid de quaque re dicas, quidve scribas, quàm nullius momenti sit, paginis fere singulis declarant. *Sub antiquis regibus Anglo-saxonicis plebem*, ais, *ad comitia regni nunquam vocari solitam esse*. Si quis nostrorum hoc affirmasset, possem eum haud multo negotio erroris arguere; tua ista peregrina affirma-

matione res noſtras hallucinante minùs moveor. Et de communi regum jure quæ habuiſti hæc ferè ſunt. Reliqua multa, nam & ſæpiſſimè devius eſſe ſoles, prætermitto, vel quæ fundamento nituntur nullo, vel quæ extra cauſam poſita ſunt: non enim id operam do, ut tibi par eſſe loquacitate videar.

Cap. VIII.

SI de communi regum jure, Salmaſi, quæ ſentires, ea ſine contumelia cujuſquam protuliſſes, quamvis in hac rerum apud Anglos mutatione, tamen, cum libertate ſcribendi uterere tuâ, neque erat cur quiſquam Anglorum tibi ſuccenſeret, neque in aſſerenda, quam tueris, ſententia minus effeciſſes. Nam ſi hoc & Moſis & Chriſti præceptum eſt, *omnes regibus ſuis tam bonis quàm malis ſubjici ſive Hiſpanos, ſive Gallos, ſive Italos, ſive Germanos, ſive Anglos, ſive Scotos*, quod ſupra (p. 127.) affirmabas, quid attinebat te exterum & ignotum jura noſtra balbutire, eaque velle nobis è cathedra quaſi ſchedulas tuas, & miſcellanea prælegere, quæ utcunque legibus divinis debere cedere multis antea verbis docueras. Nunc ſatis conſtat non tam tuopte ingenio ad cauſam regiam adjeciſſe te animum, quàm partim pretio, pro ejus, qui te con-

conduxit, copia maximo, partim ſpe præmii cujuſdam majoris conductum fuiſſe, ut Anglos vicinorum nemini moleſtos, rerum tantummodò ſuarum arbitros libello infami lacerares. Hoc niſi eſſet, quenquamne tanta credibile eſt impudentia eſſe aut inſania, ut longinquus & extraneus immergere ſe gratis in res noſtras, ad partes etiam ſe adjungere non dubitaret? Nam quid tua malùm refert quid rerum Angli inter ſe gerant? Quid tibi vis Ole, quid tibi quæris? nihilne domi habes quod ad te pertinet? Vtinam eadem haberes quæ habuit ille notiſſimus in epigrammate Olus; & fortaſſe habes; dignus profectò es. An uxor tua ſtimulatrix illa, quæ ut in gratiam exulis Caroli hæc ſcriberes etiam currentem incitaſſe fertur, ampliores forte in Anglia profeſſiones, & honoraria neſcio quæ, redeunte Carolo, ominata tibi eſt? At ſcitote fœmina Virque, non eſſe locum in Anglia neque lupo neque Lupi Domino. Vnde mirum non eſt te toties in moloſſos noſtros tantam rabiem effudiſſe. Quin redis ad illuſtres illos in Gallia titulos tuos, & imprimis ad famelicum illum Lupi dominatum, deinde ad conſiſtorium illud regis Chriſtianiſſimi ſacrum; nimis longo intervallo conſiliarius peregrè abes à patria. Verùm illa, quod planè video, neque te deſiderat neque conſilia tua; ne cum

redires quidem paucis abhinc annis, & culinam Cardinalitiam olfacere & sectari cœpisses: sapit mehercule, sapit, teque oberrare semivirum Gallum cum uxore viro, & refertissimis inaniarum scriniis facile sinit; donec stipem sive equiti grammatistæ, sive illustri Hippocritico satis largam alicubi gentium inveneris; si cui fert animus regi vel civitati, doctorem erraticum & venalem mercede maximâ liceri. Sed eccum tibi licitatorem; vendibilis necne sis, & quanti, jam statim videbimus. *Pertendunt*, inquis, *Parricidæ, regni Anglicani statum mixtum esse, non merè regium.* Pertendit idem sub Eduardo VI. Smithus noster, juris-consultus idem bonus, & politicus, quem fuisse parricidam non dices, ejus libri ferè initio, quem de republ. Anglicana scripsit; neque id de nostrâ solùm, sed de omni penè republ. idque ex Aristotelis sententia verum esse affirmat; neque aliter ullam rempubl. stare posse. At enim quasi piaculum esse crederes quicquam dicere sine repugnantiis, ad priores illas & jam tritissimas fœdè revolveris. *Nullam gentem* ais *esse nec fuisse unquam quæ regis appellatione non intellexerit eam potestatem quæ solo Deo minor est, quæque solum Deum judicem haberet*; & tamen paulo pòst fateris, *nomen regis datum vel olim fuisse ejusmodi potestatibus & magistratibus qui ple-*

num

num & liberum jus non haberent, sed à populi nutu dependens, ut *sufetes Carthaginiensium, judices Hebræorum, reges Lacedæmoniorum*, & postremò *Aragonensium*. Satisne bellè tibi constas? Tum quinque monarchiæ species ex Aristotele recenses, quarum una tantùm jus illud obtinuit quod tu regibus commune omnibus esse dicis. De qua haud semel jam dictum est, nullum ejus exemplum vel ab Aristotele allatum, vel usquam extitisse: quatuor reliquas, & legitimas, & legibus fuisse minores dilucidè ostendit. Primum horum erat regnum Laconicum, & maximè quidem ejus sententiâ regnum, eorum quatuor quæ legitima erant. Secundum erat barbaricum, hoc solo diuturnum quia legitimum, & volente populo: nolente autem, omnis rex continuò non erit rex sed tyrannus, si invito populo regnum retinuerit, eodem teste Aristotele. lib. 5. Idem de tertia regum specie dicendum est, quos ille Æsymnetas vocat, electos à populo, & ad certum plerunque tempus, certasque causas, quales ferè apud Romanos fuere Dictatores. Quarta species eorum est, qui Heroïcis temporibus regnabant, quibus ob egregia merita regnum ultrò à populo delatum erat, sed legitimum tamen; neque verò hi nisi volente populo regnum tenebant, nec aliâ re magis differre has quatuor regni species à ty-

à tyrannide ait, quàm quòd illic volente, hîc invito populo regnetur. Quinta denique regni ſpecies, quæ παμβασιλεία dicitur, & eſt cum ſumma poteſtate, quale tu jus regum omnium eſſe vis, à philoſopho planè damnatur, ut neque utile, neque juſtum, neque naturale, niſi ſit ut populus ferre poſſit iſtiuſmodi regnum, iiſque deferat qui virtute aliis omnibus longè prælucent. Hæc tertio politicorum, cuivis obvia ſunt. Verùm tu, credo, ut vel ſemel ingenioſus & floridus eſſe viderere, *has quinque monarchiæ ſpecies quinque zonis* mundi aſſimilare geſtiebas; *Inter duo extrema potentiæ regalis tres aliæ ſpecies interpoſitæ magis temperatæ videntur, ut inter zonas torridam & frigidam, quæ mediæ jacent.* Feſtivum caput! quam pulchras nobis ſimilitudines ſemper concinnas! Tu igitur, quò regnum *abſolutæ poteſtatis* ipſe damnas, ad zonam frigidam hinc ocyùs amolire; quæ poſt adventum illic tuum plus duplo frigebit: nos interim à te novo Archimede ſphæram illam, quam deſcribis, mirabilem expectamus, in qua duæ ſint extremæ zonæ, una torrida, altera frigida, tres mediæ temperatæ. *Reges*, inquis, *Lacedæmoniorum in vincula conjici fas erat, morte multari fas non erat.* Quare? an quia damnatum capite Agidem lictores & peregrini milites rei novitate perculſi, regem ducere ad mortem non eſſe fas

exſti-

existimabant? Et populus quidem Spartanus ejus mortem ægrè tulit, non quod rex capitali supplicio affectus fuerit, sed quòd bonus, & popularis, factione divitum judicio illo circumventus esset. Sic itaque Plutarchus, *primus rex Agis ab ephoris est morte multatus*; quibus verbis non quid fas, sed quid factum sit, tantummodò narrat. Nam qui regem in jus ducere, vel etiam in vincula possunt, illos non posse eundem supplicio ultimo afficere, puerile est credere. Accingeris jam tandem ad jus regum Anglicorum. *Rex*, inquis, *in Anglia unus semper fuit.* Hoc eo dicis, quia modò dixeras, *rex non est nisi unus sit & unicus*. Quod si ita est, aliquot sanè quos credebam Angliæ reges fuisse, non erant: nam ut multos omittam Saxonicorum, qui consortes imperii vel filios vel fratres habuere, constat Henricum 2dum è stirpe Normanica cum filio regnasse. *Ostendant*, inquis, *aliquod regnum sub unius imperio cui non potestas absoluta adjuncta fuerit, in quibusdam tamen magis remissa, in aliis magis intenta.* Ostende tu potestatem absolutam remissam, asine; annon absoluta est summa? Quomodo ergò summa & remissa simul erit? quoscunque fateberis reges cum remissa potestate esse, eos non esse cum absoluta facile vincam; inferiores proinde esse populo natura libero, qui & suus ipse legislator est, & potestatem re-

regiam vel intendere, vel remittere poteſt. Britannia, an tota olim regibus paruerit, incertum: Veriſimilius eſt, prout tempora ferebant, nunc hanc nunc illam reipub. formam adhibuiſſe. Hinc Tacitus, *Britanni olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & ſtudiis trahuntur.* Deſerti à Romanis, XL circiter annos ſine regibus fuere; *regnum* itaque *perpetuum*, quod affirmas, antiquitùs non fuit; fuiſſe autem hæreditarium præcisè nego; quod & regum ſeries, & mos creandi eorum demonſtrat: diſertis enim verbis petuntur populi ſuffragia. Poſtquam enim rex conſuetum juramentum dedit, accedens archiepiſcopus ad quatuor partes extructi ſuggeſti, toties rogat populum univerſum his verbis, *conſentire vultis de habendo ipſum regem?* planè ac ſi Romano more dixiſſet, vultis, jubetis hunc regnare? quod opus non foret, ſi regnum jure eſſet hæreditarium; verùm apud reges uſurpatio pro jure ſæpiſsimè obtinet. Tu Caroli bello toties victi jus regium jure belli fundare adniteris: Guilielmus ſcilicet cognomento *conquæſtor* nos ſubjugavit. At ſciunt qui in noſtra hiſtoria peregrini non ſunt, Anglorum opes uno illo prælio Haſtingenſi non adeò attritas fuiſſe, quin bellum facilè inſtaurare potuiſſent. Sed regem accipere, quàm victorem & tyrannum pati malebant. Dant itaque jus-

jusjurandum Guilielmo, se fidem ei servaturos; dat pariter Guilielmus juramentum illis, admotus altari, se omnia, quæ par est bonum regem, iis esse vicissim præstiturum. Cum falleret fidem, & rursus Angli arma caperent, diffisus ipse suis viribus juravit denuò, tactis Euangeliis, antiquas se leges Angliæ observaturum. Si postea igitur Anglos miserè afflixit, non id jure belli, sed jure perjurii fecit. Certum est præterea jam multis abhinc seculis victos & victores in unam gentem coaluisse; ut jus illud belli, si quod unquam fuit, antiquari jam diu necesse sit. Ipsius verba morientis quæ ex libro Cadomensi fide dignissimo descripta reddimus, omnem dubitationem tollunt. *Neminem*, inquit, *Anglici regni constituo hæredem.* Quâ voce jus illud belli, simulque illud hæreditarium, cum ipso mortuo Guilielmo conclamatum atque sepultum est. Video nunc aliquam te in aula dignitatem, quod prædixi fore, esse adeptum, summus nimirum aulicæ astutiæ quæstor regius & procurator es factus. Vnde hoc quod sequitur videris ex officio scribere, Vir magnifice. *Siquis prædecessorum regum factionibus procerum, vel seditionibus plebis coactus, aliquid de suo jure remiserit, id non potest successori obesse, quin id iterum sibi vindicet.* Rectè mones; itaque si quo tempore majores nostri aliquid de jure suo

per ignaviam amiſere, an id oberit nobis, eorum poſteris? Pro ſe illi quidem ſervitutem ſpondere, ſi vellent, pro nobis certè non poterant; quibus idem ſemper jus erit noſmet liberandi, quod illis erat in ſervitutem ſe cuilibet tradendi. Miraris *quid faciat*, ut *rex Britanniæ hodie debeat haberi pro magiſtratu tantum regni, qui autem alia regna in Chriſtianitate obtinent, plenâ & liberâ poteſtate polleant*. De Scotia remitto te ad Buchananum, de Gallia etiam tua, ubi hoſpes eſſe videris, ad Francogalliam Hotomanni, & Girardum Franciæ Hiſtoricum, de cæteris ad alios, quorum nulli quod ſciam Independentes erant: ex quibus de jure regio longè alia poteras didiciſſe, quàm quæ doces. Cum jure belli tyrannidem regibus Angliæ aſſerere nequiveris, facis jam periculum in jure paraſitico. Edicunt reges ſe regnare *Dei gratiâ*: quid ſi Deos ſe eſſe edixiſſent? te credo flaminem facilè erant habituri; ſic Pontifex Cantuarienſis *Dei providentia* archiepiſcopari præ ſe tulit. Tune iſta fatuitate Papam non vis eſſe regem in Eccleſia, ut regem conſtituere pluſquam Papam in repub. poſſis? At in regni ſtatutis appellatur *rex Dominus noſter*. Mirus tu quidem ſtatutorum noſtrorum nomenculator repentè evaſiſti; neſcis tamen multos dici dominos qui non ſunt; neſcis quàm iniquum ſit ex titulis hono-

no-

norariis, ne dicam adulatoriis, de jure & veritate rerum ſtatuere. Eodem refer quod *Parlamentum regis* dicitur: nam & frænum regis vocatur; adeoque non magis rex Parlamenti eſt dominus, quam equus eſt ſui dominus fræni. At *cur non regis Parlamentum, cum ab eo convocetur*. Dicam tibi, quia convocatur etiam ſenatus à Conſule, neque propterea dominus illius concilii erat. Quod itaque rex Parlamentum convocat, id facit pro officio ſuo ac munere quod à populo accepit, ut etiam quos convocat, eos de arduis regni negotiis conſuleret, non de ſuis: aut ſiqua diciſsa poſſunt, de iis poſtremo ſemper loco agi ſolitum erat; ad arbitrium etiam Parlamenti, non ſuum. Nec verò ignorant, quorum id intereſt ſcire, Parlamentum ſive vocatum, ſive non vocatum bis intra vertentem annum antiquitus ex lege potuiſſe convenire. At *regis etiam leges nuncupantur*. Sunt iſtæ quidem ad regem phaleræ; rex autem Angliæ legem ferre per ſe poteſt nullam; neque enim ad leges ferendas, ſed ad cuſtodiendas à populo latas conſtitutus erat. Tuque hic fateris *congregari* idcirco *Parlamentum ut leges conderet*. Quapropter & lex Terræ vocatur, & lex populi: Vnde Ethelſtanus rex in præfatione legum, ubi omnes alloquitur, *vobis*, inquit, *lege veſtrâ* omnia largitus ſum: & in formula juramenti quo reges Angliæ antequam crea-

crearentur obſtringere ſe ſolebant, ſic populus à rege ſtipulatur. *Concedis juſtas leges quas vulgus elegerit?* reſpondet rex, *concedo.* Erras etiam tota Anglia, *qui regem quo tempore Parlamentum non habetur, plenè planéque totum regni ſtatum regio jure gubernare* ais. Nam neque de bello, neque de pace quod magni ſit momenti, quicquam decernere, ne in jure quidem dicundo curiarum decretis intercedere poteſt. Iurant itaque judices nihil ſe in judiciis exercendis niſi ex lege facturos, etiamſi rex ipſe dicto, aut mandato, vel etiam literis proprio annulo obſignatis aliter imperaret. Hinc ſæpius in noſtro jure rex *infans* dicitur; nec ſua jura aut dignitates, niſi pueri aut pupilli in modum, poſſidere. Spec. Iuſt. c. 4. ſect. 22. hinc etiam illud apud nos crebrò dici ſolitum, *rex non poteſt facere injuriam.* Quod tu hoc modo ſceleratè interpretaris, *non eſt injuria quam facit rex, quia in eo non punitur.* Admirabilem hominis impudentiam & improbitatem vel hoc ſolo interpretamento quis non perſpiciat? *Capitis eſt imperare*, inquis, *non membrorum, rex Parlamenti caput eſt.* Siccine nugarere, ſi cor tibi ſaperet? erras iterum (ſed quis finis errorum eſt tuorum) in quo regis conſiliarios à Parlamenti ordinibus non diſtinguis; nam neque illos quidem omnes, horum verò nullos reliquis non probatos eligere debebat rex; in

plebejum autem ordinem ut quenquam eligeret, id sibi ne sumebat quidē unquam. Quibus id muneris populus delegabat, per municipia singuli suffragiis omnium eligebantur; notissima loquor, eoque brevior sum. *Falsum* autem *esse* ais, *quod sanctæ Independentiæ cultores asserunt, Parlamentum à populo fuisse institutum.* Video jam quid sit cur papatum tanto impetu evertere contendas: alium ipse papatum in alvo, quod ajunt, gestas: quid enim aliud uxor uxoris, lupus ex lupa gravidus, nisi aut portentum, aut papatum aliquem novum parturire te oportebat? certè Papa germanus quasi jam esses, sanctos & sanctas pro arbitrio facis; reges etiam omni peccato absolvis, &, quasi strato jam hoste, ejus exuviis opimum te ornas. Verùm quia Papa nondum per te planè cecidit, dum libri illius tui *de Primatu*, secunda & tertia, & fortasse quarta & quinta pars prodierit, qui multos mortales tædio prius enecabit, quàm tu Papam eo libro subegeris, sit satis interea, quæso, ad Antipapatum saltem aliquem posse adscendere; est altera, quam tu, præter illam Independentiam abs te irrisam, sanctorum in numerum seriò retulisti, Tyrannis regia: sanctæ ergo Tyrannidis regiæ tu Pontifex eris Maximus; & nequid desit tibi ad Papales titulos, *Servus etiam servorum* eris, non Dei, sed aulæ; quoniam illa Chenaani male-

maledictio adhæsisse tibi ad præcordia videtur. *Bestiam* appellas *populum.* Quid interim es ipse? Non enim sacrum illud consistorium, neque sanctus ille Lupus te dominum suum aut populo exemerit aut vulgo; neque effecerit, quin, sicuti es, teterrima ipse bestia sis. Certè libri sacri prophetici magnorum regum monarchiam & dominationem immanis Bestiæ nomine ac specie adumbrare soleat. *Sub regibus ante Guilielmum*, inquis, *nulla Parlamenti mentio exstat.* De vocabulo Gallicano altercari non libet: res semper fuit: & Saxonicis temporibus *Concilium Sapientum* vocari solitum concedis. Sapientes autem tam sunt plebis, quàm procerum ex numero. At *in statuto Mertonensi, vigesimo Hen.* 3[tii] *comitum & baronum tantùm fit mentio.* Ita te semper nomina decipiunt, qui tantum in nominibus ætatem omnem contrivisti; nobis enim satis constat, & Quinqueportuum curatores, & decuriones urbicos, nonnunquam & mercatores illo seculo baronum nomine appellatos fuisse, neque dubium omnino est, quin Parlamenti quosque Senatores quantumvis plebejos, ætas illa jure multò potiore barones nuncupaverit: nam & anno ejusdem regis 52. tam nobiles, quàm plebejos fuisse convocatos, Marlbrigii statutum, sicut & reliqua fere statuta omnia disertis verbis testantur: quos etiam plebejos, comitatuum

tuum magnates Edouardus tertius in præfatione Statuti Stapli, quam perdoctè pro me recitas, vocavit; eos nimirum *qui de singulis civitatibus pro toto comitatu venerant*; qui quidem plebejum ordinem constituebant, neque erant proceres, aut esse poterant: Tradit etiam liber statutis illis vetustior, qui inscribitur, *Modus habendi Parlamenta*, licere regi cum plebe sola Parlamentum habere, legesque ferre, quamvis Comites & Episcopi non adsint; non itidem licere regi cum comitibus & episcopis, si plebs non aderit. Hujus rei ratio quoque adjicitur; quia cum nondum Comites aut episcopi constituti essent, reges cum populo tamen Parlamenta, & Concilia peragebant: deinde comites pro se tantum veniunt; plebeji pro suo quisque municipio. Ex quo iste ordo universi populi nomine adesse intelligitur; eoque nomine & potiorem, & nobiliorem ordine patricio, omnique ex parte anteponendum esse. Sed *judicandi potestas*, inquis, *penes domum plebejam nunquam fuit*. Neque penes regem Angliæ fuit unquam: illud tamen memineris, principio omnem potestatem à populo fluxisse, & etiamnum proficisci. Quod & Marcus Tullius de lege agraria pulcherrimè ostendit. *Cum omnes potestates, imperia, curationes ab universo populo proficisci convenit, tum eas profectò maximè, quæ consti-*

tuuntur ad populi fructum aliquem, & commodum; in quo & universi deligant quem populo maximè consulturum putent, & unusquisque studio & suffragio suo viam sibi ad beneficium impetrandum munire possit. Vides Parlamentorum veram originem, illis Saxonicis archivis longè vetustiorem. Dum in hac luce veritatis & sapientiæ versari licebit, frustra nobis obscuriorum ætatum tenebras offundere conaris. Quod non eò dici à me quisquam existimet, quasi ego de autoritate & prudentia majorum nostrorum detrahi quicquam velim; qui in legibus bonis ferendis plùs sanè præstiterunt, quàm vel illa secula, vel illorum ingenium & cultus tulisse videatur: & quamvis leges rarò non bonas irrogarent, ignorantiæ tamen, & imbecillitatis humanæ sibi conscii, hoc veluti fundamentum legum omnium posteris tradi voluerunt, quod & nostri Iurisperiti omnes agnoscunt, ut si qua lex aut consuetudo legi divinæ aut naturali, aut rationi denique repugnaret, ea ne pro lege sancita habeatur. Vnde tu, etiamsi edictum fortasse aliquod aut statutum in jure nostro, quo regi tyrannica potestas attribuatur, invenire posses, id, cum & divinæ voluntati, & naturæ, & rationi contrarium sit, intelligito, ex generali & primaria ista lege nostra quam attuli, rescindi apud nos & ratum non esse; verùm tu jus nullum

lum tale regium apud nos invenies. Cum enim judicandi potestas primitùs in ipso populo fuisse constet, Anglos autem eam ab se in regem nullâ lege regiâ unquam transtulisse, neminem enim judicare aut solet aut potest rex Angliæ, nisi per leges provisas jam & approbatas: Fleta l. 1. c. 17. sequitur eandem adhuc integram atque totam in populo sitam esse; nam parium domui aut nunquam traditam, aut recuperari jure posse non negabis. At, *regis est*, inquis, *de vico municipium*, de eo *civitatem facere*, *ergo illos creat qui constituunt domum inferiorem*. At inquam, oppida & municipia regibus antiquiora sunt; etiam in agris populus est populus. Iam Anglicismis tuis magnoperè delectamur; *Countie Court*, *The Turn*, *Hundreda*; mira nempe docilitate centenos Iacobæos tuos Anglicè numerare didicisti.

Quis expedivit Salmasio suam Hundredam,
Picamque *docuit nostra verba conari*?
Magister artis venter, & Iacobæi
Centum, exulantis viscera marsupii regis.
Quòd si dolosi spes refulserit nummi,
Ipse Antichristi qui modò primatum Papæ
Minatus uno est dissipare sufflatu,
Cantabit ultrò Cardinalitium *melos*.

Longam deinde de Comitibus & Baronibus dissertationem subtexis; ut ostendas regem esse eorum omnium creatorem, quod facilè

concedimus, eoque nomine regibus plerunque serviebant; ideoque ne gentis liberæ deinceps judices essent rectè providimus. *Potestatem convocandi parlamentum quoties libet, & quando vult dissolvendi ex omni temporis memoria penes regem esse* affirmas. Tibine igitur balatroni mercenario & peregrino, perfugarum dictata exscribenti, an disertis legum nostrarum verbis fides habenda sit, infra videbimus. *At*, inquis, *reges Angliæ parlamento majus imperium habuisse alio argumento probatur, eoque invincibili; regis potestas perpetua est & ordinaria, quæ per se sine Parlamento regnum administrat, Parlamenti extraordinaria est authoritas, & ad certas tantum res, nec sine rege quicquam validi statuere idonea*: Vbinam dicamus vim magnam latere hujus argumenti? an in *ordinaria & perpetua*? Atqui minores multi magistratus habent potestatem ordinariam & perpetuam, quos Irenarchas vocamus; an summam ergo habent? suprà etiam dixi potestatem regi idcirco traditam à populo fuisse, ut videret authoritate sibi commissa ne quid contra legem fiat; utque leges custodiret nostras, non ut nobis imponeret suas: regis proinde potestatem nisi in regni curiis & per eas, esse nullam: imo populi potius ordinaria est omnis, qui per duodecim viros de omnibus judicat. Atque hinc est quòd interrogatus

in curiâ reus, *Cui te permittis judicandum*; respondet semper ex more atque lege, *Deo & populo*, non Deo & regi, aut regis vicario. Parlamenti autem authoritas quæ re & veritate, summa populi potestas in illum senatum collata est, si extraordinaria est dicenda, id tantùm propter ejus eminentiam dicitur; alioqui, ut notum est, ipsi ordines appellantur, non extra ordinem ergo; & si non actu, quod ajunt, virtute tamen perpetuum habent in omnes curias & potestates ordinarias jus atque authoritatem; idque sine rege. Offendunt nunc limatulas, opinor, aures tuas nostrorum barbaræ locutiones: cujus ego si vacaret, aut operæ pretium esset, tot barbarismos hoc uno libro notare possem, quot si pro merito lueres, profectò omnes puerorum ferulas in te frangi oporteret, nec tot aureos tibi dari, quot illi quondam pessimo poëtæ; colaphos longè plures. *Prodigium esse* ais, *omnibus portentis opinionum monstrosius, quòd fanatici personam regis à potestate ejus sejungant*. Equidem dicta singulorum non præstitero: personam autem si pro homine vis dici, separari à potestate ejus nec absurdè posse Chrysostomus haud fanaticus docere te potuit; qui præceptum Apostoli de potestatibus ita explanat, ut potestatem ibi & rem, non hominem intelligi asserat. Quidni dicam regem, qui contra leges quid

 facit,

facit, id agere ut privatum vel tyrannum, non ut regem legitima poteſtate præditum? Tu ſi uno in homine poſſe plures eſſe perſonas, eaſque ab ipſo homine, ſenſu & cogitatione ſeparabiles non intelligis, & ſenſus communis & latinitatis planè expers es. Sed hoc eò dicis, ut reges peccato omni abſolvas, utque erepto Papæ primatu indutum te eſſe exiſtimemus: *Rex*, inquis, *non poſſe peccare intelligitur, quia peccatum ejus pœna non conſequitur*. Quiſquis ergo non punitur, non peccat; non furtum ſed pœna facit furem; Salmaſius Grammaticus non facit ſolœciſmos, quia manum ferulæ ſubduxit; poſt everſum à te Papam ſint iſti ſanè Pontificatûs tui canones, vel certè indulgentiæ tuæ, ſive ſanctæ Tyrannidis, ſive ſanctæ Servitutis Pontifex dici mavis. Congeſta extremo capite maledicta tua in *Anglicanæ reipub. & Eccleſiæ ſtatum* prætereo: hoc enim habent tui ſimiles, homo contemptiſsime; ut quidque plurima dignum eſt laude, id ſolent per calumniam maximè vituperare. Sed de jure regio apud nos, ſeu potius de jure populi in regem nequid temerè affirmaſſe videar, proferre ex ipſis monumentis non gravabor, quamvis pauca quidem de multis, ea tamen quibus liquidò ſatis conſtabit, Anglos ex lege & inſtituto, & more etiam majorum ſuorum, regem nuper judicaviſſe. Poſt Romano-

rum.

rum ex insula discessum sui juris Britanni circiter annos 40. sine regibus fuere; quos primos crearunt, eorum nonnullos, supplicio affecere. Britannos eo nomine Gildas, contrà quàm tu facis, reprehendit, non quod reges necavere, sed quod injudicatos, vel ut ejus verbis utar, *non pro veri examinatione.* Vortigernus ob incestas cum filia nuptias, teste Nennio historicorum nostrorum post Gildam antiquissimo, damnatur *à beato Germano, & omni concilio Britonum*, ejusque filio Guorthemiro regnum traditur. Haud multo hæc post Augustini obitum gesta sunt: unde vanitas tua facilè redarguitur, qui supra asseruisti, primum omnium Papam, & nominatim Zachariam docuisse, judicari reges posse. Circa annum Christi 600. Morcantius, qui tunc temporis in Cambria regnabat, propter cædem patrui ab Oudoceo Landaviæ Episcopo in exilium damnatur; quamquam is exilii sententiam latifundiis quibusdam ecclesiæ donatis redemit. Ad Saxones jam veniamus; quorum jura cum reperiantur, facta prætermittam. Saxones Germanis oriundos memineris; qui nec infinitam aut liberam potestatem regibus dedere, & de rebus majoribus consultare omnes solebant; ex quibus intelligere est, Parlamentum, si solum nomen excipias, etiam apud Saxonum majores summa authoritate viguisse. Et ab iis quidem

Concilium Sapientum paſsim nominatur; ipſis Ethelberti temporibus,quem *decreta judiciorum juxta exempla Romanorum cum Concilio Sapientum conſtituiſſe* memorat Beda; ſic Edwinus Northanymbrorum, Inas occidentalium Saxonum rex, *habito cum ſapientibus & Senioribus concilio*, novas leges promulgavit; alias Aluredus edidit *ex concilio*, item *prudentiſſimorum*; *atque iis*, inquit, *omnibus placuit edici earum obſervationes*. His atque aliis multis hujuſmodi locis luce clarius eſt, delectos etiam ex plebe conciliis maximis interfuiſſe; niſi ſiquis Proceres ſolos ſapientes eſſe arbitratur. Extat etiam apud nos perantiquus legum liber cui titulus *Speculum Iuſticiariorum*,in quo traditur primos Saxones, poſt Britanniam ſubactam, cum reges crearent, ab iis jusjurandum exigere conſueviſſe, ſe, ut quemvis alium è populo,legibus ac judiciis ſubjectos fore. cap. 1. ſect. 2. ibidem ait jus eſſe & æquum ut rex ſuos in Parlamento habeat pares, qui de injuriis quas vel rex vel regina fecerit, cognoſcerent; regnante Aluredo ſancitum legibus fuiſſe,ut ſingulis annis Parlamentum bis Londini, vel eo ſæpius, ſi opus eſſet, haberetur. Quæ lex cùm peſſimo juris neglectu in deſuetudinem abiiſſet, duabus ſub Edouardo 3tio ſanctionibus renovata eſt. In alio etiam antiquo manuſcripto, qui Modus Parlamenti in-

inſcribitur, hæc legimus; ſi rex Parlamentum prius dimiſerit, quàm ea omnia tranſigantur quorum cauſa concilium indictum erat, perjurii reus erit; & juramentum illud quod regnum initurus dederat, violaſſe cenſebitur. Quomodo enim, quod juratus eſt, juſtas leges concedit, quas populus elegerit, ſi earum eligendi facultatem petenti populo non dat vel rariùs Parlamentum convocando, vel citiùs dimittendo quàm res populi ferunt? Ius autem illud jurandum, quo rex Angliæ ſe obligat, noſtri juriſperiti pro ſanctiſſimâ lege ſemper habuere. Quod autem maximis reipub. periculis remedium inveniri poteſt (qui ſolus convocandi Parlamenti finis erat) ſi conventus ille magnus, & auguſtiſſimus ad regis libitum ſtultiſſimi ſæpe & pervicaciſſimi diſſolvetur? Poſſe à Parlamento abeſſe, proculdubiò minus eſt, quàm Parlamentum diſſolvere: at rex per leges noſtras illo Modorum libro traditas abeſſe à Parlamento, niſi planè ægrotaret, neque potuit, neque debuit: & ne tum quidem niſi inſpecto ejus corpore à duodecim regni paribus, qui de adverſa regis valetudine teſtimonium perhibere in ſenatu poſſent: ſoléntne ſervi cum domino ſic agere? Contrà verò plebejus ordo, ſine quo Parlamentum haberi non poteſt, etiam à rege convocatus potuit non adeſſe, & ſeceſſione factâ, de rep. malè geſtâ cum rege expoſtulare: quod

& prædictus liber testatur. Verùm, quod caput est, inter leges Edouardi regis vulgò Confessoris, una est eximia, quæ de regis officio tractat; cui rex officio si desit, *nomen regis in eo non constabit.* Hoc quid esset, ne non satis intelligeretur, Chilperici Francorum regis exemplum subnectit, cui idcirco regnum à Populo abrogatum erat. Puniri autem malum regem ex legis hujus sententia oportere, significabat ille S. Edouardi gladius cui nomen Curtana erat, quem in regum creatione & pompâ gestare Comes Palatii solebat; *in signum*, inquit noster Matthæus Paris, *quòd & regem, si oberret, habeat de jure potestatem cohibendi:* gladio autem nemo fere nisi capite punitur. Hanc legem, cum aliis boni illius Edouardi, Guilielmus ipse conquæstor anno regni quarto ratam habuit: & frequentissimo Anglorum Concilio prope Verulamium religiosissimè juratus confirmavit: quo facto non solùm jus omne belli, si quod in nos habuit, ipse extinxit, sed etiam hujus legis judicio atque sententiæ se subjecit. Ejus etiam filius Henricus cùm in omnes Edouardi leges, tùm in hanc quoque juravit; atque iis duntaxat conditionibus, vivente adhuc fratre Roberto natu majore, in regem est electus. Iurarunt eadem omnes deinceps reges, antequam insignia regni acciperent. Hinc celebris ille & antiquus noster juriscon-

sul-

ſultus Bractonus. l. 1. c. 8. *Non eſt rex ubi dominatur voluntas & non lex.* Et l. 3. c. 9. *rex eſt dum benè regit, tyrannus dum populum ſibi creditum violenta opprimit dominatione.* Et ibidem, *exercere debet rex poteſtatem juris, ut vicarius & miniſter Dei; poteſtas autem injuriæ diaboli eſt, non Dei: cum declinat ad injuriam rex, diaboli miniſter eſt.* Eadem ferme habet vetuſtus alter juriſconſultus, libri illius author qui Fleta inſcribitur, memor nempe uterque & legis illius Eduardinæ, verè quidem regiæ, & regulæ illius in jure noſtro primariæ à me ſupra dictæ, qua nihil Dei legibus & rationi contrarium haberi pro lege poteſt; uti nec tyrannus pro rege, nec miniſter diaboli pro miniſtro Dei. Cum itaque lex maximè ratio recta ſit, ſiquidem regi, ſiquidem Dei miniſtro obediendum eſt, eâdem prorſus & ratione & lege, tyranno & diaboli miniſtro erit reſiſtendum. Et quoniam de nomine ſæpius quàm de re ambigitur, tradunt iidem, regem Angliæ, etiamſi nomen regis nondum perdiderit, judicari tamen, ut quilibet è vulgo, & poſſe & debere. Bracton. l. 1. c. 8. Fleta. l. 1. c. 17. *Non debet eſſe rege major quiſquam in exhibitione juris; minimus autem eſſe debet in judicio ſuſcipiendio, ſi peccat*, alii legunt *ſi petat*, Iudicari igitur cum debeat rex noſter, ſive tyranni ſub nomine, ſive regis, quos habeat item judi-

ces legitimos dictu difficile non debet esse. Eosdem consulere authores haud pejus erit. Bracton. l. 2. c. 16. Fleta. l. 1. c. 17. *In populo regendo rex habet superiores, legem, per quam factus est rex, & curiam suam, videlicet comites & Barones: comites dicuntur quasi socii regis, & qui habet socium, habet magistrum; & ideò si rex fuerit sine fræno, id est sine lege, debent ei frænum ponere.* Baronum autem nomine plebejum ordinem comprehendi supra ostendimus; quin & Pares etiam Parlamenti eosdem fuisse dictos, libri legum nostrarum antiqui passim tradunt: & imprimis liber ille cui titulus, Parlamenti modus; *Eligentur*, inquit *de omnibus regni paribus*. 25. quorum erunt *quinque milites, quinque cives* id est urbium delegati, *quinque municipes: & duo milites pro comitatu majorem vocem habent in concedendo & contradicendo quàm major comes Angliæ*; & meritò quidem, illi enim pro tota aliqua provincia, aut municipio suffragia ferunt, isti pro se quisque duntaxat. Comites autem illos *Codicillares*, quos vocas, & *rescriptitios*, cum feudales jam nulli sint, ad judicandum regem à quo creabantur minimè omnium idoneos esse, quis non videt? Cum itaque jus nostrum sit, ut est in illo speculo antiquo, regem habere pares, qui in Parlamento cognoscant & judicent, *si quid rex in aliquem*

popu-

populi sui peccaverit, si notissimum sit licere apud nos cuivis è populo in minoribus quibusque curiis injuriarum actionem regi intendere, quanto justius est, quantoque magis necessarium, si rex in universos peccaverit, ut habeat qui eum non refrænare solùm & coërcere, sed judicare & punire possint. Pessimè enim & ridiculè institutam esse eam necesse est rempub. in qua de minimis regum injuriis etiam privato cuivis cautum sit, de maximis nihil in commune provisum, nihil de salute omnium, quo minùs liceat ei universos sine lege perdere, qui ne unum quidem lædere per legem poterat. Comites autem esse regis judices, cum ostensum sit neque decere neque expedire, sequitur judicium illud totum ad plebejum ordinem, qui & pares regni, & Barones, & populi totius potestate sibi delegatâ præditi sunt, jure optimo pertinere. Cum enim (ut in nostro jure scriptum est, quod supra attuli) plebs sola cum rege sine comitibus aut episcopis parlamentum constituat, quia rex cum sola plebe etiam ante comites aut episcopos natos, parlamenta peragere solebat, eâdem prorsus ratione plebs sola supremam & sine rege, & regem ipsum judicandi potestatem habebit, quòd etiam ante ullum regem creatum, ipsa universi populi nomine concilia & parlamenta peragere, judicare, ferre

leges, ipsa reges creare solita erat; non ut populo dominarentur, sed ut rem populi administrarent. Quem si rex contrà injuriis afficere, & servitute opprimere conatus fuerit, ex ipsa legis nostræ sententiâ nomen regis in eo non constat, rex non est; quòd si rex non sit, quid est quod ei pares amplius quæramus? Tyrannum enim jam re ipsa ab omnibus bonis judicatum nulli non satis pares atque idonei sunt, qui supplicio mactandum esse pro tribunali judicent. Hæc cum ita sint, tot testimoniis, tot legibus prolatis, abundè hoc demùm, quod erat propositum, evicisse arbitror, cum judicare regem penes plebem jure optimo sit, cúmque plebs regem de repub. déque ecclesia, sine spe ulla sanitatis, pessimè meritum supplicio ultimo affecerit; rectè atque ordine, exque repub. suáque fide, dignitate, legibus denique patriis fecisse. Neque possum hîc non gratulari mihi de majoribus nostris, qui non minore prudentia ac libertate, quàm Romani olim, aut Græcorum præstantissimi, hanc rempub. instituerunt; neque poterunt illi, siquid nostrarum rerum sentiunt, non sibi etiam gratulari de posteris suis; qui tam sapienter institutam, tanta libertate fundatam ab impotenti regis dominatione, cum redacti penè in servitutem essent, tam fortiter, támque prudenter vindicarunt.

Cap. IX.

Satis jam arbitror palàm esse, regem Angliæ etiam Anglorum legibus judicari posse; suos habere judices legitimos; quod erat probandum. Quid tu porro? (nam quæ tua repetis, ad ea non repetam mea) *ex rebus nunc ipsis propter quas comitia indici solent, proclive*, inquis, *est ostendere regem esse supra Parlamentum.* Sit sanè proclive quantum voles, in quo præcipitem te dari jam statim senties. *Parlamentum*, inquis, *congregari solet ad majoris momenti negotia in quibus regni salus & populi versatur.* Si rex Parlamentum convocat ad procurandas res populi, non suas, neque id nisi assensu eorum atque arbitrio quos convocat, quid aliud est, obsecro, nisi minister populi & procurator? cum, sine suffragiis eorum quos populus mittit, ne tantillum quidem, neque de aliis, neque de seipso decernere possit. Quod etiam argumento est, officium esse regis, toties Parlamentum convocare, quoties populus id petit: quandoquidem & res populi, non regis, iis comitiis tractantur, idque populi arbitrio. Quamvis enim regis quoque assensus honoris causa peti soleret, quem in rebus minoris momenti ad privatorum duntaxat commoda spectantibus poterat non præbere,

pote-

poterat pro illa formula dicere, *rex deliberabit*, de iis tamen, quæ ad ſalutem omnium communem & libertatem pertinebant, prorſùs abnuere nullo modo poterat; cum id & contra juramentum regium eſſet, quo veluti lege firmiſſima tenebatur, & contra præcipuum magnæ Chartæ articulum, c. 29. *Non negabimus, non differemus cuiquam jus aut juſtitiam.* Non negabit rex juſtitiam, negabit ergò juſtas leges? non cuiquam, an ergò omnibus? ne in Curiâ quidem ullâ minori, an ergò in Senatu ſupremo? an verò rex ullus tantum ſibi arrogabit, ut quid juſtum ſit, quid utile, ſe unum univerſo populo ſcire meliùs exiſtimet? Cum *ad hoc creatus & electus ſit, ut juſtitiam faciat univerſis*, Bracton. l. 3. c. 9. per eas nimirum leges *quas vulgus elegerit.* Vnde illud in archivis noſtris 7. H. 4. Rot. Parl. num. 59. *non eſt ulla regis prærogativa, quæ ex juſtitia & æquitate quicquam derogat.* Et reges olim acta Parlamenti confirmare recuſantes, Chartam videlicet magnam & hujuſmodi alia, majores noſtri ſæpenumerò armis coëgere; neque propterea minùs valere illas leges, aut minùs legitimas eſſe juriſperiti noſtri ſtatuunt: quandoquidem aſſenſum rex iis decretis coactus præbuit, quibus jure atque ſponte aſſentiri debebat. Tu dum contendis aliarum etiam gentium reges in poteſtate vel Synedrii vel Senatus,

natus, vel Concilii ſui æquè fuiſſe, non nos in ſervitutem aſſeris, ſed eas in libertatem: in quo idem facere pergis quod ab initio feciſti, quodque faciunt pragmaticorum ſtultiſſimi, ut incauti ſeipſos in lite ſæpiùs contra veniant. At nos ſcilicet fatemur *regem, ubicunque abſit, in Parlamento tamen cenſeri præſentem vi poteſtatis: ergò quodcunque illic agitur à rege ipſo actum intelligi.* Tum quaſi bolum aliquem nactus eſſes aut mercedulam, illorum recordatione Caroleorum delinitus, *accipimus*, inquis, *quod dant*: accipe igitur, quo dignus es, magnum malum; non enim damus, quod ſperabas, inde ſequi *curiam illam non alia potiri poteſtate quàm à rege delegata.* Si enim dicitur, poteſtas regis, quæcunque ea ſit, à Parlamento abeſſe non poteſt, an ſuprema continuò dicitur? annon potiùs transferri in Parlamentum poteſtas regia videtur, utque minor majore contineri? ſanè ſi Parlamentum poteſt, nolente & invito rege, acta ejus & privilegia quibuſvis data revocare atque reſcindere, ſi ipſius regis prærogativas, prout videtur, circumſcribere, ſi proventus ejus annuos & impenſas aulæ, ſi famulitium ipſum, ſi totam denique rem domeſticam regis moderari, ſi vel intimos ejus conſiliarios atque amicos amovere, vel etiam è ſinu abripere ad ſupplicium poteſt, ſi cuivis denique de plebe à rege ad Parlamentum

tum quacunque de re provocatio est lege data, non itidem à Parlamento ad regem, quæ omnia & posse fieri, & fuisse sæpiùs facta, cum monumenta publica, tum legum nostrarum consultissimi testantur, neminem esse arbitror, modò mens ei sana sit, qui Parlamentum supra regem esse non fateatur. Nam in interregno etiam Parlamentum viget; & quod historiis nostris testatissimum est, nulla hæreditatis ratione habita, sæpè, quem sibi visum est, suffragiis liberrimis regem creavit. Vt summatim dicam quod res est, Parlamentum est supremum gentis Concilium, ad hoc ipsum à Populo planè libero constitutum, & potestate plenâ instructum, ut de summis rebus in commune consulat; rex ideo erat creatus, ut de consilio & sententiâ illorum Ordinum consulta omnia exequenda curaret. Quod cum Parlamentum ipsum edicto nuper suo publicè declararet, neque enim pro æquitate sua recusabat vel externis gentibus actionum suarum rationem ultrò ac spontè reddere; ecce tibi è gurgustio nullius homo authoritatis, aut fidei, aut rei, Burgundus iste Verna, qui summum Angliæ Senatum, jus patrium atque suum scripto asserentem, *detestandæ & horribilis imposturæ* insimulat. Patriam mehercule tuam pudebit, verbero, se tantæ impudentiæ homuncionem genuisse. Sed habes fortasse quæ salutariter moni-

monitos nos velis; agedum, auſcultamus. *Quas*, inquis, *leges ſancire poteſt Parlamentum, in quo nec præſulum ordo comparet?* Tune ergo, furioſe, præſules ex eccleſia extirpatum ibas, ut in Parlamenta induceres? O hominem impium, & Satanæ tradendum, quem neque eccleſia non ejicere hypocritam & atheum, neque ulla reſpubl. recipere communem libertatis peſtem atque labem deberet; qui etiam quod nequit ex Euangelio, id ex Ariſtotele & Halicarnaſſæo, deinde ex ſtatutis Papiſticis graviſſimorum temporum probare adnititur, regem Angliæ caput eſſe Anglicanæ Eccleſiæ, ut epiſcopos compranſores ſuos & neceſſarios nuper factos, quos ipſe Deus exturbavit, novos iterum prædones & tyrannos, pro virili ſua parte, ſanctæ Dei eccleſiæ imponat; quorum univerſum ordinem, tanquam religioni Chriſtianæ pernicioſiſſimum, eradicandum eſſe ſtirpitùs, editis antea libris clamosè contenderat. Quis unquam Apoſtata, non dico à ſua, quæ nulla certa eſt, ſed à Chriſtiana doctrina, quam ipſe aſſeruerat, defectione tam fœdâ atque nefariâ deſcivit? *Epiſcopis de medio ſublatis, qui ſub rege, & ex ejus arbitrio de cauſis eccleſiæ cognoſcebant*, quæris *ad quos redibit ea cognitio.* O perditiſſime, verere tandem vel conſcientiam tuam; memineris dum licet, niſi ſi hoc ſerò nimis te moneo, memineris

quàm

quàm non impunè tibi erit, quàm inexpiabile demùm ſit, ſanctum Dei Spiritum ſic illudere. Subſiſte aliquando, & pone aliquem furori modum, ne te accenſa ira numinis repentè corripiat; qui Chriſti gregem, unctoſque Dei minimè tangendos; iis hoſtibus & ſæviſſimis tyrannis obterendos iterum & perſultandos tradere cupis, à quibus elata modò & mirifica Dei manus eos liberavit: tuque ipſe, neſcio eorumne ad fructum ullum, an ad perniciem & obdurationem tuam, liberandos eſſe docuiſti. Quod ſi jus nullum dominandi in eccleſiam eſt epiſcopis, certè multo minùs eſt regibus; quicquid *hominum ſtatuta* edicunt. Sciunt enim qui labris aliquanto pluſquàm primoribus Euangelium guſtarunt, eccleſiæ gubernationem divinam eſſe totam ac ſpiritualem, non civilem. *In ſecularibus* autem, quòd ais *ſupremam juriſdictionem habuiſſe regem Angliæ*, id falſum eſſe jura noſtra ubertim declarant. Curias omnes ubi judicia exercentur, non rex, ſed Parlamenti authoritas vel conſtituit, vel tollit; in quibus tamen minimo cuivis è plebe licebat regem in jus vocare; neque raró judices contra regem pronuntiare ſolebant; id ſi rex vel interdicto, vel mandato, vel ſcriptis literis impedire conaretur, ex juramento & lege non parebant judices, ſed ejuſmodi mandata rejiciebant, & pro nihilo habebant: non poterat

terat rex quenquam in vincula conjicere, aut ullius bona in publicum addicere; poterat neminem supplicio punire, nisi in aliquam curiam priùs citatum, ubi non rex, sed consueti judices sententias tulere; idque sæpe, ut supra dixi, contra regem. Hinc noster Bractonus l. 3. c. 9. *regia potestas juris est, non injuria; & nihil aliud potest rex, nisi id solùm quod de jure potest.* Aliud tibi suggerunt Causidici tui, qui nuper solum verterunt; ex statutis nempe quibusdam haud antiquis sub Edouardo 4to, Henrico 7timo, Edouardo 6to promulgatis: neque viderunt, quamcunque regi potestatem statuta illa concedunt, eam à Parlamento concessam esse omnem & quasi precariam; quam & eadem authoritas poterat revocare. Cur sic passus es nasuto tibi imponi, ut quo maximè argumento regis potestatem ex decretis Parlamenti pendere demonstratur, eo absolutam esse & supremam probare te crederes? Nam & monumenta nostra sanctiora testantur, reges nostros non hæreditati, non armis, non successioni; sed populo suam omnem potestatem debere. Talis potestas regia Henrico quarto, talis ante eum Richardo II. à plebejo ordine concessa legitur; Rot. Parlament. 1. Hen. 4. num. 108. haud secùs atque rex aliquis præsidibus suis præfecturas & provincias edicto & diplomate solet concedere. Id nempe literis

literis publicis consignari disertè jussit Communium Domus, *concessisse se regi Richardo, ut tali bonâ libertate* frueretur, *qualem ante eum reges Angliæ habuere*; quâ cum rex ille *contra fidem Sacramenti sui* ad eversionem legum abuteretur, ab iisdem orbatus regno est. Iidem etiam, quod & eadem rotula testatur, in Parlamento edicunt, se prudentiâ & moderatione Henrici IV. confisos, *velle ac jubere ut in eadem magna libertate regia sit quam ejus progenitores obtinuere.* Illa autem nisi fiduciaria planè fuisset, quemadmodum hæc fuit, necesse est profectò & Parlamenti illius ordines, qui concederent quod suum non erat, ineptos ac vanos, & reges illos qui, quod suum jam erat, concessum ab aliis vellent accipere, & sibi & posteris injurios nimis fuisse: quorum utrumvis credibile non est. *Tertia pars*, inquis, *regiæ potestatis versatur circa militiam*; *hanc partem reges Angliæ sine pari & æmulo tractarunt.* Neque hoc verius quàm cætera quæ perfugarum fide scripsisti. Primùm enim pacis & belli arbitrium penes magnum regni senatum semper fuisse, & historiæ passim nostræ, & exterorum quotquot res nostras paulo accuratiùs attigere testantur. Sancti etiam Eduardi leges, in quas jurare nostri reges tenebantur, certissimam fidem faciunt, capite de Heretochiis, *fuisse quasdam potestates per provin-*

cias

cias & singulos comitatus regni constitutas, qui Heretoches vocabantur, latinè ductores exercitus, qui provincialibus copiis præerant, non *ad honorem coronæ* solùm, sed *ad utilitatem regni*. Isti verò eligebantur *per commune concilium, & per singulos comitatus in pleno conventu populari, sicut & vicecomites eligi debent*. Ex quo facilè perspicitur, & copias regni & copiarum ductores in potestate populi, non regis & antiquitùs fuisse, & esse oportere: illamque legem æquissimam nostro in regno haud minus valuisse, quàm olim in populari Romanorum statu valebat. De qua & M. Tullium audire non ab re fuerit. Philipp. 10. *Omnes legiones, omnes copiæ quæ ubique sunt, Populi R. sunt. Neque enim legiones quæ Antonium Consulem reliquerunt, Antonii potius quàm reipubl. fuisse dicuntur*. Sancti autem Edouardi legem illam, cum aliis illius legibus Guilielmus ille conquæstor dictus, populo sic volente ac jubente, juratus confirmavit; sed & hanc insuper adjecit, c. 56. *Omnes civitates, burgos, castella, singulis noctibus ita custodiri, prout vicecomes, & Aldermanni, cæterique præpositi per commune concilium ad utilitatem regni meliùs providebunt*; & lege 62. *ideo castella, burgi, civitates ædificatæ sunt ad tuitionem gentium & populorum regni, idcirco & observari debent cum omni libertate,*

te, integritate , & ratione. Quid ergo ? custodientur arces & oppida in pace contra fures & maleficos non nisi per commune Concilium ejusdem loci, non custodientur in maximo belli metu contra hostes sive externos sive intestinos per commune concilium totius gentis ? sanè illud nisi concedatur , neque *libertas*, neque *integritas* , nec *ratio* denique in iis custodiendis ulla esse poterit ; neque earum rerum quicquam assequemur, quarum causâ fundari primùm urbes & arces lex ipsa dicit. Majores certè nostri quidvis potiùs regi quàm sua arma & oppidorum præsidia tradere solebant ; idem esse rati ac si libertatem ipsi suam ferocitati regum & impotentiæ proditum irent. Cujus rei exempla in historiis nostris uberrima cum sint , & jam notissima , inserere huic loco supervacaneum esset. At *protectionem rex debet subditis , quomodo eos protegere poterit , nisi arma virosque habeat in sua potestate ?* At, inquam , habebat hæc omnia ad utilitatem regni , ut dictum est , non ad civium interitum & regni disperditionem : quod & Henrici tertii temporibus, prudenter Leonardus quidam vir doctus in episcoporum conventu respondit Rustando Papæ nuntio & regis procuratori : *omnes ecclesiæ sunt Domini Papæ , ut omnia principis esse dicimus , ad tuitionem , non ad fruitionem vel*

vel proprietatem, quod ajunt; ad defensionem, *non ad dispersionem*: eadem & prædictæ legis Edouardi sententia erat; quid est hoc aliud nisi potestate fiduciaria; non absoluta? qualem cum imperator bellicus fere habeat, id est delegatam, non planè propriam, non eò segniùs populum, à quo eligitur, sive domi sive militiæ defendere solet. Frustra autem Parlamenta, & impari sane congressu de legibus Sancti Edouardi & libertate olim cum regibus contendissent, si penes regem solùm arma esse oportere existimassent; nam & leges quamlibet iniquas ipse dare si voluisset, frustra se *charta* quantumvis *magna* contra ferrum defendissent. *At quid proderit*, inquis, *Parlamento militiæ magisterium habere*, *cum ne teruncium quidem ad eam sustinendam queat*, *nolente rege*, *de populo cogere*. Ne sit ea tibi cura: primùm enim hoc falsò ponis, Parlamenti ordines *non posse sine rege tributa populo imponere*, à quo & ipsi missi sunt, & cujus causam suscipiunt. Deinde non potest te fugere tam sedúlum de alienis rebus percontatorem, sua sponte populum, vasis aureis atque argenteis conflatis, magnam vim pecuniæ in hoc bellum contra regem impendisse. Amplissimos exinde regum nostrorum annuos reditus recenses: nil nisi *millies quingenties quadragies* crepas; *ex patrimonio regis maximas largi-*

tiones fieri ſolitas ab iis *regibus qui liberalitatis laudibus emicuerunt*, avidus audieras: hac te illecebrâ veluti Bileamum illum infamem proditores patriæ ad ſuam cauſam perduxere; ut Dei populo maledicere, & divinis judiciis obſtrepere auderes. Stulte; quid tandem regi injuſto ac violento tam immenſæ opes profuere? Quid etiam tibi? ad quem nihil prorſus eorum, quæ ſpe ingenti devoraveras, perveniſſe audio præter unam illam crumenulam vitreis globulis vermiculatam, & centenis aureolis confertam. Cape iſtam Balaame, quam adamaſti, iniquitatis mercedem, ac fruere. Pergis enim deſipere; *Erectio ſtandardi*, id eſt, *vexilli ad regem ſolùm pertinet*. Quapropter? quia

—— *Belli ſignum Laurenti Turnus ab arce*
Extulit.

Tune verò neſcis, Grammatice, hoc idem cujuſvis imperatoris bellici munus eſſe? At *ait Ariſtoteles, neceſſe eſt regi præſidium adſiſtere, quo leges tueri poſſit; ergo oportet regem plus armis poſſe quàm populum univerſum.* Tales homo conſequentias torquere ſolet, quales Ocnus funes apud inferos; quæ nulli ſunt uſui, niſi ut comedantur ab aſinis: aliud enim eſt præſidium à populo datum, aliud armorum omnium poteſtas, quam Ariſtoles hoc ipſo, quem protuliſti, loco à regibus abjudicat. Oportet, inquit, habeat rex

tan-

tantam circa se manum armatorum, *quanta singulis vel compluribus fortior sit, populo verò minor*; εἶναι δὲ τοσαύτην ἰσχὺν ὥστε ἑκάστου μὲν καὶ ἑνὸς καὶ συμπλειόνων κρείττω, τοῦ δὲ πλήθους ἥττω. Polit. l.3.c.11. Alioqui sanè, sub specie tuendi, possit statim & populum & leges sibi subjicere. Hoc autem rex & tyrannus interest; rex à senatu & populo volente, ac libente, quod satis est præsidii circa se habet contra hostes, & seditiosos: tyrannus invito senatu ac populo, vel hostium, vel perditorum civium præsidium sibi quàm maximum comparare studet, contra senatum ipsum & populum. Concessit itaque Parlamentum regi, ut alia omnia, sic *standardi erectionem*; non ut infesta patriæ signa inferret, sed ut populum contra eos defenderet, quos Parlamentum hostes judicat; si secus fecisset, ipse hostis judicandus erat: cum juxta ipsam Sti Edouardi, vel quod sanctius est, ipsam naturæ legem, nomen regis perdiderit. Vnde in prædicta Philippica, *amittit is omne exercitus & imperii jus, qui eo imperio & exercitu rempubl. oppugnat.* Neque licebat regi *feudales* illos *equites* ad *bellum* evocare, quod Parlamenti authoritas non decrevisset; id quod ex statutis pluribus manifestum est. Idem de vectigalibus & censu navali censendum; quem imperare civibus sine senatusconsulto rex non potuit: atque ita

gravissimi legum nostrarum interpretes annis abhinc plus minus duodecim, tum cum adhuc firmissimum erat regium imperium, publicè statuerunt. Sic diu ante eos Fortescutius Henrici VI. cancellarius juris nostri consultissimus; rex Angliæ, inquit, neque leges mutare potest, neque tributa, nolente populo, imponere, sed nec probaverit quisquam ullis testimoniis antiquorum *regni Angliæ statum mere* esse *regalem. Habet rex*, inquit Bractonus, *jurisdictionem super omnes*. Id est in curiâ; ubi regis quidem nomine nostris autem legibus jus redditur. *Omnis sub rege est*; id est singuli: atque ita se explicat ipse Bractonus locis à me supra citatis. Ad eaque restant, ubi eundem volvis lapidem, in quo vales ipsum, credo, Sisyphum delassare, ex supra dictis abunde respondetur. De cætero, si quando Parlamenta suum regibus bonis obsequium amplissimis verbis citra assentationem & servitutem detulere, id quasi eodem modo tyrannis delatum esset, intelligi, aut populo fraudi esse non debet; neque enim justo obsequio libertas imminuitur. Quod autem ex Edouardo Coco & aliis citas, *Angliæ regnum absolutum est imperium*, id est si ad ullum regem externum, aut Cæsarem respicias; vel, ut Cambdenus ait, *quia in imperii clientela non est*: alioqui adjicit uterque imperium hoc consistere non

ex rege ſolo, ſed *ex corpore politico.* Vnde Forteſcutius, Forteſc. de laud. legum Angl. c.9. *rex*, inquit, *Angliæ* populum gubernat *non mera poteſtate regia, ſed politica*; *populus enim iis legibus gubernatur quas* ipſe fert. Externos hoc etiam ſcriptores non latebat. Hinc Philippus Cominæus author graviſſimus commentariorum quinto: *inter omnia orbis terræ regna, quorum ego notitiam habeo, non eſt meâ quidem ſententiâ, ubi publicum moderatiùs tractetur, neque ubi regi minus liceat in populum, quàm in Anglia.* Poſtremò *ridiculum eſt*, inquis, *argumentum, quod afferunt, regna ante reges fuiſſe, quaſi dicas lucem ante Solem extitiſſe.* At nos, ô bone vir, non regna, ſed populum ante reges fuiſſe dicimus. Quem interim te magis ridiculum dicam, qui lucem ante Solem extitiſſe, quaſi ridiculum, negas. Ita dum in alienis curioſus eſſe vis, elementa didiciſti. Miraris denique, *eos qui regem in comitiis regni viderunt ſolio ſedentem, ſub aureo & ſerico cœlo, potuiſſe in dubium vocare utrum penes regem an penes Parlamentum majeſtas ſit.* Incredulos profectò homines narras, quos tam lucidum argumentum è cœlo ipſo petitum nihil movit. Quod tum cœlum aureum homo ſtoïcus adeò es religiosè & unicè contemplatus, ut & cœli Moſaïci & & Ariſtotelici oblitus eſſe penitus videare:

cum in illo *lucem ante Solem exstitisse* negaveris, in hoc tres Zonas temperatas esse supra docueris. Quot Zonas in illo regis aureo & serico cœlo observaveris, nescio: hoc scio, te Zonam unam centum stellis aureis bene temperatam ex illa tua cœlesti contemplatione abstulisse.

CAP. X.

CVm hæc omnis controversia de jure, sive generatim regio, sive separatim regis Angliæ, obstinatis partium contentionibus, quàm ipsa rei natura difficilior facta sit, spero, qui studium veritatis factionibus anteponunt, iis ea me ex lege Dei, jureque gentium, ex institutis denique patriis, copiosè attulisse, quæ regem Angliæ judicari posse, atque etiam capite puniri indubitatum reliquerint. Cum cæteris, quorum animos aut superstitio occupavit, aut mentis aciem anticipata regii splendoris admiratio ita perstrinxit, ut nihil in virtute ac libertate vera illustre ac splendidum videre possint, sive ratione & argumentis agamus, sive exemplis, frustra contendimus. Tu verò, Salmasi, ut reliqua omnia, ita hoc etiam absurdè admodùm facere videris, qui cum omnes independentes omnibus probris onerare non desinas, regem

ipsum quem defendis, maximè omnium independentem fuisse statuis: neque *regnum populo, sed generi debuisse:* deinde quem *capitis causam dicere coactum* initio graviter dolebas, eum nunc *inauditum periisse* quereris. At verò totam causæ dictionem ejus, fide summa Gallicè editam, inspicere si libet, persuasum tibi aliud fortasse erit. Carolo certè cum per aliquot dies continuos amplissima loquendi facta copia esset, non ille quidem est ea usus ad objecta sibi crimina diluendum, sed ad judicium illud ac judices omninò rejiciendum. Qui autem reus aut tacet, aut aliena semper respondet, eum non est injuria, si manifestus criminum sit, vel inauditum condemnari. Carolum si *mortem* ais *planè egisse vitæ respondentem*, assentior: si dicis *piè* & *sanctè* & *securè* vitam finiisse, scito aviam ejus Mariam, infamem fœminam, pari in speciem pietate, sanctitate, constantia in pegmate occubuisse: ne animi præsentiæ, quæ in morte quibusvis è vulgo maleficis permagna sæpè est, nimium tribuas: sæpè desperatio aut obfirmatus animus fortitudinis quandam speciem & quasi personam induit; sæpè stupor tranquillitatis: videri se bonos, intrepidos, innocentes, interdum & sanctos pessimi quique non minùs in morte quàm in vitâ cupiunt; inque ipsa scelerum suorum capitali pœna solent ultimam simulationis

suæ & fraudum, quàm possunt speciocissimè, pompam ducere; &, veluti poëtæ aut histriones deterrimi, plausum in ipso exitu ambitiosissimè captare. Nunc *ad istam quæstionem pervenisse te* ais, *quâ tractandum est quinam fuerint illius regiæ condemnationis præcipui authores.* Cum de te potiùs inquirendum sit, quomodo tu, homo exterus, & Gallicanus erro, ad quæstionem de rebus nostris, tibi tam alienis, habendam perveneris? quo pretio emptus? verùm de eo satis constat. Te verò percontantem de rebus nostris quis demùm docuit? ipsi nimirum perfugæ, & perduelles patriæ, qui te hominem vanissimum nacti mercede ad maledicendum facile adduxerunt. Data deinde tibi est aliqua aut furibundi cujuspiam sacellani semipapistæ, aut servientis aulici, de statu rerum scriptiuncula; eam ut latinè verteres negotium tibi dabatur: hinc istæ narrationes confectæ, quas, si videtur, paulùm excutiamus. *In hanc condemnationem non centena millesima pars populi consensit.* Quid ergo cæteri, qui sese nolentibus tantum facinus fieri sunt passi? an stipites, an trunci hominum, an forte quales illi in scena Virgiliana,

Purpurea intexti tollunt aulæa Britanni?

Non enim veros tu quidem Britannos, sed pictos nescio quos, vel etiam acu pictos videris mihi velle dicere. Cum itaque incredi-

bile

bile ſit gentem bellicoſam à tam paucis, iiſque infimis de plebe ſua, ſub jugum mitti, quod in narratione tua primum occurrit, id eſſe falſiſsimum apparet. *Ordo eccleſiaſticus erat ab ipſo ſenatu ejectus.* Eo miſerior itaque tua eſt inſania, necdum enim te ſentis inſanire, qui eos è Parlamento quereris ejectos, quos tute ex eccleſia ejiciendos eſſe, libro longiſſimo ſcribis? *Senatus alter ordo qui in proceribus conſiſtebat, ducibus, comitibus, vicecomitibus, ſtatione ſua dejectus eſt.* Et meritò, à nullo enim municipio miſsi pro ſe tantùm ſedebant, nihil juris in populum habebant, juri tamen ejus & libertati, ſuo quodam inſtituto refragari in pleriſque conſueverant: erant à rege conſtituti, ejus comites, & famuli, & quaſi umbræ, quoſamoto, ipſi neceſſe eſt ad plebem, unde orti ſunt, redigerentur. *Vna & deterrima portio Parlamenti poteſtatem ſibi vindicare non debuit reges judicandi.* At plebejus ordo, quod te ſupra docui, non ſolùm Parlamenti pars erat potiſsima, etiam ſub regibus, ſed per ſe ipſe Parlamentum omnibus numeris abſolutum & legitimum, etiam ſine Comitibus, nedum Eccleſiaſticis, conſtituebat. Atqui *ne tota quidem hæc ipſa pars ad ſententiam de regis capite ferenda admiſſa eſt.* Pars illa nempe non admiſſa, quem verbo regem, te hoſtem toties judicaverat, ad eum

animis atque consiliis palàm defecerat. Parlamenti ordines Anglicani cum iis qui à Scotiæ itidem Parlamento missi erant legati, idibus Ianuarii 1645. rescripserant regi, dolosas inducias & habenda secum Londini colloquia petenti, non posse se eum in urbem admittere, donec is de bello civili tribus jam regnis ejus operâ excitato, de cædibus tot civium ejus jussu factis reipub. satisfecisset; deque pace firma atque sincera iis conditionibus cavisset, quas ei utriusque regni Parlamenta & tulerant sæpius, & latura essent: ipse è contrario postulata eorum æquissima jam septies humillimè oblata responsionibus aut surdis repudiaverat, aut ambiguis eluserat. Ordines tandem post tot annorum patientiam ut ne fraudulentus rex, quam debellare rempub. in acie non valebat, eam in vinculis per dilationes everteret, & jucundissimum ex nostris dissidiis fructum capiens, de victoribus etiam suis restitutus hostis inspiratum sibi triumphum ageret, decernunt, se regis deinceps rationem non habituros, nullas se ei postulationes amplius esse missuros, aut ab eo accepturos: post hæc tamen decreta reperti sunt ex ipso Ordinum numero, qui invictissimi exercitus odio, cujus maximis rebus gestis invidebant, quemque post ingentia merita, dimittere cum ignominia cupiebant, & ministris aliquot seditiosis, quibus miserè serviebant,

viebant, morem gerentes, opportunum ſibi tempus nacti, cum eorum multi, quos à ſe longè diſſentire ſciebant, ad ſedandos Presbyterianorum gliſcentes jam tumultus, miſſi ab ipſo ordine, in provinciis abeſſent, mirâ levitate, ne dicam perfidiâ, decernunt, inveteratum hoſtem, verbotenus duntaxat regem, nulla penè ab eo ſatisfactione prius accepta, aut cautione facta, ad urbem eſſe reducendum; in ſummam dignitatem atque imperium æquè eſſe reſtituendum, ac ſi de repub. præclarè meritus eſſet. Ita religioni, libertati, fœderi denique illi à ſe toties jactato regem præponebant. Quid illi interea qui integri tam peſtifera agitari conſilia videbant? An ideo deeſſe patriæ, ſaluti ſuorum non proſpicere debuerant, eò quòd iſtius mali contagio in ipſorum Ordinem penetraverat? At quis iſtos excluſit malè ſanos? *Exercitus*, inquis, *Anglicanus*, id eſt, non externorum, ſed fortiſsimorum & fidiſſimorum civium; quorum tribuni plerique, Senatores ipſi erant, quos illi boni excluſi patria ipſa excludendos, & in Hiberniam procul ablegandos eſſe cenſuerant; dum Scoti interim dubiâ jam fide quatuor Angliæ provincias ſuis finibus proximas magnis copiis inſidebant, firmiſsima earum regionum oppida præſidiis tenebant, regem ipſum in cuſtodia habebant: dum ipſi etiam factiones

ſuorum atque tumultus, Parlamento ipſi pluſquam minaces, & in urbe & in agris paſsim fovebant, qui paulò pòſt in bellum non civile ſolùm, ſed & Scoticum illud erupere. Quod ſi privatis etiam conſiliis aut armis ſubvenire reipublicæ laudatiſsimum ſemper fuit, non eſt certè cur exercitus reprehendi poſsit, qui Parlamenti authoritate ad urbem accerſitus imperata fecit; & regiorum factionem atque tumultum ipſi curiæ ſæpiùs minitantem facilè compeſcuit. In id autem diſcrimen adducta res erat, ut aut nos ab illis, aut illos à nobis opprimi neceſſe eſſet. Stabant ab illis Londinenſium plerique inſtitores atque opifices, & miniſtrorum factioſiſsimi quique; à nobis exercitus magna fide, modeſtia, virtute cognitus. Per hos cum retinere libertatem, rempub. ſalutem liceret, an hæc omnia per ignaviam & ſtultitiam prodenda fuiſſe cenſes? Debellati regiarum partium duces arma quidem inviti, animum hoſtilem non depoſuerant: omnibus belli renovandi occaſionibus intenti ad urbem ſe receperant. Cum his, quamvis inimiciſsimis, quamvis ſanguinem eorum avidè ſitientibus, Presbyteriani, poſtquam non permitti ſibi in omnes tam civilem quàm eccleſiaſticam dominationem vidèrunt, clandeſtina conſilia, & prioribus tum dictis tum factis indigniſsima conſociare cœperant:

perant: eoque acerbitatis processere, ut mallent se regi denuò mancipare, quàm fratres suos in patrem illam libertatis quam & ipsi suo sibi sanguine acquisiverant, admittere; mallent tyrannum tot civium cruore perfusum irâ in superstites, & concepta jam ultione ardentem rursus experiri dominum, quàm fratres, & amicissimos æquo jure ferre sibi pares. Soli Independentes qui vocantur, & ad ultimum sibi constare, & sua uti victoria sciebant: qui ex rege hostem se fecerat, eum ex hoste regem esse amplius, sapienter, meo quidem judicio, nolebant: neque pacem idcirco non volebant, sed involutum pacis nomine aut bellum novum, aut æternam servitutem prudentes metuebant. Exercitum autem nostrum quo fusius infamare posis, narrationem quandam rerum nostrarum inconditam & strigosam exordiris: in qua tametsi multa falsa, multa frivola reperio, multa abs te vitio data, quæ laudi ducenda essent, huic tamen alteram ex adverso narrationem opponere nihil arbitror attinere. Rationibus enim hîc non narrationibus certatur; atque illis utrobique, non his fides habebitur. Et sanè sunt ejusmodi res istæ, ut nisi justa historia dici pro dignitate nequeant: Melius itaque puto, quod de Carthagine Sallustius, silere tantis de rebus, quàm parum dicere: neque committam ut non solùm

virorum illustrium, sed Dei præcipuè maximi laudes, in hac rerum serie mirabili sæpissimè iterandas, tuis hoc libro intexam opprobriis. Ea igitur duntaxat, quæ argumenti habere speciem videntur, pro more decerpam. *Anglos & Scotos* quod ais *solenni conventione promisisse, se regis majestatem conservaturos*, omittis quibus id conditionibus promisere; si salvâ nimirum religione & libertate id fieri posset: quibus utrisque ad extremum usque spiritum iniquus adeò & insidiosus rex iste erat, ut, vivente illo, & religionem periclitaturam, & libertatem interituram esse facile appareret. Sed redis jam ad illos regii supplicii authores. *Si res ipsa ponderibus suis & momentis rectè æstimetur, exitus facti nefandi ita Independentibus imputari debet, ut principii & progressus gloriam Presbyteriani sibi possent vindicare.* Audite Presbyteriani, ecquid nunc juvat, ecquid confert ad innocentiæ & fidelitatis opinionem vestræ, quòd à rege puniendo abhorrere tantoperè videremini? Vos isto regis actore verbosissimo, accusatore vestro, *plusquam dimidium itineris confecistis*; vos *ad quartum actum & ultra in dramate hoc desultando frigultientes spectati estis*; vos *meritò regis occisi crimine notari debetis; ut qui viam ad ipsum occidendum muniistis*; vos *nefariam illam securim cervicibus ejus inflixistis*,

xistis, non alii. Væ vobis imprimis, si unquam stirps Caroli regnum posthac in Anglos recuperabit: in vos, mihi credite, cudetur hæc faba. Sed Deo vota persolvite, fratres diligite liberatores vestros, qui illam calamitatem, atque certam perniciem ab invitis etiam vobis hactenus prohibuere. Postulamini vos item, quòd *aliquot annos antè per varias petitiones jus regis imminuere moliti estis, quod voces contumeliosas regi illis ipsis libellis quos nomine Senatus regi porrexistis, insertas publicastis*; videlicet *in illa declaratione dominorum & communium, Maji* 26. 1642. *apertè quid sensistis de regis authoritate aliquot perduellionem spirantibus & insanis positionibus fassi estis. Hullæ oppidi portas* Hothamus, *tali mandato à senatu accepto, venienti regi occlusit*; vos *quid rex pati posset, hoc primo rebellionis experimento cognoscere concupivistis.* Quid hoc dici potuit accommodatius ad conciliandos inter se Anglorum animos, atque à rege penitus abalienandos? cum intelligere hinc possint, si rex revertatur, se non solùm regis mortem, sed etiam petitiones quondam suas, & frequentissimi Parlamenti acta de liturgia & episcopis abolendis, de triennali Parlamento, & quæcunque summo populi consensu ac plausu sancita sunt, tanquam seditiosas atque *insanas Presbyterianorum positiones* luituros. Sed re-

repente mutat animum homo levissimus; & quod modo *rem ipsam rectè æstimanti* sibi videbatur solis Presbyterianis deberi, id nunc *rem* eandem *ab alto revolventi* Independentibus totum deberi videtur. Modò Presbyterianos *vi aperta atque armis contra regem grassatos esse*, eumque ab iis *bello victum, captum, in carcerem conjectum* affirmabat, nunc omnem *hanc rebellionis doctrinam* Independentium esse scribit. O hominis fidem & constantiam! quid aliam jam opus est narrationem comparare contra tuam, quæ ipsa sibi tam turpiter decoxit? Verùm de te siquis dubitat, albusne an ater homo sis, tua legat quæ sequuntur. *Tempus est*, inquis, *pandere unde & quando proruperit inimica regibus secta: belli isti sanè Puritani sub regno Elisabethæ prodire tenebris Orci, & Ecclesiam inde turbare primum cœperunt, imo remp. ipsam: non enim sunt minores reip. pestes quàm ecclesiæ.* Nunc te verè Balamum vox ipsa sonat; ubi enim virus omne acerbitatis evomere cupiebas, ibi insciens atq; invitus benedixisti. Hoc enim tota Anglia notissimum est, si qui ad exemplum ecclesiarũ vel Gallicarum vel Germanicarum, ut quasque reformatiores esse judicabant, puriorem cultus divini rationem sequi studebant, quàm penè omnem Episcopi nostri cæremoniis & superstitionibus contaminaverant si qui tandem pietate erga Deum, aut vitæ in-

integritate cæteris præstabant, eos ab Episcoporum fautoribus Puritanos fuisse nominatos. Hi sunt quorum doctrinam regibus inimicam esse clamitas; neque hi solum, nam *plerique reformatorum*, inquis, *qui in alios disciplinæ ejus articulos non jurarunt, hunc tamen unum videntur approbasse, qui regiæ adversatur dominationi.* Ita Independentes, dum gravissimè insectaris, laudas; qui eos ab integerrima Christianorum familia deducis; & quam doctrinam Independentium esse propriam ubique asseris, eam nunc *reformatorum plerosque approbasse* confiteris; eò usque demùm audaciæ, impietatis, apostasiæ provectus es, ut etiam Episcopos, quos tanquam pestes & Antichristos ex Ecclesia radicitùs evellendos, atque exterminandos esse nuper docuisti, eos nunc *à rege tuendos fuisse* affirmas, ne quid *Sacramento* scilicet *inaugurationis derogatum iret.* Nihil est ulterius jam sceleris aut infamiæ quò possis procedere, quàm, quòd solum superest, ut reformatam, quam polluis, religionem quamprimùm ejures. Quòd autem nos ais *omnes sectas & hæreses tolerare*, id noli accusare; quandiu te impium, qui Christianorum sanctissimos, & plerosque etiam reformatos tibi adversos *è tenebris orci prodire* audes dicere, te vanum, mendacem, & conductitium calumniatorem, te denique Apostatam ecclesia ta-

men

men toleret. Tuas autem exinde ſycophantias, quibus magnam reliqui capitis partem inſumis,& quæ monſtroſa dogmata Independentibus, ad cumulandam iis invidiam, affingis, quidni omittam ? cum neque ad cauſam hanc regiam omninò pertineant, & ea ferè ſint quæ riſum potiùs aut contemptum cujuſvis quàm refutationem mereantur.

CAP. XI.

AD undecimum hoc caput videre mihi, Salmaſi, quamvis nullo cum pudore, cum aliqua tamen conſcientia futilitatis tuæ accedere. Cum enim hoc loco perquirendum tibi propoſueris *qua authoritate* pronuntiatum de rege fuerit, ſubjungis quod à te nemo expectabat, *fruſtra id quæri*; ſcilicet *quæſtioni huic vix locum reliquit qualitas hominum qui id fecere.* Cum igitur, quàm es importunitatis & impudentiæ in hac cauſa ſuſcipienda compertus, tam ſis nunc etiam loquacitatis tibi conſcius,eò à me brevius reſponſum feres. Quærenti jam tibi *quâ authoritate* ordo plebejus vel judicavit ipſe regem, vel aliis id judicium delegavit, reſpondeo ſupremâ: ſupremam quemadmodum habuerit, docebunt te ea quæ tunc à me dicta ſunt, cum te ſuprà, hac ipſa de re gnaviter

viter ineptientem redarguerem. Quòd si tibi saltem crederes, posse te ullo tempore quod satis est dicere, non eadem toties cantare odiosissimè soleres. Aliis autem delegare suam judicandi potestatem ordo plebejus eadem sanè ratione potuit, qua tu regem, qui & ipse omnem potestatem à populo accepit, eandem aliis delegare potuisse dicis. Vnde in illa solenni conventione, quam nobis objecisti, cum Angliæ tum Scotiæ summi ordines religiosè profitentur ac spondent, ea se supplicia de perduellibus esse sumpturos, *quibus utriusque genti potestas judiciaria suprema, aut qui ab ea delegatam potestatem accepturi erant*, plectendos judicarent. Audis hîc utriusque gentis Senatum unâ voce testantem se posse suam authoritatem judiciariam, quam *supremam* ipsi vocant aliis delegare: vanam ergò & frivolam de ista potestatis delegatione controversiam moves. At *cum his*, inquis, *judicibus è domo inferiori selectis juncti etiam judices fuere ex cohortibus militaribus sumpti; nunquam autem militum fuit civem judicare.* Paucissimis te retundam; non enim de cive nunc, sed de hoste memineris nos loqui: quem si imperator bellicus cum tribunis militaribus suis, bello captum, & è vestigio, si ita videretur, occidendum, pro tribunali judicare voluerit, an quicquam præter jus belli aut

mo-

morem cenſebitur feciſſe? qui autem *hoſtis* reipublicæ, & bello captus eſt, ne pro cive quidem is, nedum pro rege in ea republ. haberi poteſt. Hanc ipſa lex Regis Edouardi ſacroſancta ſententiam tulit; quæ negat malum regem aut eſſe regem, aut oportere regis nomine appellari. Ad illud autem quod ais non *integram* plebis domum, ſed *mancam & mutilam de regis capite judicaſſe*, ſic habeto; eorum, qui regem plectendum eſſe cenſebant, longè majorem fuiſſe numerum, quàm qui res quaſcunque in Parlamento tranſigere, etiam per abſentiam cæterorum, ex lege debebant; qui cum ſuo vitio atque culpâ abeſſent (defectio enim animorum ad communem hoſtem peſſima abſentia erat) nullam iis, qui in fide permanſerant, afferre moram conſervandæ reipubl. poterant, quam vacillantem, & ad ſervitutem atque interitum prope redactam, populus univerſus eorum fidei, prudentiæ, fortitudini primò commiſerat. Atque illi quidem ſtrenuè rem geſſere; exulcerati regis impotentiæ, furori, inſidiis ſeſe objecere; omnium libertati atque ſaluti ſuam poſthabuere; omnia antehac Parlamenta, omnes majores ſuos prudentia, magnanimitate, conſtantia ſupergreſſi. Hos tamen populi magna pars, quamvis omnem illis fidem, operam, atque auxilium pollicita, ingratis animis

mis in ipso cursu deseruit. Pars hæc servitutem & pacem cum ignavia atque luxuria ullis conditionibus volebat; pars altera tamen libertatem poscebat, pacem non nisi firmam atque honestam. Quid hîc ageret Senatus? partem hanc sanam, & sibi & patriæ fidelem defenderet, an desertricem illam sequeretur? Scio quid agere oportuisse dices; non enim Eurylochus, sed Elpenor es, id est vile animal Circéum, porcus immundus, turpissima servitute etiam sub fœmina assuetus; unde nullum gustum virtutis, & quæ ex ea nascitur, libertatis habes; omnes esse servos cupis, quòd nihil in tuo pectore generosum aut librum sentis, nihil non ignobile atque servile aut loqueris aut spiras. Injicis porrò scrupulum quòd *& Scotiæ rex erat, de quo statuimus*, quasi idcirco in Anglia impune quidvis illi facere liceret. Vt hoc caput denique præ cæteris elumbe atque aridum aliquo saltem facetè dicto queas concludere, *duæ*, inquis, *sunt voculæ iisdem ac totidem elementis constantes, solo literarum situ differentes, sed immane quantum significatione differentes, Vis, & Ius.* Minimè profectò mirum est, te trium literarum hominem tam scitam ex tribus literis argutiolam exculpere potuisse, hoc magis mirandum est quod toto libro asseris, duas res tam inter se cæteroqui *differentes*, in regibus unum

unum atque idem esse. Quæ enim vis est unquam à regibus facta, quam non jus regium tu esse affirmasti? Hæc sunt quæ novem paginis benè longis responsione digna animadvertere potui; cætera sunt ea, quæ aut identidem repetita haud semel refutavimus, aut ad hanc causam disceptandam nullum habent momentum. Itaque solito nunc brevior si sum, id non meæ diligentiæ, quam in hoc summo tædio languescere non patior, sed tuæ loquacitati, rerum & rationum tam cassæ atque inani, imputandum erit.

CAP. XII.

VEllem equidem, Salmasi, ne cui forte videar in regem Carolum, suo fato atque supplicio defunctum, iniquior esse aut acerbior, ut totum hunc de *criminibus ejus* locum, quod & tibi & tuis consultius fuisset, silentio prætcriisses. Nunc verò quoniam id magis placuit, ut de iis præfidenter & verbosè diceres, faciam profectò ut intelligas, nihil à te fieri incogitantius potuisse, quàm ut deterrimam causæ tuæ partem, nempe ejus crimina ad extremum refricanda & accuratiùs inquirenda reservares; quæ, cum vera & atrocissima ostendero fuisse, & ejus memoriam omnibus bonis ingratam atque invi-

sam

ſam, & tui defenſoris odium quàm maximum in animis legentium noviſſimè relinquant. *Duæ*, inquis, *partes ejus accuſationis fieri poſſunt*; *una in reprehenſione vitæ verſatur, altera in delictis quæ tanquam rex potuit committere*. Et vitam quidem ejus inter convivia, & ludos, & fœminarum greges dilapſam facilè tacebo: quid enim habet luxus dignum memoratu? Aut quid hæc ad nos, ſi tantùm privatus feciſſet? poſtquam voluit rex eſſe, ut nec ſibi vivere, ita ne peccare quidem ſibi ſolùm potuit. Primùm enim exemplo ſuis vehementiſſimè nocuit ſecundo loco, quod temporis libidinibus & rebus ludicris impendit, quod erat plurimum, id totum reipub. quam ſuſceperat gubernandam, ſubduxit; poſtremò immenſas opes, innumerabilem pecuniam non ſuam, ſed publicam luxu domeſtico dilapidavit. Itaq; domi rex malus primùm eſſe cœpit. Verum ad ea potius crimina *quæ malè regnando commiſiſſe arguitur tranſeamus*. Hic doles *tyrannum* eum, *proditorem*, & *homicidam* fuiſſe judicatum. Id non injuriâ factum demonſtrabitur. Tyrannum autem priùs, non ex vulgi opinione, ſed ex Ariſtotelis doctorum omnium judicio definiamus. Tyrannus eſt qui ſuam duntaxat, non populi utilitatem ſpectat. Ita Ariſtoteles ethicorum decimo, & alibi, ita alii plerique. Suane commoda an populi ſpe-

ctarit Carolus, pauca hæc de multis, quæ tantummodò perſtringam, teſtimonio erunt. Cum aulæ ſumptibus patrimonium & proventus regii non ſufficerent, imponit graviſſima populo tributa; iiſque abſumptis nova excogitavit; non ut rempub. vel augeret, vel ornaret, vel defenderet, ſed ut populi non unius opes vel unam in domum congerendas inferret; vel una in domo diſſiparet. Hunc in modum ſine lege cum pervolaret omnia, quod unicum ſciebat ſibi fræno fore, Parlamentum aut funditùs abolere, aut convocatum haud ſæpius quàm id ſuis rationibus conduceret, ſibi ſoli reddere obnoxium conatus eſt. Quo fræno ſibi detracto, aliud ipſe populo frænum injecit: Germanos equites, pedites Hibernos per urbes, pérque oppida quaſi in præſidiis, cum bellum eſſet nullum, collocandos curavit: parúmne tibi adhuc tyrannus videtur? In quo etiam, ut in aliis multis rebus, quod ſupra per occaſionem abs te datam oſtendi (quanquam tu Carolum Neroni crudeliſſimo conferri indignaris) Neroni perquàm ſimilis erat: nam & Senatum ille è repub. ſe ſublaturum perſæpe erat minatus. Interea conſcientiis religioſorum hominum ſupra modum gravis, ad cæremonias quoſdam & ſuperſtitioſos cultus, quos è medio papiſmo in eccleſiam reduxerat, omnes adigebat; renuentes aut exilio

aut

cere multabat; Scotos bis eam ob causam bello adortus est. Huc usque simplici saltem vice nomen tyranni commeruisse videatur. Nunc cur adjectum in accusatione proditoris nomen fuerit exponam. Cum huic Parlamento sæpiùs pollicitis, edictis, execrationibus confirmasset, se nihil contra rempub. moliri, eodem ipso tempore aut papistarum delectus in Hibernia habebat, aut legatis ad regem Daniæ clanculùm missis, arma, equos, auxilium disertè contra Parlamentum petebat, aut exercitum nunc Anglorum nunc Scotorum pretio sollicitabat; illis Vrbem Londinum diripiendam, his quatuor provincias Aquilonares Scotorum ditioni adjungendas promisit, si sibi ad Parlamentum quoquo modo tollendum commodare suam operam vellent. Cum hæc non succederent, cuidam Dillonio perduelli dat secretiora ad Hibernos mandata, quibus juberentur omnes Anglos ejus insulæ colonos repente armis adoriri. Hæc fere proditionum ejus monumenta sunt, non vanis rumoribus collecta, sed ipsis literis ipsius manu subscriptis atque signatis comperta. Homicidam denique fuisse, cujus acceptis mandatis Hiberni arma ceperint, ad quinquies centena millia Anglorum in summa pace nihil tale metuentium exquisitis cruciatibus occiderint, qui etiam tantum reliquis duobus

regnis bellum civile conflarit, neminem puto negaturum. Addo enim quod in illo Vectensi colloquio hujus belli & culpam & crimen rex palàm in se suscepit, eóque omni Parlamentum notissima confessione suâ liberavit. Habes nunc breviter quamobrem rex Carolus & tyrannus & proditor & homicidia judicatus fuerit. At *cur non prius*, inquis, neque in illo *solenni fœdere*, neque postea cum de ditius esset, vel *à Presbyterianis* vel ab *Independentibus* sic judicatus est, sed potiùs, *ut regem decuit accipi, omni reverentia est exceptus?* Vel hoc solo argumento persuaderi cuivis intelligenti queat, non nisi serò tandem, & postquam omnia sustinuerant, omnia tentaverant, omnia perpessi erant, deliberatum Ordinibus fuisse regem abjicere. Tu id solus malitiosè nimis in invidiam rapis, quod summam eorum patientiam, æquanimitatem, moderationem, fastúsque regii tolerantiam nimis fortasse longam apud omnes bonos testabitur. At *mense Augusto qui præcessit ejus supplicium, domus Communium quæ sola jam tum regnabat & Independentibus erat obnoxia, scripsit literas ad Scotos, quibus testabatur nunquam sibi in animo fuisse mutare statum qui huc usque in Anglia obtinuerat sub rege, domo dominorum & Communium.* Vide jam quàm non doctrinæ Independentium abrogatio regis attribuenda sit. Qui suam

ſuam diſſimulare doctrinam non ſolent, etiam potiti rerum profitentur *nunquam ſibi in animo fuiſſe ſtatum regni mutare.* Quod ſi id poſtmodùm in mentem venit, quod in animo non fuit, cur non licebat quod rectius, & è repub. magis eſſe videbatur, id potiſſimum ſequi? præſertim cum Carolus neque exorari, neque flecti ullo modo potuerit, ut juſtiſſimis eorum poſtulatis, quæque ſemper eadem ab initio obtulerant, aſſentiretur. Quas initiò de religione, quas de jure ſuo ſententias perverſiſſimas tuebatur; nobíſque adeò calamitoſas, in iiſdem permanebat: ab illo Carolo nihil mutatus, qui & pace & bellò tanta nobis omnibus mala intulerat. Siquid eſt aſſenſus, id & invitè facere, & quamprimùm ſui juris foret, pro nihilo ſe habiturum haud obſcuris indiciis ſignificabat: idem apertè filius, abducta ſecum per eos dies claſſis parte, ſcripto, idem ipſe per literas ad ſuos quoſdam in urbe declarabat. Interea cum Hibernis Anglorum hoſtibus immaniſſimis, reclamante Parlamento, fœdis conditionibus occultè pacem coagmentaverat, Anglos ad repetita inutiliter colloquia & pacem quoties invitabat, toties contra eos omni ſtudio bellum coquebat. Hic illi quibus concredita reſpub. erat, quò ſe verterent? an commiſſam ſibi noſtram omnium ſalutem in manus hoſti acer-

bissimo traderent? An alterum belli propè internecim septennium, nequid pejus ominemur, gerendum nobis iterum, & exantlandum relinquerent? Deus meliorem illis mentem injecit, ut prioribus de rege non movendo cogitationibus, non enim ad decreta pervenerant, rempub. religionem, libertatem ex ipso illo fœdere solenni anteponerent; quæ quidem stante rege constare non posse, tardiùs illi quidem quàm oportuit, sed aliquando tamen viderunt. Sanè Parlamento nunquam non liberum atque integrum esse debet, ex re natâ quàm optimè reipub. consulere; neque ita se prioribus addicere sententiis, ut religio sit in posterum, etiamsi Deus dederit, vel sibi, vel reipub. plus sapere. At *Scoti non idem sentiunt, quinimo ad filium Carolum scribentes, sacratissimum regem appellant parentem ejus, & sacerrimum facinus quo necatus est*. Cave plura de Scotis, quos non novisti; nos novimus, cum eundem regem *sacerrimum*, & homicidam & proditorem; facinus quo tyrannus necaretur *sacratissimum* appellarent. Nunc regi quam dicam scripsimus, quasi parùm commodè scriptam cavillaris, & *quid opus fuerit ad Elogium illud tyranni addere proditoris & homicidæ titulos*, quæris: *cum tyranni appellatio omnia mala comprehendat:* tum quis tyrannus sit grammaticè & glossematicè etiam

iam doces. Aufer nugas iſtas literator, quas una Ariſtotelis definitio modò allata nullo negotio difflabit; quæque te doctorem docebit nomen tyranni, quoniam tuâ nihil intereſt præter nomina intelligere, poſſe citra proditionem & homicidium ſtare. Atqui *leges Anglicanæ non dicunt proditionis crimen regem incurrere ſi procuraverit ſeditionem contra ſei vel populum ſuum.* Neque dicunt, inquam, Parlamentum læſæ Majeſtatis reum eſſe, ſi malum regem tollat, aut unquam fuiſſe, cum ſæpius olim ſuſtulerit: poſſe autem regem ſuam majeſtatem lædere atque minuere, imò amittere, clarâ voce teſtantur. Quod enim in illa lege S[ti] Edouardi legitur, *nomen regis perdere,* nihil aliud eſt quàm regio munere ac dignitate privari; quod accidit Chilperico Franciæ regi, cujus exemplum illuſtrandæ rei cauſa eodem loco lex ipſa ponit. Committi autem ſummam perduellionem tam in regnum, quàm in regem non eſt apud nos juriſperitus qui inficias ire poſſit. Provoco ad ipſum, quem profers Glanvillanum. *Siquis aliquid fecerit in mortem regis, vel ſeditionem regni, crimen proditionis eſſe.* Sic illa machinatio quâ Papiſtæ quidam Parlamenti curiam cum ipſis ordinibus uno ictu pulveris nitrati in auras disjicere parabant, non in regem ſolùm, ſed in Parlamentum & regnum, ab ipſo Iacobo

& utraque ordinum domo *summa proditio* judicata eſt. Quid plura attinet in re tam evidenti, quæ tamen facilè poſſem, ſtatuta noſtra allegare? cum ridiculum planè ſit & ratione ipſa abhorrens, committi perduellionem in regem poſſe, in populum non poſſe, propter quem & cujus gratiâ, cujus, ut ita dicam, bonâ veniâ, rex eſt id quod eſt. Fruſtra igitur tot ſtatuta noſtra deblateras, fruſtra in vetuſtis legum Anglicarum libris exerces te atque volutas; ad quas vel ratas vel irritas habendas Parlamenti authoritas ſemper valuit; cujus etiam ſolius eſt, quid ſit perduellio, quid læſa majeſtas interpretari: quam majeſtatem nunquam ſic à populo in regem tranſiiſſe, ut non multo celſior atque auguſtior in Parlamento conſpiciatur, jam ſæpiùs oſtendi. Te verò vappam & circulatorem Gallum jura noſtra interpetantem quis ferat? Vos verò Anglorum perfugæ, tot epiſcopi, doctores, juriſconſulti, qui literaturam omnem & eruditionem vobiſcum ex Anglia aufugiſſe prædicatis, adeóne ex veſtrûm numero nullus cauſam regiam atque ſuam defendere ſatis ſtrenuè ſatíſque latinè ſciebat, gentibúſque exteris dijudicandam exponere, ut cerebroſus iſte & crumenipeta Gallus mercede accerſendus in partes neceſſariò eſſet, qui regis inopis, tot doctorum & ſacerdotum infantiâ ſtipari,

pati, patrocinium susciperet? magnâ, mihi credite, infamiâ etiam hoc nomine apud exteras nationes flagrabitis; & meritò vos utique cecidisse causâ omnes existimabunt, quam ne verbis quidem, nedum armis aut virtute sustinere valuistis. Sed ad te redeo, vir bone, dicendi perite, si tute modò ad te rediisti; nam stertentem te tam prope finem & de *morte* voluntaria nescio quid ab re somniantem offendo; tum statim negas *cadere in regem sua mentis compotem*, *ut populum seditionibus distrahat, exercitus suos hostibus debellandos tradat*, *ut factiones contra se suscitet.* Quæ omnia cum & alii multi reges, & Carolus ipse fecerit, dubitare non potes, præsertim Stoïcus, quin ut omnes improbi, sic omnes quoque tyranni prorsùs insaniant. Flaccum audi:

Quem mala stultitia, & quæcunque inscitia veri
Cœcum agit, insanum Chrysippi porticus & grex
Autumat, hac populos, hac magnos formula reges,
Excepto sapiente, tenet. ——

Si igitur insani cujuspiam facti crimen à rege Carolo amovere cupis, debebis improbitatem ab eo priùs amovere quàm insaniam. At enim *rex non potuit proditionem in eos committere, qui vassalli ipsius & subjecti fuere:*

Primùm, cum æquè atque ulla gens hominum liberi ſimus, nullum barbarum morem fraudi nobis eſſe patiemur; fac deinde *vaſallos* fuiſſe nos regis, ne ſic quidem tyrannum perferre dominum tenemur. Omnis ea ſubjectio, ut ipſæ leges noſtræ loquuntur, *honeſto & utili* definita eſt. Leg. Hen. 1. c. 55. Fidem eam eſſe *mutuam* juriſconſulti omnes tradunt, ſi dominus *ligeam*, quod ajunt, *defenſionem* præſtiterit: ſin è contrario nimiùm ſævus fuerit, aut atrocem aliquam injuriam intulerit, *diſſolvi & penitùs extingui omnem homagii connexionem.* Hæc ipſa Bractoni verba & Fletæ ſunt. Vnde vaſſallum eſt ubi lex ipſa in dominum armat; eumque ſingulari certamine à vaſſallo, ſi acciderit, interimendum tradit. Idem ſi univerſæ civitati aut nationi in tyrannum non licuerit, deterior liberorum hominum conditio quàm ſervorum erit. Nunc Caroli homicidia aliorum regum partim homicidiis, partim juſtè factis excuſare contendis. De lanienâ Hiberniensi *remittis lectorem ad opus illud regium Iconis Baſilicæ*; & ego te remitto ad Iconoclaſtem. *Captam Rupellam*, proditos Rupellenſes, *oſtentatam potiùs quàm datam opem*, imputari Carolo non vis: imputetur necne meritò, non habeo dicere; ſatis ſuperque ab eo peccatum eſt domi, ne externa perſequi curem: omnes interim eccleſias prote-

ſtan-

ſtantium, quotquot ullo tempore ſe contra reges religionis hoſtes armis defenderunt, eodem nomine rebellionis damnas. Quam contumeliam ab alumno ſuo ſibi illatam quanti interſit ad diſciplinam eccleſiaſticam, ſuamque tuendam integritatem, non negligere, ſecum ipſi cogitent: nos etiam Anglos ea expeditione proditos acerbè tulimus. Qui enim regnum Angliæ in tyrannidem convertere diu meditatus erat, non, niſi extincto priùs militari civium robore ac flore, cogitata perficere ſe poſſe arbitrabatur. Aliud erat crimen regis quod ex jurejurando à regibus regnum capeſſentibus dari ſolito verba quædam ejus juſſu eraſa fuerint, antequam juraſſet. O facinus indignum & execrandum! impium qui fecit, quid dicam qui defendit? nam quæ potuit, per Deum immortalem, quæ perfidia, aut juris violatio eſſe major? quid illi ſanctius poſt ſacratiſſima religionis myſteria illo jurejurando eſſe debuit? Quis quæſo ſceleratior, iſne qui in legem peccat, an qui ſecum legem ipſam ut peccare faciat dat operam? aut denique ipſam legem tollit ne peccaſſe videatur? Agedum, jus hoc religioſiſſimè jurandum rex iſte violavit; ſed ne palàm tamen violaſſe videretur, turpiſſimo quodam adulterio per dolum corrupit; & ne pejeraſſe diceretur, jus ipſum jurandum in perjurium vertit. Quid aliud potuit

ſperari, niſi injuſtiſſimè, verſutiſſimè, atque infeliciſſimè regnaturum eſſe eum, qui ab injuria tam deteſtanda auſpicatus regnum eſt; juſque illud primum adulterare auderet, quod ſolum impedimento ſibi fore, ne jura omnia perverteret, putabat. At enim *Sacramentum* illud, ſic enim defendis, *non magis obligare reges poteſt, quàm leges; legibus autem ſe devinciri velle præ ſe ferunt, & ſecundùm eas vivere, cum tamen revera iis ſoluti ſint.* Quemquamne tam ſacrilego, tamque inceſto ore eſſe, ut ſacramentum religioſiſſimum tactis Euangeliis datum, quaſi per ſe leviculum ſolvi ſine cauſa poſſe aſſerat? Te verò, ſcelus atque portentum, ipſe Carolus redarguit; qui cum ſacramentum illud non eſſe per ſe leve quidpiam exiſtimaret, idcircò ejus religionem aut ſubterfugere, aut fallaciâ quâvis eludere ſatius duxit, quàm apertè violare, & corruptor jusjurandi hujus & falſarius eſſe maluit, quàm manifeſtè perjurus. At verò *jurat quidem rex populo ſuo, ut populus viciſſim regi, ſed populus jurat regi fidelitatem, non populo rex.* Lepidum ſanè hominis commentum! annon qui juratus promittit atque ſpondet ſe quidpiam fideliter præſtiturum, fidem ſuam iis obligat qui jusjurandum ab eo exigunt? Rex ſanè omnis quoad præſtanda ea quæ promittit, & *fidelitatem*, & *obſequium*, & *obedientiam populo*

jurat. Hîc ad Guilielmum Conquæstorem recurris, qui ipse, non quod sibi collibitum erat, sed quod populus ab eo & magnates postulabant, id omne haud semel jurare est coactus se præstiturum. Quòd, si multi reges *coronam* solenni ritu non *accipiunt*, & proinde non jurant, & tamen regnant, idem de populo responderi potest; cujus pars magna fidelitatem nunquam juravit. Si rex ob eam causam solutus erit, erit & populus. Quæ autem pars populi jurabat, non regi solùm, sed regno & legibus jurabat, à quibus rex factus est, & quidem eaterius tantùm regi, quoad is leges observaret, *quas vulgus*, id est, communitas sive plebejus ordo *elegerit*. Stultior enim sit, qui legum nostrarum loquelam ad puriorem semper latinitatem exigere velit. Hanc clausulam, *quas Vulgus elegerit*, Carolus, antequam coronam acciperet, ex formula juramenti regii eradendam curavit. At, inquis, *sine regis assensu nullas leges vulgus elegerit*; eoque nomine duo statuta citas, unum Anni XXXVII. Hen. VI. *c*. XV. alterum *decimo tertio*, Edouardi IV. *c*. VIII. Tantùm autem abest quo minùs eorum alterutrum in libro statutorum usquam appareat, ut annis abs te citatis, neque rex iste neque ille ullum omninò statutum promulgaverit. Tu fidem jam perfugarum, statuta tibi dictantium, elusus querere; dum alii tuam admirantur impuden-

pudentiam simul & vanitatem, quem non pudebat iis in libris versatissimum videri velle, quos inspexisse nunquam, ne vidisse quidem tam facilè argueris. Clausulam autem istam jusjurandi, quam tu perfricti oris balatro *commentitiam* audes dicere, *regis*, inquis, *defensores fieri posse ajunt*, ut in aliquot antiquis exemplaribus extiterit, *sed in desuetudinem abiisse, quòd commodam significationem non haberet*. Verùm ob id ipsum majores nostri illam clausulam in hoc regis jurejurando posuere, ut significationem tyrannidi semper non commodam haberet. In desuetudinem autem si abierat, quod tamen falsissimum est, quis neget multo meliori jure revocandam fuisse? frustra, si te audiam: quippe *in regibus* mos ille *jurandi qui hodie receptus est, caremonialis est tantùm*. Atqui rex, cum episcopos aboleri oportuit, per illud jusjurandum non licere sibi causatus est. Atque ita sacramentum illud sanctissimum, quoties ex usu est regis, vel solidum quiddam & firmum erit, vel inane tantùm & *caremoniale*. Quod ego vos obtestòr, Angli, etiam atque etiam animadvertatis: & qualem estis regem habituri, si redierit, vobiscum reputetis: non enim in mentem venisset unquam huic Grammatico sceleroso & extraneo de jure regis Anglorum velle scribere, aut posse, nisi Carolus ille extorris,

disci-

diſciplina patria imbutus, unaque illi monitores ejus profligatiſsimi, quid hac de re ſcribi vellent omni ſtudio ſuggeſsiſſent. Dictabant huic illi, *totum Parlamentum proditionis in regem inſimulari poſſe*, vel ob hoc ſolum, quòd *ſine aſſenſu regis declaravit omnes eſſe proditores qui arma contra Parlamentum Angliæ ſumpſerunt; vaſſalum ſcilicet regis eſſe Parlamentum*; jusjurandum verò regium *cæremoniale tantùm* eſſe, quidni *vaſſallum* etiam? Ita neque legum ulla ſanctitas, neque ſacramenti ulla fides, aut religio, quicquam valebit ad cohibendam à vita atque fortunis veſtrûm omnium vel libidinem effrænati regis, vel ultionem exacerbati: qui ita inſtitutus à pueritia eſt, ut leges & religionem, ipſam denique fidem vaſſallari ſibi, & ſervire ſuis libitis arbitretur debere. Quanto præſtabilius eſſet, vobiſque dignius ſi opes, ſi libertatem, ſi pacem, ſi imperium vultis, à virtute, induſtria, prudentia, fortitudine veſtra indubitanter petere hæc omnia, quàm ſub regio dominatu incaſsùm ſperare? Certè qui ſine rege ac domino parari hæc poſſe non putant, dici non poteſt, quàm abjectè, quàm non honeſtè, non dico quàm indignè, de ſe ipſi ſtatuant: quid enim aliud niſi ſe inertes, imbecillos, mentis inopes, atque conſilii, corpore atque animo ad ſervitium natos, fatentur eſſe? Et ſervitus quidem omnis ho-

homini ingenuo turpis est; vobis autem post libertatem Deo vindice; vestroque marte recuperatam, post tot fortia facinora, & exemplum in regem potentissimum tam memorabile editum, velle rursus ad servitutem, etiam præter fatum, redire, non modò turpissimum, sed & impium erit, & scleratum: parque vestrum scelus illorum sceleri erit, qui servitutis olim Ægyptiacæ desiderio capti, multis tandem cladibus ac variis divinitùs absumpti, Liberatori Deo pœnas tam servilis animi dedere. Quid tu interim, servitutis conciliator? *Potuit*, inquis, *rex proditionis & delictorum aliorum gratiam facere; quod satis evincit legibus eum solutum fuisse.* Proditionis quidem, non quæ in regnum, sed quæ in se commissa erat, poterat rex, ut quivis alius, gratiam facere: poterat & quorundam aliorum fortasse maleficiorum, quanquam non id semper: an ideò qui maleficum servandi nonnunquam jus quoddam habet, idem continuò omnes bonos perdendi jus ullum habebit? Citatus in curiam, eamque inferiorem, respondere non tenetur, nisi per procuratorem, rex; an ideo in Parlamentum citatus ab universis non veniet? non ipse respondebit? *Conari* nos ais *Batavorum exemplo factum nostrum tueri*, atque hinc, stipendio scilicet metuens quo te Batavi luem atque pestem alunt, ne Anglos in-

infamando etiam Batavos altores tuos infamasse videaris, demonstrare cupis quàm *dissimile sit quod hi & quod illi fecerunt.* Quam ego collationem tuam, quanquam in ea quædam sunt falsissima, alia, ne salario fortasse tuo non satis litares, palpum olent, omittam. Negant enim Angli opus sibi esse ut exterorum quorumvis exemplo facta sua tueantur. Habent leges, quas secuti sunt, patrias, hac in parte, sicubi terrarum aliæ sunt, optimas: habent quos imitentur, majores suos, viros fortissimos, qui immoderatis regum imperiis nunquam cessere; multos eorum intolerantius se gerentes per supplicium necavere. In libertate sunt nati, sibi sufficiunt, quas volunt leges, possunt sibi ferre; unam præ cæteris colunt antiquissimam, à natura ipsa latam, quæ omnes leges, jus omne atque imperium civile non ad regum libidinem, sed ad bonorum maximè civium salutem refert. Iam præter quisquilias & rudera superiorum capitum restare nihil video; quorum quidem acervum cum satis magnum in fine congesseris, nescio quid aliud tibi volueris, nisi hujus tuæ fabricæ ruinam quasi præsagire. Tandem aliquando post immensam loquacitatem rivos claudis; *Deum testatus te hanc causam tuendam suscepisse, non tantùm quia rogatus, sed quia meliorem nullam te potuisse defendere conscientia tibi suggessit.* Rogatus

tu

tu in res nostras tibi alienissimas, nobis non rogantibus, te interponas? Tu populi Anglicani summos magistratus pro authoritate proque imperio sibi commisso quod suum munus est in sua ditione agentes, nulla injuria lacessitus (neque enim natum te esse sciebant) indignissimis verborum contumeliis laceres, libroque infami edito proscindas? A quo autem rogatus? An ab uxore, credo, quæ jus regium, ut perhibent, in te exercet; quæque tibi, quoties libet, ut illa Fulvia, cujus, ex epigrammate obscœno, centones modò consuisti (*p.* 320.) *aut* scribe *aut pugnemus* ait: unde tu, ne signa canerent, scribere malebas. An rogatus fortasse à Carolo minore, & perditissimo illo peregrinantium aulicorum grege, quasi alter *Balaamus ab altero* Balacco rege accersitus, ut jacentem regis causam, & malè pugnando amissam maledicendo erigere dignarere? Sic sanè fieri potuit; nisi quod hoc ferè interfuit; ille enim vir sagax asino insidens locutulejo ad execrandum venit; tu asinus loquacissimus insessus à fœmina, & sanatis quos vulneraveras episcoporum capitibus obsitus, apocalypticæ illius bestiæ parvam quandam imaginem exprimere videris. Sed ferunt pœnituisse te hujus libri, pòst paulò quàm scripsisses: Bene profectò habet; tuam itaque ut testere omnibus pœnitentiam, nihil tibi prius faciendum erit, quàm ut pro
libro

libro tam longo unam tantummodò literam adhuc longam ex te facias. Sic enim pœnituit Iscarioten illum Iudam cui similis es; idque novit puer Carolus, qui crumenam idcirco tibi, insigne illud Iudæ proditoris, dono misit, quòd primùm audierat, & postmodùm sciebat, te apostatam esse & Diabolum. Iudas ille Christum prodidit, tu Christi Ecclesiam; Episcopos Antichristos esse docueras, ad eos defecisti: quos inferis damnaveras, eorum causam suscepisti: Christus omnes homines liberavit, tu omnes ad servitutem redigere conatus es: ne dubita, postquàm in Deum, in ecclesiam, in omne genus hominum tam impius fuisti, quin te etiam idem exitus maneat, ut desperatione magis quàm pœnitentiâ ductus, tuique pertæsus, ab infelici tandem arbore pendens, sicut & par ille tuus olim, medius crepes; illamque malefidam & fallacem conscientiam, bonorum & sanctorum insectatricem, ad destinatas tibi quandoque supplicii sedes præmittas. Hactenus, quod initio institueram ut meorum civium facta egregia contra insanam & lividissimam furentis sophistæ rabiem, & domi & foris defenderem, jusque populi commune ab injusto regum dominatu assererem, non id quidem regum odio, sed tyrannorum, Deo bene juvante videor jam mihi absolvisse, neque ullum sine responso vel argumentum:

vel exemplum, vel testimonium ab adversario allatum sciens prætermisi, quod quidem firmitatis in se quicquam, aut probationis vim ullam habere videretur; in alteram fortasse partem culpæ propior, quòd sæpiusculè ineptiis quoque ejus, & argutiis tritissimis, quasi argumentis, respondendo, id iis tribuisse videar, quo dignæ non erant. Vnum restat, & fortasse maximum, ut vos quoque, ô Cives adversarium hunc vestrum ipsi refutetis; quod nullâ ratione video posse fieri, nisi omnium maledicta vestris optimè factis exuperare perpetuò contendatis. Vota vestra & preces ardentissimas Deus, cum servitutis haud uno genere oppressi, ad eum confugistis, benignè exaudiit. Quæ duo in vita hominum mala sanè maxima sunt, & virtuti damnosissima, Tyrannis & superstitio, iis vos gentium primos gloriosè liberavit; eam animi magnitudinem vobis injecit, ut devictum armis vestris & dedititium regem judicio inclyto judicare, & condemnatum punire primi mortalium non dubitaretis. Post hoc facinus tam illustre, nihil humile aut angustum, nihil non magnum atque excelsum & cogitare & facere debebitis. Quam laudem ut assequamini, hac sola incedendum est via, si ut hostes bello domuistis, ita ambitionem, avaritiam, opes & secundarum rerum corruptelas, quæ subigunt cæteras gentes hominum, ostenderitis

ritis

ritis posse vos etiam inermes media in pace omnium mortalium fortissimè debellare; si, quam in repellenda servitute fortitudinem præstitistis, eam in libertate conservanda justitiam, temperantiam, moderationem præstiteritis. His solis argumentis & testimoniis evincere potestis, non esse vos illos, quos hic probris insequitur, *Perduelles, latrones, sicarios, parricidas, fanaticos*; non vos ambitionis aut alieni invadendi studio, non seditione, aut pravis ullis cupiditatibus, non amentia aut furore percitos regem trucidasse, sed amore libertatis, religionis, justitiæ, honestatis, patriæ denique charitate accensos, tyrannum puniisse. Sin autem, quod, bone Deus, ne unquam siveris, aliter in animum induxeritis, si in bello fortes, in pace turpes eritis, qui manifestum sensistis numen vobis tam propitium, hostibus tam grave, neq; exemplo tam insigni & memorando ante oculos posito, Deum vereri, & justitiam colere didiceritis, quod ad me attinet, concedam sanè, & fatebor, neque enim potero negare, ea omnia quæ nunc maledici & mendaces de vobis pessimè aut loquuntur aut sentiunt, vera esse: vosque multo iratiorem brevi tempore experturi estis Deum, quàm aut infensum inimici vestri, aut vos benignum & faventem & paternum, præ cæteris omnibus terrarum orbis gentibus hodiernis, experti estis.

FINIS.

